

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ΄	ΤΕΥΧΟΣ 88	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1984	Γραφεία: Οδός Μαυρομυγιάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
----------	--------------	-----------------	---

Φορεσιά της Χειμάρας

ΑΘΗΝΑ 1984

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Ύαρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΔΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολογογράφος Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτικός

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Άθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίουαννίνων Άρχιεπίσκοπος
Άθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΑΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται και αποστέλλεται με αυτόπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.
Ή «Ήπειρωτική Έταιρεία» διαθέτει παλιά
τεύχη του Δελτίου της και αντίτυπα των δια-
λέξεων της.

Φωτοπορεία ΕΠΕ
Φειδίου 2, Αθήνα 10678
Τηλ. 36.27.309

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣΙΑ	ΤΕΥΧ. 88	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1984	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
--------	-------------	-----------------	--

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὁργανώνει τὴν 29ην Φεβρουαρίου 1984, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθερ. Βενιζέλου 22 - Ὁμήρου, τὴν τετάρτην κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1983-84.

Κατ' αὐτὴν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θά ὁμιλήσει ὁ κ. Σωτήριος Δάκαρης Ὁμότιμος Καθηγητὴς Πανεπιστημίου.

Θέμα: Νεώτερες ἐρευνες στό Μάντειο τῆς Δωδώνης.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νά τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἐκδήλωσιν μέ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμήτωρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

43
INX
ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΣΤΗ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΔΑΚΑΡΗΣ

Γεννήθηκε στά Γιάννινα, όπου άρχισε τίς Γυμνασιακές του σπουδές στή Ζωσιμαία Σχολή, γιά νά τίς συνεχίσει καί τελειώσει στή Ριζάρειο Έκκλησιαστική Σχολή. Φοιτητής τό 1935 στή Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου τής Άθήνας, διέκοψε τό Μάρτιο του 1940 τίς σπουδές του μέ τήν επιστράτεψή του, πού τόν έφερε νά παίρνει μέρος ως έφεδρος Άνθυπολοχαγός του πυροβολικού στήν έποποία του έλληνοϊταλικού πολέμου 1940-1941. Πτυχιούχος τό 1944 τής Ιστορίας καί Άρχαιολογίας έλαβε μέρος τό 1947 σέ διαγωνισμό γιά τήν πρόσληψη Έπιμελητών Άρχαιοτήτων. Έτσι τό 1949 τοποθετήθηκε στήν Ήπειρο μέ έδρα τά Γιάννινα ως έπιμελητής καί άργότερα (1961) ως Έφορος Άρχαιοτήτων, όπου καί υπηρέτησε μέχρι τό 1965. Στό μεταξύ διάστημα (1955-1957) συνέχισε τίς σπουδές του στό Πανεπιστήμιο τής Τυβίγγης, όπου παρακολούθησε μαθήματα Κλασικής Άρχαιολογίας Ευρωπαϊκής Προϊστορίας καί Ιστορίας τής Τέχνης, ενώ τό 1964 άναγορεύτηκε μέ βαθμό «άριστα» διδάκτορας τής Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου τής Άθήνας γιά τή διατριβή του: «οί Γενεαλογικοί μύθοι των Μολοσσών». Τόν Ιούλιο του 1965 εκλέχτηκε τακτικός καθηγητής τής Α΄

έδρας Κλασικής Άρχαιολογίας στό νεοσύστατο Πανεπιστήμιο των Γιαννίνων, θέση από τήν όποία άπομακρύνθηκε τό 1968 καί άποκαταστάθηκε τό φθινόπωρο του 1974. Άπό τότε υπηρετεί στήν ίδια έδρα του Πανεπιστημίου των Γιαννίνων, του όποιου διατέλεσε Πρύτανης στήν περίοδο 1976 - 1977.

Μέ έπιστημονική συνείδηση καί πνοή Ήπειρωτικού χάρους άνάσκαψε τόν Ήπειρωτικό χώρο, μέσα στά οικονομικά πλαίσια πού του έξασφάλιζαν ή Άρχαιολογική Έταιρεία κι ή Άρχαιολογική Υπηρεσία του Κράτους μέ σημαντικά άποτελέσματα, τά όποια δημοσιεύτηκαν στά πρακτικά τής Άρχαιολογικής Έταιρείας καί στά χρονικά του Άρχαιολογικού Δελτίου. Άπό τίς διάφορες άνασκαφές του, οι σπουδαιότερες είναι: α) του Μαντείου τής Δωδώνης (1952-1959) πού έγιναν μέ τόν καθηγητή Δ. Ευαγγελίδη, καί ή περίοδος Γ΄ 1965-1974 καί 1981-1983 ύστερα από μικρή διακοπή συνεχίζοντας από τό 1981 ως σήμερα, β) του Νεκρομαντείου στον Άχέροντα (1958-1964 καί 1974-1977) καί γ) τής Κασσώπης στό Νομό τής Πρέβεζας (1952-1955 καί 1977-1983), μιās πόλης μέ άριστη διατήρηση πού άνθισε από τόν 4ον ως τόν 1ον π.χ. αιώνα, μέ τήν οικονομική ένίσχυση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων καί μέ τή συνεργασία του Γερμανικού Ίνστιτούτου του Βερολίνου.

Έκτός από τίς άνασκαφές αυτές των σπουδαιότερων άρχαιολογικών χώρων τής Ήπειρου, ένήργησε άνασκαφές καί: α) στον προϊστορικό συνοικισμό τής Καστρίτσας (1951-1952), β) των άρχαίων νεκροταφείων τής Άρτας (1953-1954), γ) του Άνακτόριου τής Άκαρανίας (1955), δ) του Μιχαλιτσιού τής Πρέβεζας (1961-1962), ε) του μυκηναϊκού θολωτού τάφου τής Πάργας, στ) του Ρωμαϊκού Ωδείου στή Νικόπολη, ζ) του άρχαίου ίερού τής Άρτας (Άμβρακίας 1964) κλπ. Στήν πρωτοβουλία καί δραστηριότητα τής πολύχρονης θητείας του στήν Άρχαιολ. Υπηρεσία του Κράτους όφείλεται ή συντήρηση καί στερέωση εκατό περίπου Βυζαντινών καί μεταβυζαντινών μνημείων τής Ήπει-

ρου, ή διευθέτηση του κοίλου θεάτρου της Δωδώνης ή αναστήλωση των αναλημμάτων του, ό έξωραϊσμός του αρχαιολογικού χώρου της Δωδώνης και Νικόπολης, ή μερική αναστήλωση του Ώδείου της Νικόπολης, καθώς και ή ίδρυση των Μουσείων: Γιαννίων, Άρτας και Νικόπολης.

Τό έπιστημονικό συγγραφικό του έργο μιās τριακονταετίας αποτελείται από έξήντα περίπου μελέτες πού σχεδόν αποκλειστικά αναφέρονται στην Ήπειρο. Θεαματικά έχου- με μιάν έμμεση αναφορά σέ σχετικά προβλή- ματα όλου του Έλλαδικού χώρου των προϊ- στορικών ώς τή Ρωμαιοκρατία χρόνων, μέ τήν όποία διαφωτίζονται θέματα: αρχαιολο- γικά, ιστορικά, μυθολογικά, φιλολογικά και ιστορίας της τέχνης. Άπό τό έργο του αυτό ειδικότερα μνημονεύονται: α) «Οί προϊστορι- κοί τάφοι παρά τό Καλπάκι Ίωαννίνων» (Άρχαιολογική έφημερίδα 1959, σελίδες 1-194), ε) «όδηγός Νήσου Ίωαννίνων» (1971), στ) «όδηγός Δωδώνης» (1971), ζ) «τό νεκρομαντείο του Αχέροντος - Έφυρα - Παν- δοσία - Κασσώπη» (1971), η) «Οί Γενεαλογι- κοί μύθοι των Μολοσσών» (1964, έκδοση Άρ- χαιολογικής Έταιρείας, θ) «Έπιτύμβιος στήλη ή περί δρυολατρείας» (χαριστήριον Α.Κ. Όρλάνδου), τόμος Δ' 1967). ι) «οί άρ- χές της νομισματοκοπίας στην άρχαία Ήπει- ρο» (Ήπειρωτικά χρονικά 1979), ια) «Τό κά- στρο των Ρωγών» (ήιστ. έπετ. Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ίωαννίνων), ιβ) «Είσαγωγή στην άρχαία Έλληνική Άρχιτε- κτονική. Ό δωρικός ναός» (Ίωάννινα 1979).

Καρπός της έπιστημονικής του ένασχό- λησης μέ τήν οικιστική της άρχαίας Ήπεί- ρου, ύπήρξε ή συγγραφή των μελετών του πού εκδόθηκαν από τό Άθηναϊκό Κέντρο Οίκι- στικής (Κ. Δοξιάδη) : α) «Cassopaia and the Elean colonies», 1971, και β) «Θεσπρωτία», 1972. Στόν ίδιο κύκλο άνήκει και τό έργο του «Μολοσσία» πού είναι για έκδοση.

(Β. Κραψίτη-Λόγιοι της Ήπείρου τόμ. Α')
ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩ-
ΜΑ

Τό Νησί των Ίωαννίνων, Ίστορία, Μνημεία, Μουσεία. Άθήνα 1982.

Τά ώ κύ πτε ρ α, (Ήπ. Χρόν. 22 (1980)

Ή λειτουργία των Τριγλύφων στό δωρικό ναό (Δ' Διεθνές Κρητολογική Συνέδριο 1976, Τομ. Α')

Ή κτηνοτροφία στην άρχαία Ήπει- ρο, Πρυτανικός λόγος, Ίωάννινα 1976.

Τό νεκρομαντείο του Άχέροντος, Έφυρα - Πανδοσία - Κασσώπη. Άθήνα 1971 (έκδ. Άπόλλων) Άρχαιολ. όδηγός.

Das Taubenorakel von Dodona und das Toten orakel bei Ephyra, And. Kunst. 1963.

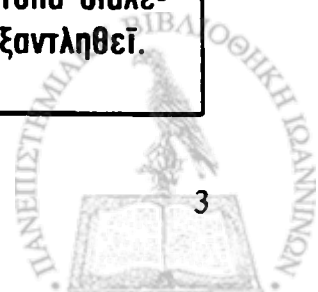
A Mycenaean III B dagger from the Pa- laeolithic site of Kastritsa in Epirus, Proc Preh. Soc. XXX (1967)

- Στά Γραφεία της "Ήπειρωτικής Έταιρείας" διατίθενται προηγούμε- να τεύχη του Δελτίου από τόν αριθ- μό 30 και έπόμενα.

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 50

- Διατίθενται επίσης άντίτυπα διαλέ- ξων, πού δέν έχουν έξαντληθεί.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΣΤΕΦ. ΚΑΛΛΟΥ

Τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1948 ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἐψήφισεν ὁμοφώνως τὴν περίφημον Οἰκουμενικὴν Διακήρυξιν τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, βάσει τῆς ὁποίας ἐνεκρίθησαν ἀργότερον, τὸ 1966 καὶ τὸ 1968, αἱ γνωσταὶ Διεθνεῖς Συμβάσεις διὰ τὰ Κοινωνικά, Οἰκονομικά, Πολιτιστικά καὶ Ἀτομικά Πολιτικά Δικαιώματα.

Κατὰ τὴν ἐφετινὴν 35ην Ἐπέτειον τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ὅλα τὰ Κράτη-Μέλη τοῦ ΟΗΕ καὶ αἱ Διεθνεῖς Ὄργανώσεις, θὰ ἐκδώσουν εἰδικὰς πανηγυρικὰς διακηρύξεις, θὰ προβοῦν εἰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις, καὶ αἱ Κυβερνήσεις, τὰ Πολιτικά Κόμματα, τὰ Ἐκπαιδευτήρια, ὁ Τύπος καὶ τὰ Ραδιόφωνα, καθὼς καὶ ὅλα τὰ μέσα Μαζικῆς Ἐνημερώσεως, θὰ διατρανώσουν τὴν ἐμμονὴν των εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀρχάς, πού περικλείουν, τόσον ἡ Οἰκουμενικὴ Διακήρυξις ὅσον καὶ αἱ Διεθνεῖς Συμβάσεις τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ἀναμφιβόλως μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ χαρὰν ἰδιαιτέραν αἱ Κοινωνίαι καὶ τὰ ἄτομα, εἰς ὅλα τὰ πλάτη τῆς Ὑψηλοῦ, θὰ ἑορτάσουν καὶ θὰ τιμήσουν ποικιλοτρόπως τὴν Ἐπέτειον αὐτὴν τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ θὰ διατρανώσουν τὴν πίστιν των εἰς τὸ δικαίωμα ὄλων τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς διάκρισιν φυλῆς, θρησκείας, γλώσσης ἢ χρώματος δηλ.:

- Ἐλευθέρας σκέψεως
- Ἐλευθέρας Ὄργανώσεως καὶ συγκεντρώσεως
- Ἐλευθέρας ἐκφράσεως καὶ κριτικῆς
- Ἐλευθέρας χρήσεως τῆς μητρικῆς γλώσσης
- Ἐλευθέρας χρήσεως τῆς θρησκείας των
- Ἐλευθέρας χρήσεως τῶν ἱστορικῶν ἐθνικῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων

Ἐλευθέρας ἐπικοινωνίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας

Ἐλευθέρας ἐκλογῆς τοῦ τύπου τῆς διακυβερνήσεως

Ἐλευθέρας χρήσεως τῆς ψήφου, διὰ νὰ ἐκλέξουν ἢ νὰ ζητήσουν ἐκλογὴν εἰς κρατικὰ ἀξιώματα

Ἐλευθέρας ἐφαρμογῆς τῶν οἰκογενειακῶν θεσμῶν

Ἐλευθέρας ἀναζητήσεως ἐργασίας ἢ καὶ μεταναστεύσεως

Ἐλευθέρας ἐπιλογῆς δικηγόρων κατὰ τὴν νόμιμον προσαγωγὴν των ἐνώπιον δικαστηρίων

Ἐλευθέρας ἐπιλογῆς τοῦ τύπου Ἐκκλησίας, καὶ Σχολείου, κατωτέρας ἢ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως.

Γενικῶς ἡ Διακήρυξις Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀποβαίνει ὁ φύλαξ Ἄγγελος ὄλων τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν εἰς τὸν ἀγῶνα των

διὰ ἐλευθερίαν ἐναντίον διώξεων

διὰ ἀσφάλειαν ἐναντίον παρανόμων κρατήσεων

διὰ περιφρούρησιν τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου

διὰ τὸ ἀτομικὸν ἀπόρητον

διὰ τὸ δικαίωμα ἐργασίας μὲ ἴσας εὐκαιρίας

διὰ δικαίαν ἀμοιβὴν καὶ κοινωνικῶν παροχῶν

διὰ προσωπικὴν καὶ οἰκογενειακὴν κρατικὴν ἀσφάλειαν νοσοκομειακὴν καὶ φαρμακευτικὴν μέριμναν

διὰ τὴν διατήρησιν συνοχῆς τῆς οἰκογενείας καὶ

διὰ τὴν διατήρησιν ἐν πάσῃ περιπτώσει τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος ἐκάστου ἀτόμου.

Δυστυχῶς κατὰ τοὺς ἑορτασμοὺς τῆς

35ης Ἐπετείου τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, οἱ χιλιάδες Ἕλληνες τῆς Βορείου Ἡπείρου, δέν θά δυνηθοῦν νά χαιρετήσουν μέ χαρόσυνον ἔκφρασιν τό μέγα κοινωνικόν καί ἀνθρωπιστικόν αὐτό γεγονός, καθ' ὅτι οὗτοι εὐρίσκονται ὑπό συνθήκας ἀκριβῶς ἄκρως ἀντιθέτους τῶν προνοιῶν καί τοῦ σκοποῦ τῶν Διεθνῶν Συμβάσεων διά τά Ἀνθρώπινα Δικαιώματα.

Κατά τās ἐκδηλώσεις ὄθεν τῆς ἐφετινῆς Ἐπετείου, χρέος ἔχομεν, ὅπου καί ἔάν εὐρίσκόμεθα, νά διατηρήσωμεν εἰς τόν νοῦν μας τό μεγάλο δράμα, τόν μαρτυρικόν Γολγοθᾶν εἰς τόν ὅποιον καθηλοῦνται οἱ Βορειοηπειρῶτες Ἀδελφοί μας, θύματα τοῦ στυγνοῦ Ἀλβανικοῦ καθεστώτος καί νά ὑπογραμμίσωμεν πρὸς πάντας τά ἀκόλουθα:

Ἐχουν οἱ Βορειοηπειρῶτες Ἕλληνες τήν ἐλευθερίαν ἑνασκήσεως τῆς θρησκείας των;

Ἐχουν Ἐκκλησίας διά νά προσευχηθοῦν, διά νά ὑποδεχθοῦν τόν Γεννόμενον Χριστόν, ἢ διά νά βαπτίσουν τά τέκνα των;

Ἐχουν ἐλεύθερα ἀνοικτά Ἑλληνικά Σχολεῖα διά τήν ἐκμάθησιν τῆς μητρικῆς των γλώσσης, τῆς ἐθνικῆς τῶν ἱστορίας καί τῶν προγονικῶν των παραδόσεων;

Ἐχουν τήν ἐλευθερίαν νά κινηθοῦν ἐντός τῆς χώρας, νά ὀργανωθοῦν ὅπου καί ὅπως θέλουν, νά ἐργασθοῦν, νά ἐπικοινωνήσουν μέ φίλους καί συγγενεῖς ἐντός καί ἐκτός τῆς Ἀλβανίας, ὡς κάθε ἐλεύθερος ἄνθρωπος;

Ἐχουν τό δικαίωμα νά ὑπερασπίσουν ἑαυτούς ἐνώπιον τῶν Ἀλβανικῶν Δικαστηρίων μέ δικηγόρους τῆς ἐπιλογῆς των, μέ γραπτήν ἀνάλυσιν τῶν συγκεκριμένων κατηγοριῶν καί μέ πᾶσαν κρατικήν νόμιμον ἀσφάλειαν, τόσον ὡς ἄτομα, ὅσον καί ὡς Ἑλληνική Κοινότης;

Γνωρίζομεν ὅλοι ὅτι οἱ δυστυχεῖς ἀδελφοί μας Βορειοηπειρῶτες εὐρίσκονται εἰς χειροτέραν μοῖραν ἀπό ἄλλους καταπιεζόμενους Λαούς, στεροῦνται στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, οἱ ἐκκλησίες ἔχουν ἀπό πολλῶν ἐτῶν κατεδαφισθῆ ἢ μετατραπῆ εἰς

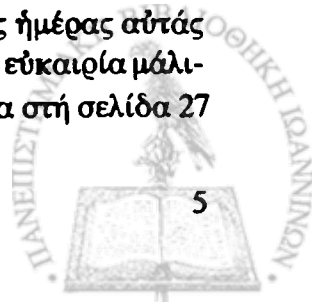
στρατῶνες καί σταύλους, καί δλόκληρος ἡ περιοχή τῆς Βορείου Ἡπείρου μετετράπη εἰς ἀπέραντον στρατόπεδον συγκεντρώσεως, ἄνδρες καί γυναῖκες ἀδιακρίτως καί ἄνευ νομίμου διαδικασίας σύρονται εἰς τά φυλακάς ἢ τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως δι' ἀπροσδιόριστον χρόνον, καί χιλιάδες οἰκογένειες ἀποχωρίζονται παρανόμως ἢ μετακινοῦνται διαίως εἰς τά πλέον ἀπομεμακρυσμένα βόρεια σύνορα τῆς Ἀλβανίας, μέ καταφανῆ σκοπόν τήν γενοκτονίαν, τόν ἐξαλβανισμόν καί τήν ἐξαφάνισιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεινότητος.

Δι' αὐτό μέ τήν ἔλευσιν τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων, ὅτε ὁ Σωτῆρ τῶν ψυχῶν καί Ἐλευθερωτῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό σκότος, Ἰησοῦς Χριστός, θά μᾶς φωτίσῃ μέ τόν Ἀστέρα τῆς Γεννήσεως, ἔχομε ἱερόν καί ἐπιτακτικόν χρέος νά στρέψωμεν τήν σκέψιν μας πρὸς τās χιλιάδας τῶν μαρτυρικῶν ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἡπείρου, νά ἐρωτήσωμεν τοὺς Ἰσχυροὺς τῆς Γῆς ποῦ θά πᾶν νά προσευχηθοῦν ἢ νά ἐορτάσουν τά Χριστούγεννα των οἱ Ἕλληνες τῆς Βορείου Ἡπείρου, καί ἀπό κοινοῦ νά δεηθῶμεν εἰς τόν Κύριον ὅπως τοὺς προστατεύσῃ ἀπό τά ἀδυσώπητα βασινοστήρια εἰς τά ὅποια εὐρίσκονται.

Πλήν ὁμως, καί μέ τās ἐκδηλώσεις τοῦ ΟΗΕ καί, τῶν Ἐλευθέρων Κυβερνήσεων διά τās λαμπράς Διακηρύξεις τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἔχομεν ὑποχρέωσιν ὡς Σύλλογοι, ὡς Ὁμάδες, ὡς κοινότητες καί ὡς ἄτομα, τόσον ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καί εἰς τόν χώρον τῆς ἀποδημίας μας, ὅπου καί ἔάν εὐρισκόμεθα, νά ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς Ἰσχυροὺς καί τās Κυβερνήσεις των, ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις των θά πρέπει νά στραφοῦν καί πρὸς τοὺς μάρτυρες Βορειοηπειρῶτες Ἕλληνες καί νά ἀναλογισθοῦν τήν τραγικήν των θέσιν καί νά ἀναλάβουν πάραυτα μίαν διεθνή ἐκστρατείαν καί σταυροφορίαν διά τήν ἀπολύτρωσιν των ἀπό τόν τυραννικόν Ἀλβανικόν ζυγόν.

Εὐχόμεθα εἰς πάντας ὑγείαν καί δύναμιν καί εὐτυχίαν προσωπικήν καί οἰκόγενειακήν, ἀλλά τονίζομεν ἰδιαιτέρως τās ἡμέρας αὐτάς τό καθῆκον ἐκάστου ὅπως, ἐπ' εὐκαιρία μάλι-

Συνέχεια στή σελίδα 27

Ἡ Α. Ἐξοχότης ἡ Διοίκησις

Τοῦ Ἐπιτίμου Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΛΑΖΑΡΗ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΛΑΖΑΡΗΣ. Μπορούσαμε νὰ ἐκδηλωθοῦμε ἀντιτάσσοντες τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Νόμου. Ἐάν ὁ νόμος ἐκάμπτετο πρὸ τῆς ἐπιμονῆς σας, τὸ γεγονός δὲν θὰ ἀπετέλει μομφὴν διὰ τὴν Εἰσαγγελικὴν ἢ τὴν Δικαστικὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ διὰ τὸ Κράτος τοῦ ὁποίου τοὺς νόμους θὰ ἐνεφανίζοντο καταλατοῦντα τὰ ὄργανα τῆς Διοικήσεώς του, καὶ θὰ παρείχετο ὑλικὸν εἰς τὴν ἀντικυβερνητικὴν προπαγάνδαν. Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ μόνον θ' ἀναγνωρίσητε ὅτι ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἀδίκως μας ἀπεδώσατε ἀντιδραστικὰς προθέσεις ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ ἄλλα περιστατικά.

Εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπόθεσιν Νιαβῆ, μετασχόν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀσφαλείας, ἔδωκα, πιστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Δικαστικοῦ σώματος, τὴν ψήφον μου κατὰ συνείδησιν, ἀνεληρέαστος ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην σκέψιν, ἀκολουθῶν μόνον τὴν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς δικογραφίας μορφωθεῖσαν πεποιθήσιν μου. Δὲν εἶχα δὲ καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ συμφωνήσω πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη παρὰ τὴν ἰδικὴν μου πεποίθησιν. Ὁ Νόμος ἀξιοῖ νὰ μετέχη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Διοικητὴς τῆς Χωροφυλακῆς ὅστις καὶ προτείνει τὰς ἐκτοπίσεις διὰ τὴν ἀναπτύσσει τὴν πρότασιν του ἀπὸ τῆς ἀστυνομικῆς πλευρᾶς, ὁ Γεν. Διοικητὴς ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Διοικητικῆς ἀρχῆς καὶ σκοπιμότητος καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐγγήσις ἀμεροληψίας. Εἶναι φυσικὸν τὰ πρόσωπα ταῦτα, ὑπὸ διαφόρους ἐμφερούμενα σκοπιμότητος καὶ νοστορίας, νὰ διαφωνοῦν ἔστιν ὅτε. Δι' αὐτὸ ὁ νόμος ἀρκεῖται εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς πλειοψηφίας

καὶ δὲν εἶμαι ὁ πρῶτος δικαστικὸς πού διεφώνησεν εἰς τοιαῦτα ζητήματα, οὔτε εἶναι ἡ πρώτη φορά πού διαφωνῶ καὶ ἀπορῶ εἰλικρινῶς πῶς ὁ κ. Ὑπουργὸς μὲ ψέγει διὰ τὴν ψήφον μου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶνε προϊὼν ἐλευθέρως συνειδήσεως, διότι ἄλλως δὲν ἐχρειάζετο οὔτε δικογραφία, οὔτε ἐπιτροπὴ οὔτε συνεδρίασις.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Κι' ἐγὼ ἀπορῶ πῶς ἐξακολουθεῖτε ἀκόμη νὰ σκέπτεσθε ἔτσι, ἐνῶ ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ εἶχε γίνῃ ἐπὶ τέλους προσωπικὸν ζήτημα δι' ἐμέ.

ΛΑΖΑΡΗΣ. Κε Ὑπουργέ, ἐπὶ τῶν προσωπικῶν σας ζητημάτων δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάμειξιν ὁ εἰσαγγελεὺς ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀσφαλείας, ὅπως καὶ ὑμεῖς δὲν θὰ ἐνοχληθῆτε ποτέ διὰ τὰ προσωπικά του Εἰσαγγελέως. Ἐγὼ ἐμόρφωσα γνώμην διὰ τὴν ὑπόθεσιν Νιαβῆ ἀπὸ τὴν δικογραφίαν, ἡ ὁποία διὰ τοὺς λόγους πού ἐκθέτω εἰς τὴν μειοψηφίαν μου, δὲν περιεῖχε κανέν νόμιμον στοιχείον πρὸς ἐκτόπισιν τοῦ προταθέντος.

Ὁ Νιαβῆς ἐδιώχθη διὰ τρεῖς λόγους: α) ὡς κομμουνιστής, β) ὡς ὑβρίσας τὴν κυβέρνησιν καὶ ὑμᾶς καὶ γ) ὡς ἀντιδράσας εἰς τὸ κυβερνητικὸν ἔργον. Περὶ τοῦ πρώτου δὲν ὑπάρχει καμμία ἐνδειξις, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐκ τοῦ πορίσματος ἐξετάσεως τοῦ Διοικητοῦ χωροφ/κῆς κ. Λάζου, προκύπτει ὅτι «ἀπὸ τοῦ 1930 καὶ ἐφεξῆς διέκοψε πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν κομμουνισμόν». Περὶ τοῦ δευτέρου οἱ ἀξιοπιστότεροι τῶν μαρτύρων (ἀξιωμα/κοὶ χωροφ/κῆς καὶ δικηγόροι) δὲν γνωρίζουν τίποτε ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ μόνον κάποιος Κ. δημοσιογράφος καταθέτει ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ στόματος τοῦ Νιαβῆ τοιαύτας ὑβρεῖς.

Περί τοῦ Κ. ὁμως αὐτοῦ, μερικὰς ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξετάσεώς του, μοὶ παρεπονέθη ὑπηρεσιακῶς ὁ Νιαβῆς ὅτι ὑφίστατο ἐκ μέρους τούτου (διότι τὸν εἶχε καταμηνύσει ἐπὶ ἐξυθρίσει διὰ τοῦ τύπου —καὶ ὄντως ὑπῆρχε τοιαύτη δικογραφία) ἐκβιαστικὰς ἀπειλάς. «Ἡ θά μου ἀποσύρης τὴ μῆνυσι ἢ θά σέ κάψω», καὶ ἐπομένως τοιαύτη μαρτυρία δέν ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ μοναδικὸν ἔρεισμα ἐναντίον ἐνός ἀνθρώπου ὃ ὁποῖος ἐπιτέλους ἀπῆλανε τοῦ ἀξιώματος νά προεδρεύῃ 50 δικηγόρων! Ἄλλ' ἐκτός τούτου ἐάν ὁ Νιαβῆς ὄντως ὑπέπεσεν εἰς αὐτό τό παράπτωμα, διέπραξεν ἀδίκημα κακότητες μὲν, ἀλλά κοινότατον, διὰ τό ὁποῖον καμμία διάταξις δέν προβλέπει ἐκτόπισιν. Καί εἶνε πλέον ἢ ἐπαρκῆς ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη νά καταγνώσῃ τὰς ἐνδεικνυόμενας κυρώσεις ἐφόσον ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἔνοχος. Νομίζω δέ ὅτι ὀφείλουν καὶ οἱ ἄρχοντες νά ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των, ὅπως ἔχουν καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται. Ὅσον ἀφορᾷ τό τρίτον κεφάλαιον τῆς αἰτιάσεως (ἀντίδρασις εἰς τό κυβερνητικὸν ἔργον) δέν προέκυψεν ἄλλο τί, πλέον τοῦ ὅτι ἐδῶ καὶ εἰς Ἀθήνας ὁ Νιαβῆς, δι' ἀναφορῶν καὶ παραστάσεων πρὸς διαφόρους ἀρχάς, ἐπέμεινε εἰς τό ἀσύμφορον τῆς ιδρύσεως τοῦ νομοῦ Θεσπρωτίας, ἠσκησε δηλαδὴ δικαίωμα ἐκ τοῦ Συντάγματος προστατευόμενον, τό δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι εἰς τὰς ἀρχάς, τό ὁποῖον ἔχει κάθε πολίτης χωρὶς νά ὑπόκειται εἰς κυρώσεις ἐφόσον τό ἀσκεῖ ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων. Ἔτσι τουλάχιστον φαίνεται ἀπὸ τὴν δικογραφίαν. Καὶ ἡ κυβέρνησις, εὐροῦσα τὰ ὑπομνήματά του ἀβάσιμα, τὰ ἔρριπεν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων, δώσασα τὴν νομιμωτέραν λύσιν, πέραν τῆς ὁποίας τίποτε ἄλλο δέν προβλέπεται εἰς βάρος τοῦ ὑποβαλόντος αἰτησὶν ἀπορριπτέαν.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Μά, φίλε μου, τί δικογραφία μοῦ λέτε καὶ καταθέσεις μαρτύρων; Αὐτὰ τὰ πράγματα πού ἔγιναν τὰ ξέρουν καὶ στὰς Ἀθήνας ἀκόμα, τὰ ξέρω ἐπιτέλους ἐγώ, ἀφοῦ σὰς εἶπα πῶς ἔχουν, καὶ νομίζω πῶς δέν μπορεῖ κανεὶς ἀτιμωρητεῖ νά βρίζῃ μιά κυβέρνησις κι' ἓνα Γεν. Διοικητῆ, πού δέν προσπαθοῦν

παρὰ γιὰ τό καλὸ τῆς πατρίδος. Ἐπειτα μήπως ἠθέλατε νά κάνω κάθε μέρα κι' ἀπὸ μιά μῆνυσι τοῦ Νιαβῆ, κι' ἐν τῷ μεταξύ, ὡς πού νά βγοῦν αἱ μηνύσεις μετὰ ἓνα χρόνον, νά ἐξακολουθῇ αὐτός νά βρίζῃ ἡσυχος; Ἐκανα μιά μῆνυσι, κι' ἐνῶ ἐπὶ ἓνα μῆνα ἀπέφυγα νά τὸν ἐκτοπίσω γιὰ νά κληθῆ νά δώσῃ λόγον, βρίσκεται ἡ ὑπόθεσι σέ κάποιον ἀνακριτὴν Λογαρᾶν —δέν ξέρω πῶς τὸν λένε, οὔτε θέλω νά μάθω— ὁ ὁποῖος οὔτε εἰς ἀπολογία δέν τὸν ἐκάλεσεν ἀκόμη, ὡς πού ἔχασα τὴν ὑπομονή μου καὶ τὸν ἔδιωξα.

ΛΑΖΑΡΗΣ. Κε Ὑπουργέ, ἂν ἐπικαλεσθῆτε τὴν μνήμην καὶ τὴν κοινωνικὴν σας πείρα θά ἰδῆτε ὅτι πάντοτε οἱ ἄρχοντες ὑβρίζονται, χωρὶς καὶ ν' ἀσχολοῦνται μὲ τούς ὑβριστὰς τῶν τριόδων. Ἀπεναντίας ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τούς ἄρχοντας ν' ἀντιπαρέρχονται περιφρονητικῶς αὐτὰς τὰς χυδαιότητας, αἱ ὁποῖαι μὲ καμμίαν δίωξιν δέν θά μπορέσουν νά λείψουν, καὶ μὲ τὰς ὁποίας ἂν ἤθελον ἀσχοληθῆ δέν θά τούς ἔμενε καιρὸς νά κάμουν τίποτε ἄλλο εἰς ὄλην των τὴν ζωὴν, πού δέν θά ἐπήρκε διὰ νά μάθουν καὶ νά καταδιώξουν τὰς μυριάδας τῶν ὑβριστῶν. Ἡ ἱστορία, ἀπὸ τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Σωκράτους μέχρι τοῦ Ὀθωνος, τοῦ Τρικούπη καὶ τῶν συγχρόνων μας Γούναρη μὲ τούς Ἐξ. Βενιζέλου, βασιλέως Κωνσταντίνου, εἶνε γεμάτη μὲ χυδαίας ὑβρεῖς εἰς βάρος των. Αὐτὴ εἶνε ἡ μοῖρα τῶν ἐξεχόντων ἀνδρῶν, νά δέχονται τὰς Δάφνας ἀναμίκτους μὲ τὰς χυδαιότητας καὶ τὰς ἀδολεσχίας, ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὰς πρώτας καὶ μὲ ἀταραξίαν ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀποβλέποντες εἰς τό καθῆκον χωρὶς νά μειοῦται ἡ θέρη των. Μήπως εἶνε πολὺς καιρὸς πού ὁ ἤδη Σεβαστὸς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσε διὰ τοῦ τύπου ὅτι διασκεδάζει μὲ τὰς διαδόσεις, καὶ τὰς ἀδολεσχίας τῶν καφφενείων; Ἐπειτα εἶνε φυσικὸς νόμος νά διαμαρτύρεται καὶ νά ὑβρίζῃ ἐκεῖνος πού νομίζει ὅτι θίγονται τὰ συμφέροντά του ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων καὶ τὰ μέτρα τῶν ἀρχῶν. Καὶ ἀκριβῶς ὅσον πληρεστέρα εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων καὶ δραστηριωτέρα μιά κυβέρνησις διὰ τὴν ἐξυπηρέτη-

σιν τοῦ συνόλου, τόσο περισσότερα θά εἶνε τά παράπονα τῶν ἀτόμων, τῶν ὁποίων αἱ ἀχαλί-
νωτοι ἐπιδιώξεις καί τ' ἀτομικά συμφέροντα
περιστέλλονται ἢ ζημιοῦνται ὡς παράνομα
κατά τό πλεῖστον. Τά δέ παράπονα τῶν ἀτο-
μικῶς ζημιουμένων διατυμπανίζονται, ἐνῶ ἡ
ἐπιδοκιμασία τοῦ συνόλου παραμένει συνή-
θως σιωπηρά, διότι οἱ ἐξυπηρετούμενοι δέν
ἔχουν ἄμεσον τήν αἴσθησιν τοῦ ὠφέλους. Μή-
πως ἡμᾶς ὅταν δικάζωμε, δέν μᾶς ὑβρίζουν,
πολλάκις φανερά, ἐπί δικαστηρίου, χωρίς νά
ἐφαρμόζουμε τάς αὐστηροτάτας κυρώσεις
πού ἔχει ὁ νόμος, διότι σκεπτόμεθα ὅτι ἐνδέ-
χεται ἴσως καί νά ἐπλανήθημεν ἀπό ψευδο-
μαρτυρίας ἢ συμπτώσεις ἀτυχεῖς, διότι βλέ-
πομεν ὅτι ὁ ὑβρίζων εὐρίσκεται εἰς κατάστα-
σιν ψυχικῶς ἀνώμαλον ἀπό τήν ψευδαίσθη-
σιν ὅτι ἀδικεῖται; Ἀλλοίμονον εἰς τόν κοσμά-
κη ἀλλά καί εἰς ἡμᾶς ἂν ἐπαίρναμε τοῖς μετρη-
τοῖς κάθε φράσιν ἀπρόσεκτον τῶν δικηγόρων
καί τῶν δικαζομένων!

Ὅσον ἀφορᾷ αὐτά πού ξέρετε σεῖς διά τάς
ὑβρεις τοῦ Νιαβῆ, δέν φαίνεται τίποτε εἰς τήν
δικογραφίαν, εἰς τήν ὁποίαν θά σᾶς παρεκά-
λουν νά ρίξετε ἓνα βλέμμα, οὔτε μπορούσα
ἐγώ νά ξεύρω ἂν εἶπε καί τί εἶπεν εἰς τάς
Ἀθήνας ὁ Νιαβῆς. Ἴσως ἦτο σφάλμα τοῦ
καταρτίσαντος τήν δικογραφίαν τό νά μή σᾶς
ἐξετάσῃ σχετικῶς, ἐάν ἠδύνατο νά χωρήσῃ
ἐκτόπισι διά τάς ὑβρεις.

Ἐπειτα κ. Ὑπουργέ, ἐπιτρέψτε μου νά
σᾶς ὑποβάλω τήν εὐχήν νά μή δίδετε πίστιν
εἰς ὅλα ὅσα ἀκοῦτε. Ὡς δικαστικοί ἔχομεν
πικράν πείραν τῶν μηχανογραφῶν εἰς τάς
ὁποίας ὀδηγοῦν τά πάθη καί τά συμφέροντα
καί αἱ ἀνεξιχνίαστοι ἐπιδιώξεις. Καθημερι-
νῶς δικάζομεν ἀδικήματα ἀνύπαρκτα πού
ἀποδεικνύονται προϊόντα μηχανογραφῶν.
Πρό διμήνου ἐστείλαμε - ἡ ἐπιτροπή Ἀσφα-
λείας - ἓνα χρόνο ἐκτόπισι δύο νέους διότι
δύο μάρτυρες ἐβεβαίωσαν κατηγορηματικά
ὅτι τήν 4 Αὐγούστου κατέβηκαν - ἀπ' τήν
Κάτω Μερότη, ἂν θυμοῦμαι καλά - σ'τά
Γιάννινα μέ πιστόλια γιά νά δημιουργήσουν
κομμουνιστικᾶς ταραχάς, κι' ὅταν ἡ ὑπόθεσις
ἦρθε σ' ἐς δικαστήριον ἀπεδείχθη ὅτι αὐτά

ἦσαν ψεύδη τά ὁποῖα καί οἱ μάρτυρες τῆς
ἐκτοπίσεως ἀνήρεσαν καί ὅτι ὀλόκληρος ἡ
ἱστορία ἐπλάσθη διότι ὁ εἰς ἐκ τῶν ἐκτοπι-
θέντων νέων δέν ἔστεργε νά πάρῃ τήν κόρη
τοῦ ἐνός ἐκ τῶν μαρτύρων κατά συμβουλήν
τοῦ συνεκτοπισθέντος, καί ὅτι ὁ δεύτερος
μάρτυς εἶναι ἐξάδελφος τοῦ πρώτου. Καί εἰ-
δοποίησα ἔκτοτε τόν Διοικητή τοῦ Τμ.
Ἀσφαλείας νά ὑποβάλῃ πρότασιν ἄρσεως
τῆς ἐκτοπίσεως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τά θύματα
εἶναι στήν ἐξορία καί πιθανώτατα ἐκεῖ ἔγιναν
κομμουνισταί, ἐνῶ ἴσως ποτέ δέν ὑπῆρξαν εἰς
τό παρελθόν.

Ἐπειτα, σκοπός τῶν ἐκτοπίσεων εἶνε ν'
ἀπομακρύνωνται οἱ ἐπικίνδυνοι κι' ὄχι νά
ἠρωποιοῦνται οἱ ἀνόητοι, καί νά τούς κάνω-
με μέ τό ζόρι κομμουνιστάς διότι εἶπαν μερι-
κάς ἠλιθιότητος. Καί δέν πιστεύω νά θέλῃ ἡ
Κυβέρνησις νά διώξουμε ὄλους ἐκείνους οἱ
ὁποῖοι φλυαροῦν ἀπό βλακείαν καί ἀπό κα-
κήν συνήθειαν, διότι ἂν μπορούσαμε νά τούς
ἐξακριβώσωμε κανεῖς δέν ξεύρει ἂν θά ἦσαν
περισσότεροι αὐτοῖ πού θάφευγαν ἢ αὐτοῖ
πού θάμεναν.

Ὅσο ἀφορᾷ τό παράπονόν σας κατά τοῦ
ἀνακριτοῦ, πρέπει νά σᾶς ἐξηγήσω ὅτι ἅμα
λάβῃ τήν μήνυσιν ὁ ἀνακριτής, δέν μπορεί νά
καλέσῃ τόν κατηγορούμενον εἰς ἀπολογίαν,
πρὶν συγκεντρώσῃ ἀποδεικτικά στοιχεῖα.
Καί γι' αὐτό περνοῦν κατ' ἀνάγκην μερικῆς
μέρες, πού γίνονται ἐβδομάδες καί μῆνες
ὅταν πρέπει νά ἐξετασθοῦν μάρτυρες κατοι-
κοῦντες μακράν. Καί εἰς τήν δικήν σας μήνυ-
σιν ἐπροτάθησαν μάρτυρες κατοικοῦντες εἰς
ἀπομακρυσμένους τόπους (Πειραιᾶ, Θεσσα-
λονίκη κλπ.) Πῶς ἠθέλατε, ὡς διά μαγείας
νά τούς πάρῃ τήν κατάθεσι ὁ ἀνακριτής τῶν
Ἰωαννίνων ἂν δέν περάσουν ἐβδομάδες, ὡς
πού νά στείλῃ θέματα εἰς ἀνακριτικούς ὑπαλ-
λήλους τῆς κατοικίας τῶν μαρτύρων καί νά
τοῦ ἀποσταλοῦν αἱ καταθέσεις, αἱ ὁποῖαι θά
καθυστερήσουν ἀναλόγως ἂν τύχῃ κάποιος
ἐκ τῶν μαρτύρων αὐτῶν νά εἶνε ἄρρωστος ἢ
νά λείπῃ σέ ταξίδι, ἢ νά βραδύνη νά προσέλ-
θῃ πρὸς ἐξέτασιν.

Συνέχεια στή σελίδα 27

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟΥ ΛΕΟΝΤ. Ι. ΜΕΛΑ

Σ η μ . Σ υ ν τ ά ξ ε ω ς

Ένα περίπου μήνα πριν τό θάνατό του ό άλησμόνητος Λέων Μελάς μέ άσυνήθη πνευματική ζωτικότητα έπεξεργάζονταν ίστορικά στοιχεία γύρω άπό τή γενέθλια πόλη του. Έτσι βρίσκεται στά χέρια μου ή προκειμένη μελέτη, πού δημοσιεύεται σέ δυό συνέχειες «είς μνημόσουνον».

Άθηναι 4.3.83

Άγαπητέ μου Κύριε Μαρμόπουλε,

Μέ άφορμή τά πολύ ένδιαφέροντα, πού έγραψε ή φίλη Κυρία Έλευθερία Π. Δόβα, όπως έπιστολή της άπό 6/2/1983, πού δημοσιεύτηκε στό τεύχος άρ. 78 καί στή σελ. 119 του καθ' ύμās άξιολόγου δελτίου, άναφορικά δέ μέ τήν παλιά άρχοντική Γιαννιώτικη οίκογένεια Κρομμύδη ή Κρομμύδη ή Κρομύδη, θά μου έπιτραπεί ν' άναφέρω όλίγα;

Τά «Ήπειρωτικά χρονικά» έτος 3ον 1928 σελ. 231 άναγράφουν ... γιά τήν οίκογένεια Κρομμύδη, πού καταγόταν άπό τό Άργυρόκαστρο τής Β. Ήλείρου, ώστε παρέλκει νά έπεκταθώ σ' αυτό τό θέμα. Άναφορικά μέ τό γάμο τών τριών άρχοντόπουλων τών Ίωαννίνων Κ. Άθανασίου Ν. Μακρή καί Μιχ. Μίσιο μέ τίς τρεις θυγατέρες του Άλεξίου Κρομμύδη άνεφέρονται τά παρακάτω:

«Πιθανώτατα άπόγονος του Κωνσταντίνου είναι ό Στέφανος Κρομμύδης τών Ίωαννίνων, πού συναντάται στά Γιάννινα τό 1759 καί του όποιου σύζυγος είναι ή κόρη του εύπατρίδη Χριστόδουλου Κερασάρη. Άπ' τούς πέντε γιούς του Στεφάνου Κρομμύδη ό γυιός του πού είχε τό ίδιο όνομα Στέφανος ξύπνησε μέ τόν πλούτο του τά άρπακτικά ένστικτα του Άλη Πασά, ό όποιος δηλητηρίασε τόν γυιό

του Στέφανου καί ύποχρέωσε έπειτα τόν δυστυχή πατέρα τό 1795 νά άφίση όλη του τήν περιουσία σ' αυτόν μέ τόν όρο νά παντρέψη ό πασάς τίς θυγατέρες του. Ό Άλης πάντρεψε πράγματι αυτές μέ πλούσιους νέους, οί όποιοι δέχτηκαν νά λάβουν μικρή προίκα, τόν Κ. Άθανασίου, τόν Ν. Μακρή άπό τήν Κόνιτσα καί τόν Μιχ. Μίσιο».

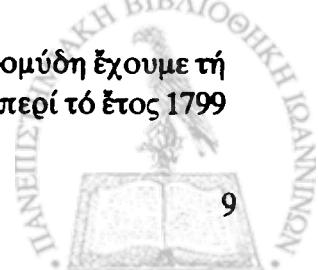
Συγκρίνοντας τά παραπάνω μέ τό κείμενο (άπομνημονεύματα) του Πέτρου Άθαν. Μελά ύπάρχει διαφορά στό όνομα του πατέρα δηλαδή Στέφανος αντί Άλέξιος. Αυτό μās παρέσυρε καί δέν σχολιάσαμε στά όσα σχετικά είχαμε γράψει στό διβλίο μας «Σελίδες τής Ήλείρου» σελ. 124.

Κλίνουμε λοιπόν στήν άποψη, πώς πατέρας του δηλητηριασθέντος ήταν ό Άλέξιος καί όχι Στέφανος. Αυτό τό στηρίζουμε στό κείμενο του Π. Άν. Μελά όπως καί στή «Χρονογραφία τής Ήλείρου» Π. Άραβαντινού τ. Π σελ. 267-270. Σάν επί πλέον άπόδειξη πρέπει νά λάβουμε ύπ' όψη μας, πώς τήν ίδια περίπου έποχή έμφανίζεται νά κατοικεί στά Γιάννινα ό Άλέξιος Κρομμύδης, όπως μās φανερώνεται καί άπό τά παρακάτω έγγραφα.

1) Σέ μία άναφορά προς τόν Σουλτάνο, πού ύπογράφει καί ό Άλέξιος Κρομμύδης άνάμεσα σέ 34 άλλους προύχοντες τών Ίωαννίνων, Ζαγορίου κλπ. ναχαέδων στίς 25 Ίανουαρίου 1792.

2) Σ' έπιβεβαιωτικό έγγραφο του Ίωαννίνων Μακαρίου διά λάσσα τών άδελφών Ίωάννου καί Άργύρη Βρετου ύπογράφει έπίσης άνάμεσα σέ άλλους έννέα προύχοντες καί ό Άλέξιος Κρομμύδης τήν 29 Μαρτίου 1793.

Ό γυιός του Άλεξίου Κρομμύδη έχουμε τή γνώμη, πώς δηλητηριάστηκε περί τό έτος 1799

ή 1800. Αυτή ή έκδοχή προκύπτει από δ,τι γράφει ό Π. Άν. Μελάς. Δηλαδή ό τελευταίος ήταν 8 ή 9 χρόνων όταν άρρώσθησε και έπειδή γεννήθηκε τό 1792 πρέπει νά είχε άρρωστήσει τό 1799 ή 1800, όταν άρρώσθησε και πέθανε ή καλύτερα δηλητηριάστηκε ό γυιός του Άλεξίου Κρομούδη. Μετά αυτή μας τήν έξήγηση δέν εϋσταθει τό αναγραφόμενο στά «Ήπειρωτικά Χρονικά», όπως παραπάνω σαν έτος συντάξεως τής διαθήκης του Άλεξίου Κρομούδη τό 1795, κατόπιν έντολής του Άλη Πασά. Ή διαθήκη πρέπει νά είχε συνταχθει σχεδόν άμέσως μετά τό θάνατο του γυιού Κρομούδη περί τό 1800 όταν και πρέπει νά είχαν παντρευτει οι τρεις άδελφές. Έτσι έξηγηται και ή ηλικία τής πρό γιαγιάς μου Εϋχημίας θυγατέρας του Μιχ. Μίσιου, πού σύμφωνα μέ τόν Άγγλο Hughes ήταν μόνον ένδεκα χρόνων όταν παντρεύτηκε στις 5 Φεβρουαρίου 1814 τόν Ίωάννη Α. Μελά.

Συμβαίνει έτσι νά είναι όρθή ή διήγηση του Βασιλη Πυρσινέλλα, όπως τήν περιγράφει ή Κυρία Έλ. Δόδα. Από τήν αίτια των γάμων των παραπάνω τρεις - γιαγιάδων (άδελφών Κρομούδη) τυγχάνει νά υπήρχε μιά μακρινή συγγένεια του υπογραφομένου μέ τόν Βασιλη Πυρσινέλλα. Και θά πούμε όλίγα για τόν άνθρωπο Πυρσινέλλα.

Όταν πολύ νέος βρισκόμουν στά Γιάννινα, ή συντροφιά του ζεύγους Βασιλη και Μαρής Πυρσινέλλα ήταν περιζήτητη. Τό σπιτικό τους, ή άνθρωπιά τους, ή μόρφωση τους ήταν κάτι τό άνωτερο κάτι τό ιδιόμορφο. Σέ τραβούσαν κοντά τους και είχαν πολλά νά δώσουν, μέ μιά λέξη όλα τους απέπνεαν Εϋρώπη.

Ό Β. Πυρσινέλλας, πού μās αντικρύζει τώρα ψηλά από τήν προτομή του, μέσα από τό κέντρο τής πόλης πού αγάπησε, ό βουλευτής, ό έξαιρετος δήμαρχος και ό μετέπειτα ευεργέτης τής πόλεως Ίωαννίνων, άφησε έποχή στό διάδα από τά Γιάννινα, κι έτσι μένουν άξέχαστα για μένα εκείνα τά περασμένα, τά παλιά τα πρό έξηκονταετίας χρόνια.

Ό Β. Πυρσινέλλας είχε εγκύψει στά των Ίωαννίνων και γνώριζε πολλά. Έτσι μπόρε-

σε και έγραψε και τήν περισπούδαστη εργασία του «Ίστορία τής πόλεως των Ίωαννίνων» 1959-1960.

Τά Γιάννινα του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα δέν ήταν ή πόλη τής καταφρόνιας. Τό έμπόριο τά είχε άναδείξει στην πρώτη πόλη τής τουρκοκρατούμενης Έλλάδος, παρά τό βαρύ πέλμα του Άλη-Πασά, πού αισθανόταν όχι λίγο. Τά Γιάννινα είχαν άλλάξει όψη. Είχαν δική τους αρχιτεκτονική στά Μέγαρα πού έκτιζαν και ή λάμψη τής παιδείας συνέτεινε στή διαμόρφωση τής νοοτροπίας και γενικότερα στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Αυτά θά τά διαπιστώσουμε και από τά παρακάτω:

Στά πιο πάνω μλήσαμε για τά τρία άρχοντόπουλα, πού όπως είπαμε παντρεύτηκαν από έντολή του Άλη Πασά τής τρεις θυγατέρες του Άλεξίου Κρομούδη, πού πρέπει νά ήταν και ώραιες αν λάβουμε υπ' όχη μας, τό πώς χαρακτηρίζει ό Holland τή γυναίκα του Μιχ. Μίσιου «πολύ ώραία και μέ μεγάλη ζωτικότητα».

Και ήταν άληθινά άρχοντόπουλα:

Κων. Άθανασίου - Άπό όσα γράφω στά βιβλία μου «Σελίδες τής Ήπείρου» και «Μιά οίκογένεια...» ό Κων. Άθανασίου φέρεται από τους πρώτους άρχοντες τής πόλεως Ίωαννίνων, για χρόνια έπίτροπος τής έκκλησίας Άγίου Νικολάου και από τους βαρύτερα φορολογούμενους. Όσο για τόν άδελφό του (μάλλον μεγαλύτερος του) τόν Δημήτριο στό σπίτι του όποιου φιλοξενήθηκε ό Holland ό τελευταίος γράφει:

«Τό σπίτι του Σταύρου και του Δημητρίου Άθανασίου και αρκετά άλλα είναι πολύ μεγάλα και είναι έπιπλωμένα μέ μεγάλη πολυτέλεια» και συνεχίζοντας γράφει «τό σπίτι του Δ. Άθανασίου ήταν τό καλύτερο πού είδα στην Έλλάδα». Τά ίδια θά έγραφε πιθανόν και για τό σπίτι του Κων. Άθανασίου.

Όσο για τόν Ν. Μακρή τουλάχιστον ό ίδιος δέν έχω πολλά στοιχεία. Είναι γνωστό τό άρχοντικό του, πού διατηρείται ακόμα στά Γιάννινα. Καταγόταν από τήν Κόνιτσα και

εμφανίζεται στη Ρωσία (Ήδησό) περί τό 1830, όπου δάνεισε καί τόν Π. Άν. Μελά 200 ρούβλια. Τά τελευταία αὐτά δείχνουν πώς θά ἦταν καί σοβαρός πραγματευτής.

Καί μᾶς μένει ἀπό τά ἀρχοντόπουλα ὁ Μιχ. Μίσιος πού ὁ Ἄγγλος περιηγητής Holland μέ τήν παρατηρητικότητα του, καθ' ὁ φιλοξενούμενος τῆς οἰκογενείας, μᾶς ἀφήνει ζωηρή εἰκόνα τόσο γιά τήν προσωπικότητα τοῦ Μ. Μίσιου ὅσο καί γιά τήν οἰκογένεια του καί τόν τρόπο ζωῆς. Γι' αὐτό νομίζω πώς ἀξίζει νά παραθέσουμε ὀλίγα:

Γιός τοῦ Ἄλεξιου ἦταν ὁ Μιχ. Μίσιος, γιά τόν ὁποῖον ὁ Holland γράφει;

« Ἀνάμεσα στίς πρῶτες Ἑλληνικές οἰκογένειες τῶν Ἰωαννίνων εἶναι καί μερικές πού δέν ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τό ἐμπόριο, ἀλλά ζοῦν ἀπό τά εἰσοδήματα τῶν κτημάτων τους, τά ὁποῖα κληρονόμησαν ἀπό τούς προγόνους τους... Αὐτή ἦταν ἡ περίπτωση καί τοῦ Μίσιου πού μᾶς φιλοξenoῦσε, ὁ ὁποῖος ἔχει δική του ἰδιοκτησία, κυρίως ἀγροτική, τό εἰσόδημα τῆς ὁποίας ἀνέρχεται σέ Ἄγγλικά χρήματα περίπου χίλιες (1000) λίρες τό χρόνο. Ὁ Μ. Μίσιος χωρίς νά ἔχει τήν ἐξωτερική ἐμφάνιση ἀριστοκράτη, ἀλλά ἐπειδή ἀνήκει σέ παλιά οἰκογένεια ἐπί πλέον καί οἱ κοινωνικές του σχέσεις, τοῦ προσδίδουν ἀρκετή βαρῦτητα, γι' αὐτό τόν σέβονται ἀνεξάρτητα ἀπό τόν πλοῦτο του... Ὁ Μ. Μίσιος ἂν καί φαινομενικά εὐτυχῆς εἶχε κάποια μελαγχολία καί φυσική δειλία πού εἶχε τήν αἰτία σέ διάφορα συμβάντα. Ὁ πατέρας του εἶχε φονευθεῖ ἀπό

ἕναν Τοῦρκο, ὁ ἴδιος πάλι κινδύνεψε τή ζωή του. Αὐτά φαίνεται πώς τόν ἀπασχολοῦσαν συνεχῶς καί φοβόταν ὄχι τόσο γιά τόν ἑαυτό του ὅσο γιά τήν ἀσφάλεια τῆς οἰκογενείας του. Αὐτά τ' ἀναφέρω, ἀπό τήν πείρα πού ἀπόκτησα μέ τήν μεταξύ μας συχνή συνομιλία... Ἡ σύζυγός του πολύ ὠραία καί μέ μεγάλη ζωτικότητα εἶχε ὅπως καί ὁ σύζυγος τῆς ἐξαιρετική καρδιά καί ἦταν παραδειγματική στή διεύθυνση τῶν οἰκιακῶν. Ἡ οἰκογένεια τους ἀποτελοῦνταν ἀπό δύο γιούς καί δύο κόρες ἐπίσης καί ἀπό μιά ἀρκετά ἡλικιωμένη κυρία, στενή συγγενή τοῦ φιλοξενούντος μας. Ἡ μεγαλύτερη κόρη αὐτή τήν ἐποχή (1812) ἑνδεκάχρονη, ἦταν ὁμορφη καί ἀρραβωνιασμένη (Σημ. Λ.Ι.Μ μέ τόν Ι.Α. Μελά). Τά ἀγόρια Ἄλέξιος καί Στέφανος, νεαροί ἀκόμα, ἦταν ὠραιότατα παιδιά, πού δέν ἔχω ξαναδεῖ, μέ μιά πραγματική Ἑλληνική φυσιογνωμία καί τά δυό, μέ ἀνοικτό μέτωπο καί μέ μαλλιά πού κυμάτιζαν ριχμένα πρός τά κάτω, μέ τό ἐρυθρό σκουφάκι, πού φοροῦν στήν κορφή ἐπάνω στό κεφάλι τους. Αὐτή ἡ συνήθεια, νά ξυρίζουν δηλαδή τά μαλλιά ἀπό τό μέτωπο, εἶναι κοινή ἀνάμεσα στούς Ἄλβανούς στρατιῶτες καί εἶναι πραγματικά γενική σέ ὅλες τίς τάξεις μέσα σ' αὐτή τή χώρα. Μπορεῖ ν' ἀναγνωρισθεῖ σάν ὑπόλειμμα μιᾶς συνήθειας, πού δέν ἦταν ἄγνωστη στούς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ἑλλάδος».

(Συνεχίζεται)

Ο Κ. ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

ΤΟΥ ΘΩΜΑ Κ. ΔΕΡΒΟΥ

Έπιφανής λόγιος και ρεαλιστής, με καταπληκτική έθνοκοινωνική δραστηριότητα. Γεννήθηκε στο Δελβινάκι Παγωνίου, τό 1821. Ο πατέρας του Βησσαριώτης κι ή μάνα του, ή Διώχνη, Δελβινακιώτισσα, από τό γένος Ντουρντούφη. Τή λέγανε «Διώχνη» κατά τά βιογράφο του Βασιάδη Κ. Μακρή, γιατρό από τήν Κύζικο, «γιά νά ξεορκίσουν οί φτωχοί γονείς της, μέ τήν μυστηριώδη δύναμη του λόγου, τήν κατάρα των πολλών θηλυκών». Νά μή γεννιούνται δλο κορίτσια... Στο σχολείο της γενέθλιας γής κατά τή διετία 1833-34 δάσκαλος του ό Γ. Γαζής. Ο πατέρας του είχε φούρνο στην Άρτάκη της Κυζίκου. Κοντά του κι ό νεαρός Κώστας. Πρώτος στίς δουλιές του φούρνου, πρώτος «στίς πάσες» μέ τίς πινακωτές, πρώτος στά σχολεία της Άρτάκη και πρώτος στον άθλητισμό. Γύμναζε συστηματικά τό σώμα του. Στη θάλασσα, σωστό δελφίνι. Καβαλούσε τά κύματα και χάνονταν στο πέλαγος της Προποντίδας. Τά σπόρ της θάλασσας και ή ζωή του στο ύπαιθρο, πού υπεραγαπούσε, του χάρισαν ένα θαυμάσιο άθλητικό σώμα, πού περιέκλειε μέσα του μιá διάνοια καταπληκτική, μέ μεγάλη δυναμογόνο ένεργεια.

Οί Έλληνοδιδάσκαλοι της Άρτάκης Άρχιγένης και Νεοκλέους, παροτρύνουν τόν πατέρα του «νά σπουδάσει στην Πόλη τό παιδί». Έρχεται λοιπόν στην Πόλη τό 1837, ή όποία Πόλη, κατά Μακρή, ήταν «ή φτωχομάνα των ραγιάδων, ίκανή και άξια νά θρέψει, - μέ τούς φούρνους των Ήπειρωτών προφανώς - όλες τίς πείνες και νά χορτάσει όλες τίς πνευματικές λαχτάρες».

Στην Μ. Γ. Σχολή, πού ήταν ό πνευματικός φάρος του άλύτρωτου έλληνισμού, οί σοφοί καθηγητές της άτενίζουν και μάλιστα στή σπουδή και κατανόηση των αρχαίων κλασικών. Καμαρώνουν τώρα τό άθλητικό του παράστημα, θαυμάζουν τή φλογερή του δίψα γιά μάθηση, θεωρούν τό Βασιάδη σκευός

ήθους άρετής, και στολίδι της Μεγάλης Σχολής μαγεμένοι δέ από τήν πρωτοφανή ποιότητα του «άνδρός» οί καθηγητές της Μ. Γ. Σχολής, του άπονέμου και δεύτερο όνομα, «Ήροκλής», πού προοιωνίζει έργα «ήρωος», μυθικά, υπεράνθρωπα...

Στή συνέχεια, ό Σύλλογος των καθηγητών της Σχολής, στέλνει τόν Ήροκλή νά συνεχίσει σπουδές στην Άθήνα, στο «Όθώνειο Πανεπιστήμιο». Έκει στην έλεύθερη Έλλάδα ξανοίγονται πιό πολύ οί πνευματικοί του όρίζοντες.

Τόν καλούν οί καθηγητές νά επιστρέψει στην Πόλη, όπου σέ ήλικία 22 έτών, αναλαμβάνει θέση έπίσημου καθηγητή της Μ. Γ. Σχολής, μέχρι τό 1848, «τιμώμενος και θαυμαζόμενος υπό πάντων».

Στό Παρίσι, δύο χρόνια, σπουδάξει Ίατρική και Φιλοσοφία. Τό γαλλικό πνεύμα και ή νέα δημοκρατία, τονώνουν πιό πολύ τή λαχτάρα γιά πρόοδο, ειρήνη και λευτεριά.

Τό 1857 συνεχίζει στο Βερολίνο τίς Ίατρικές του σπουδές γιά μιá διετία. Έπηρεασμένος δέ, από τά ανθρώπινα ιδανικά των όλυμπιακών άγώνων, διακηρύττει ότι ό ανθρώπινος οργανισμός έχει ανάγκη, όχι μόνον από πνευματική καλλιέργεια, αλλά κι από συστηματική έγκύμναση του σώματος, στα στάδια.

Γι αυτό, και ή έναίσιμη διατριβή του «περί Γυμναστικής των αρχαίων Έλλήνων», πού υπέβαλε «λατινιστί» στο πανεπιστήμιο του Βερολίνου τόν έπόμενο χρόνο, προκάλεσε έπιστημονική αίσθηση στην Εύρώπη. Ο Ήροκλής κρίθηκε άξιος μεγάλων διδακτορικών τιμών της Ίατρικής, τό δέ Πανεπιστήμιο Βερολίνου, αναγόρευσε τόν Βασιάδη δικάτορα της Ίατρικής Σχολής, επειδή πρώτος έριξε τήν ιδέα «άθλητισμός στα Σχολεία».

Έκδίδει έπίσης τούς Φιλιπικούς του Δημοσθένη, μέ προλεγόμενα, ανάλυση ρητορική και σημειώσεις, καθώς και τούς 3 Όλυμπια-

κούς, τό δέ πανεπιστήμιο τῆς Λειψίας, τόν ἀναγόρευσε ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ ἀντίδραση τῶν σκλάβων κατά τῆς τυραννίας.

Ἐκεῖνα τά χρόνια, ὁ ὑπόδουλος ἑλληνισμός, ἀπό τά παραλία τῆς Ἡπείρου μέχρι τόν Πόντο, παραδέρονταν, μαζί μέ τά δεσμά του, στόν ἀναλαβητισμό καί τήν ἀγραμματοσύνη. Καί μάλιστα στήν ὑπαιθρο. Στά χωριά.

Ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τοῦ 17ου καί 18ου αἰῶνα, μέ κέντρο τά Γιάννενα, εἶχε περάσει. Ἦταν ἡ ἐποχή, πού ἡ Ἡπειρος ὑπῆρξε τότε, τό λίκνο τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ, τότε, πού ἦταν «πρώτη στ' ἄρματα, τά γρόσια καί τά γράμματα». Τότε, πού στό Ἀργυρόκαστρο ἰδρύθηκε σχολή τό 1633. Στήν Κορυτσά, τό 1724, ἡ δέ Μοσχόπολη ἀποτελοῦσε ἀξιόλογο πνευματικό κέντρο, μέ περίφημα σχολεῖα, οἰκοτροφεῖα καί τυπογραφεῖα.

Μεσολάβησαν ὅμως χρόνια δυσκολότερα καί σκοτεινά. Κι ἀπλώθηκε πάλι μέ τή γρηγοράδα τῆς δμίχλης, σ' ὄλο τόν ὀθωμανικό χώρο, «πικρῆς σκλαβιάς χεροπιαστό σκοτάδι».

Ἡ σκλαβιά ὅμως, ὅσο καταπιεστική γίνεται ἀπό τόν κατακτητή, τόσο σφυρηλατεῖ τήν ἀδελφοσύνη τῶν σκλάβων ἀδελφῶν καί τό σφιχταγκάλιασμα τῶν ψυχῶν. Αὐτό ἀκριδῶς συνέβη κατά τή μακραίωνη ἐθνική μας ὑπόδούλωση. Οἱ ραγιαδες χρησιμοποίησαν μέσα ἀποτελεσματικά. Ἡ ἰδέα «τοῦ ὑπηρετεῖν τήν ὀλότητα» εἶχε γίνει ἕνα ἀπό τά ἰδανικά τῆς ρωμιοσύνης, πού φτερούγιζαν στόν ὑπόδουλο ἑλληνισμό:

Ἔργα εὐποΐας, σχολεῖα, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα γηροκομεῖα, συσσίτια, καί ἄλλα φιλανθρωπικά καταστήματα λογῆς - λογῆς, καρατοῦσαν ἄσθηστη τή φλόγα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς μέ ἀδρά τά χαρακτηριστικά της. Αὐτό ὅμως δέν ἔφτανε. Χρειάζονταν ἀκόμα ὑπεράνθρωπη δράση. Βαθύ ὄργωμα ψυχῶν. Ἐκείνη τή βάση. Ἐκείνη τή χωριά.

Δίπλα στό Πατριαρχεῖο, ἀκτινοβολοῦσε, βέβαια, ἡ Μ. Γ. Σχολή. Ὁ ἀλύτρωτος ὅμως ἑλληνισμός στές ἀπέραντες ἐκτάσεις τοῦ ὀθωμανικοῦ χώρου, ἔμενε δυθισμένος στό σκοταδισμό. Καί μάλιστα τά κορίτσια, οἱ αὐριανές μητέρες τοῦ γένους.

Ἡ καταπληκτική δράση τοῦ Ἡροκλή γιά τόν ἀλύτρωτο ἑλληνισμό.

Ὅλα αὐτά βασάνιζαν τήν ψυχή τοῦ Βασιάδη γιατί ὁ Βασιάδης δέν ἦταν μόνο ἕνας λόγιος, περιχαρακωμένος στόν ἀρχαϊσμό του, ὅσοδήποτε συντηρητικός κι ἄν φαινότανε. Δέν ἦταν ξεκομμένος ἀπό τόν ἐθνικό καί κοινωνικό του περίγυρο. Ἀντίθετα, ἦταν ἀπόλυτα προσγειωμένος στήν πραγματικότητα τοῦ τόπου του καί τοῦ καιροῦ του. Ἀγωνιστής καί ρεαλιστής μέ καταπληκτική δράση.

Στήν Ἀθήνα τοῦ προσφέρεται πανεπιστημιακή ἔδρα. Ἀρνεῖται. Ἡ θέση μου, ἀπάντησε, βρίσκεται στόν Κεράτιο, δίπλα στό Πατριαρχεῖο μέσα, στήν Πόλη, στό κέντρο τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ.

Στήν Πόλη κυριαρχοῦσε τότε, τό ἑλληνικό στοιχεῖο. Ἡ κοινωνία τῆς Πόλης, ἦταν κοινωνία ἀριστοκρατική. Στά ἑλληνικά σπίτια, ἀέρας εὐρωπαϊκός, μόρφωση, ξένες γλώσσες καί πολιτισμός ὑψηλῆς στάθμης. Οἱ οἰκοδέσποινες, ἀσύγκριτες παριζιάνες.

Στά μεγάλα ἀρχοντικά τοῦ Πέραν, μαζεύονταν τίς νύχτες σέ βεγγέρες μέ πρωτοδουλία τοῦ Βασιάδη, ἡ ἀφρόκρεμα τῆς Πόλης, κατά τό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰῶνα: Γιατροί, μεγαλοτραπεζίτες, ἰατροφιλόσοφοι, καθηγητές, δικηγόροι, κληρικοί, ἔμποροι, ἀλευρομήχανοι Ἡπειρώτες καί Θρακομακεδόνες καί ἄλλοι ὁμογενεῖς. Καί μέσα στήν κοινωνική αὐτή ἀνθοδέσμη, ὁ Ἡροκλῆς, ξεχώριζε ὀλόρθος, ἐπιβλητικός καί μέ τό σπάνιο ἦθος, τό κύρος καί τή μόρφωσή του, ἐπηρέαζε «τούς πάντας καί τά πάντα». Ἐρμήνευε, σχολίαζε κι ἔκανε ἀναλύσεις κι ἐμβαθύνσεις στή φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα κι Ἀριστοτέλη. Φροντιστήριό ἀνώτατο, μέ τή μορφή «στρογγύλης τραπέζης».

Καί τό σπουδαιότερο: Μέσα ἐκεῖ μέ τίς ταχτικές συνεδριάσεις στό μέγαρα καί καλλι-
μάρμαρα ἀρχοντικά τῶν ὁμογενῶν Σπ. Μαυ-
ρογένη, πού ἦταν ἀρχίατρος καί προσωπικός
γιατρός τῶν σουλτάνων, καί τοῦ Γ. Κωνσταν-
τινίδη, μέσα σ' αὐτά τά σπίτια τά μέγαρα,
σηματίστηκε ὁ πυρήνας καί κεῖ μέσα κυφο-
ρήθηκαν τά ὄνειρα, τά ὄραματα κι οἱ ἰδέες,
πού γεννοῦσαν οἱ γόνιμες συζητήσεις κι ὁ διά-
λογος. Ἐκεῖ μέσα ἔπεσε ὁ σπόρος τοῦ Βασιά-
δη, ἐκεῖ ριζοβόλησαν καί φούντωσαν οἱ
ἐμπνεύσεις κι οἱ δραματισμοί του κι ἐκεῖ μέσα
ἄστραφτε καί θροντοῦσε ὁ ὑπέροχος ἐκεῖνος
ρήτορας. Ἐκεῖ ἐκλαΐκευσε τήν ἀνάγκη διαδί-
σεως τῶν γραμμάτων, σ' ὄλους τοὺς ὀρθόδο-
ξους λαούς τοῦ ὀθωμανικοῦ χώρου, ἀπό τό
Ἴόνιο μέχρι τόν Πόντο... Ἐκεῖ μέσα ἐδη-
μιούργησε τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἀναπτέ-
ρωση τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος διά τῆς παι-
δείας. Καί μολονότι ἐπίστευσε, πῶς τό καλύ-
τερο ὄπλοστάσιο γιά τήν ἀποτίναξη τοῦ ζυ-
γοῦ εἶναι τό σχολεῖο, δέν ἐπεδίωκε τώρα
ὄπως πρῶτα, ἐξέγερση τῶν ραγιαδῶν διά τῆς
παιδείας, ἀλλά «μιά μόρφωση, πού νά ἐλευ-
θερώσει ἐσωτερικά, ἠθικά καί πνευματικά
τοὺς ραγιαδες καί νά πλάσει συνειδήσεις καί
φρόνημα γιά μιά εἰρηνική κατάκτηση, πού
θᾶπρεπε νά πετύχει ἡ ἐνωμένη ρωμιοσύνη».

Ἄ Ο «Φιλολογ. Σύλλογος Κ/πόλεως» καί τά ἐπιτεύγματά του.

Γιά νά ὑλοποιήσει τοὺς σκοποὺς του ὁ
Βασιάδης, πού ἦταν πλαισιωμένος ἀπό τό
ἐκλεκτό ἐπιτελεῖο τῶν πνευματικῶν ἀνθρώ-
πων καί πλούσιων ὁμογενῶν πού ἀναφέραμε,
παίρνει τή μεγάλη ἀπόφαση: Ἰδρύει τό 1861
τό «Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπό-
λεως», πού δίκαια ὀνομάστηκε «Ἐπιτελεῖον
Παιδείας τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ». Δέκα
γιατροί, τρεῖς καθηγητές, μεγαλοτραπεζίτες,
ἓνας λόγιος, λατροφιλόσοφοι καί ἔμποροι
ὑπῆρξαν οἱ ἰδρυτές τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλό-
γου. Σκοπός τοῦ Συλλόγου:

«Ἡ τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιέργεια
καί διάδοση κατά τήν Ἀνατολή». Μέ τή με-
γάλη βέβαια προσπάθεια καί τήν εἰδική ἐπι-
δίωξη, νά ἰδρυθοῦν στόν ἀπέραντο ὑποδο-
λωμένο χώρο ὄχι μόνον «ἀρρεναγωγεῖα», ἀλ-
λά καί παρθεναγωγεῖα γιά τή μόρφωση «τοῦ
θήλεως γένους», τή στιγμή μάλιστα, πού στήν
Εὐρώπη, πρό πολλοῦ «εἶχαν σπάσει τά δεσμά
τοῦ γυναικωνίτη».

Τόν Ἀπρίλι τοῦ 1861 ἔγινε ἡ πρώτη συνε-
δρίαση τοῦ Φιλ. Συλλόγου καί στίς 4 Μάη
ἀρχαιρεσίες καί ἐγκαίνια. Ἀκολουθοῦσαν
ταχικώτατες συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου
στό ἀρχοντικό τοῦ Μαυρογένη. Ἐκεῖ ὁ Βα-
σιάδης καί οἱ ἄλλοι ἐξαιρετοὶ πατριῶτες,
σφυρηλατοῦσαν τίς ψυχές τῶν ταξιδεμένων.

Συνδρομή τῶν μελῶν, 90 γρόσια τήν τρι-
μηνία κι ἀργότερα 2 χρυσές λίρες Τουρκίας
τό χρόνο.

Τό 1873, ὁ μέγας τραπεζίτης καί ἔθني-
κός εὐεργέτης Χρηστάκης Ζωγράφος, προσ-
φέρει στό Βασιάδη 2000 λίρες τουρκίας, γιά
τή στέγαση τοῦ Φιλ. Συλλόγου. Ὁ Ἄ. Ἡφαι-
στίδης 200 λίρες. Ὁ Συγγρός 100 καί πολλοί
ἄλλοι διάφορα ποσά. Μέσα σ' ἓνα χρόνο χτί-
ζεται μεγαλοπρεπέστατο μέγαρο στήν Πόλη,
ἓνα πνευματικό Ἐπιτελεῖον ἓνας δραστήριος
ὀργανισμός, τεράστιας ἀκτινοβολίας μέ αἰ-
θουσες συνεδριάσεων, γραφεῖα, βιβλιοθή-
κες, ἀναγνωστήρια, ὀργανοθήκες καί χώρους
ὑποδοχῆς. Κόστισε συνολικά 6816 λίρες.

Ἄ Ο Φιλ. Σύλλογος πλαισιώνεται μέ διακε-
κριμένους φιλόλογους: Καλοῦν ἀπό τή Σμύρ-
νη Γυμνασιάρχη - Παιδαγωγό. Ἀπό τίς Σέρ-
ρες, Διευθυντή Διδασκαλείου, πού εἶχε
σπουδάσει στή Γερμανία. Παίρνουν ἀπ' τή
Μ. Γ. Σχολή τό Σχολάρχη της. Συγκροτοῦν
μεγάλες ἐπιτροπές μέ καταμερισμό δράσεως,
πού κατευθύνουν τήν ἐκπαιδευτική κίνηση
ἀπό Ἡπειρο μέχρι Πόντο. Σκοπός τοῦ Φ.
Συλλόγου ἓνας καί μόνος: Ἡ μόρφωση τοῦ
ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ. Δραστηριοποιού-
νται οἱ ἐπιτελεῖς του καί ἰδρύουν παραρτήμα-
τα τοπικῆς αὐτοδιοίκησης:

Τό 1872 ιδρύεται μέ τίς αὐτές ἐπιδιώξεις, ὁ «Ἡπειρωτικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Κων/λεως», μέ Σύμβουλο τό Βασιάδη καί ἰδρυτικά μέλη τούς Βησσασιωῶτες Ἄ. Ἰλαρίδη καί Μ. Πανταζή.

Ἄκολουθεῖ ἡ ἴδρυση τοῦ Ἐρακικοῦ Συλλόγου Κων/λεως καί τοῦ Θεσσαλικοῦ. Τό 1875 ιδρύεται ὁ «Ἐπὲρ τῆς γυναικείας παιδείσεως Σύλλογος», μέ Πρόεδρο τόν Χρηστάκη Ζωγράφο καί προεδρεύοντα τόν Ἡροκλῆ, γιά τήν ἐξύψωση «τοῦ θήλεος γένους». Καί ὅλοι αὐτοί οἱ Σύλλογοι, ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Φιλολογικοῦ. Πυρετός δράσεως παρατηρεῖται. Πύρωμα ψυχῶν καί προσφορές λιρῶν μέ τίς χουῖφτες. Τήν 1-1-74 ὁ Χρηστ. Ζωγράφος προσφέρει στό Βασιάδη πρωτοχρονιάτικο δῶρο 450 τουρκικές λίρες τό χρόνο, καί γιά μιά ὀλοκληρη 15/ετία. Ὁ Γ. Ζαρίφης 200 τό χρόνο. Ὁ Μ. Νεγρεπόντης 100. Ὁ Ἄνδ. Βαλιάνος 100 καί πολλοί ἄλλοι. Ἀπό τό 1872 μέχρι τό 1878, μοιράστηκαν σέ σχολεῖα 5000 λίρες.

Ἰδρύεται τό «Ζάππειο Παρθεναγωγεῖο» μέ 1000 λίρες πού προσφέρει ὁ Ζάππας κάθε χρόνο. Τό πρότυπο αὐτό διδασκαλεῖο, γίνεται Φυτώριο γυναικείων στελεχῶν.

Ἀπό τόν Ἡπειρωτικό Σύλλογο ιδρύονται τά «Ζωγράφεια» στό Κεσοράτι τῆς Β. Ἡπείρου μέ 5000 λ. τοῦ Χρ. Ζωγράφου.

Ἀπό τόν Ἐρακικό Σύλλογο ιδρύονται τά «Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα» στή Φιλιππούπολη, ὁ δέ Ζαρίφης πεθαίνοντας, ἀφήνει 20000 λίρες γιά τούς σκοπούς τοῦ «Φιλολογικοῦ».

Ὁ Μακεδονικός Σύλλογος ιδρύει τό «Κυριακόν Σχολεῖον» καθώς καί τό «Τσοτύλι» στή Σιάτιστα. Ἀκόμα, «ὁ Φιλολογικός Σύλλογος Κων/λεως», ψηλά ἀπό τό μέγαρό του, πού ἦταν πύργος Ἐλέγχου καί ἐπισκόπησης τῆς ἀπέραντης ὑπόδουλης περιοχῆς, ιδρύει, μέ πνευματικό καθοδηγητή τόν Ἡροκλῆ, 80 ὀγδόντα συνολικά Ἀδελφότητες, Ἡπειρωτικές, Θεσσαλικές, Ἐρακομακεδονικές καί Μικρασιατικές, γιά νά φωτιστοῦν οἱ ὑπόδουλοι μέ σχολεῖα στήν ὑπαιθρο.

Κι οἱ σκοποὶ ὑλοποιήθηκαν: Πολλά καλλιμάρμαρα καί μεγαλόπρεπα παρθεναγωγεῖα καί ἀρρεναγωγεῖα ὑπέροχης λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, χτίζονται στήν Ἡπειρο, στά κεφαλοχώρια τοῦ Παγωνίου (Δελβινάκι - Βήσσανη - Βοστίνα, Βασιλικό) καθώς καί στά Ζαγοροχώρια.

Ἡ Ἀδελφότητα Βησσασιωτῶν «ἡ Ἀρετή», πού ιδρύθηκε στήν Πόλη κι ἦταν θυγατέρα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Συλλόγου καί ἐγγονή τοῦ Φιλολογικοῦ, χτίζει στή Βήσσανη, μπροστά ἀπό ἕναν αἰῶνα μέ ἀρχιτεκτονικά σχέδια πού στάλθηκαν ἀπό τήν «Κωνσταντινούπολη», ἐπιβλητικό Παρθεναγωγεῖο καί μεγαλοπρεπέστατο Ἀρρεναγωγεῖο πού προκαλοῦν τό θαυμασμό ἀκόμα καί κείνων πού τά ἀντικρῦζουν νά δεσπόζουν ἀπό τό Βασιλικό, τό Πάπιγγο καί τόν Ἐλαφότοπο (Τσερβάρι) Ζαγορίου.

Στή Μακεδονία ἐπίσης οἱ Ἀδελφότητες ἐκείνες χτίσανε πολλά ἀρρεναγωγεῖα καί παρθεναγωγεῖα, ὅπως τό παραδοσιακό παρθεναγωγεῖο Καβάλας. Τό ἴδιο σταῖ Ἐρακία καί στό χῶρο τῆς Μ. Ἀσίας.

Τό ἐπιτελεῖο τῶν φιλογενῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, δέν περιορίζει τή δράση του στήν ἴδρυση μονάχα καί ἀνέγερση διδακτηριακῶν μεγάρων. Δρά καί ἀκτινοβολεῖ πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις. Μεταβάλλεται, μέ ὀρθή καθοδήγηση τοῦ Ἡροκλῆ, σέ Παιδαγωγικό Ἰνστιτούτο τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ. Ἰδρύει διδασκαλεῖα, συντάσσει ἀναλυτικά προγράμματα, τυπώνει διδακτικά βιβλία, ἐκδίδει περιοδικά, δημιουργεῖ στελέχη, ὁ δέ Ἡροκλῆς, μόνιμος Πρόεδρος τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀεικίνητος, «ἐπιστατεῖ, κατευθύνει, ἐμπνέει», χαράζει κατευθυντήριες γραμμές καί ἐποπτεύει τά πάντα. Γιατί, κατά τήν Τατιάνα Σταύρου, ὁ Βασιάδης «δέν ἦταν ἄτομο. Ἦταν ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως τῆς Πόλης». Ἦταν πραγματικά ἡ συνισταμένη ψυχή τῶν πατριωτῶν. Πρωτοπόρος καί φλογερός πατριώτης, προσγειωμένος ρεαλιστικά στόν πρακτικό τομέα, μαζί μέ τήν ἐπίλεκτο ὀμάδα του.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Κων/λεως, ὁ Ἑπειρωτικὸς Θεσσαλικὸς καὶ Θρακομακεδονικὸς, διακόπτουν τὴ δράση τους ἐξ αἰτίας τῶν Βακλανικῶν πολέμων, ἀφοῦ πρόλαβαν νὰ ἀνακηρύξουν ἐπίτιμο Πρόεδρο τους τὸν κορυφαῖο Ἑλληνα πολιτικὸ καὶ διπλωμάτη Ἐλευθ. Βενιζέλο.

Τεράστιο τὸ ἔργο τῶν Συλλόγων. Πρωτοφανὴς ἡ δράση τους. Μιά δράση μισοῦ αἰῶνα καὶ πλέον πού ὑλοποιήθηκε σέ ἑκατοντάδες μεγάλωπρα διδακτῆρια πού ὀρθώνονται σήμερα - μνημεῖα παραδοσιακά, - μέσα στά ὁποῖα «ἀνοιξαν ταά μάτια τους» κι ἐξακολουθοῦν νὰ μορφώνονται μυριάδες ἑλληνόπουλα. Τιμὴ καὶ δόξα στοὺς μεγάλους ἐκείνους

φιλογενεῖς πατριῶτες. Αἰῶνια ἄς εἶναι ἡ μνήμη τους στοὺς σημερινούς καὶ αὐριανούς Ἑλληνες μας.

Βιβλιογραφία:

Τατιάνας Σταύρου: Ὁ Φιλολ. Σύλλογος Κων/λεως.

Ν. Πατσέλη: Ἡροκλῆς Βασιιάδης

Σ. Στούπη: Ἡ Βήσσανη

Μ. Ε. Ἐγκυκλοπαίδεια Πυρσοῦ.

Χάση Πάτση: Ἐγκυκλοπαίδεια

Ἐγκυκλοπαίδειες: Πάπυρος Λαρούς, Ἥλιος, κ.λπ.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Μονὴ Μελατῶν

(Ἀρχεῖο Τρ. Παπαζῆση)

ΤΑ ΤΣΑΜΙΚΑ ΕΘΝΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Τό τ α κί μ ι τῆς ἀντρικῆς φορεσιᾶς, πού φέρει τό ὄνομα τ σά μ ι κ α ἀποτελεῖται ἀπό τά πάρα κάτω κομμάτια:

Φ έ σ ι μέ φ ο ύ ν τ α, ποκάμισο φαρδομάνικο λευκό μέ σοῦρες στόν ὦμο, γ ε λ έ κ ι κουμπωτό, π ε σ λ ί ἀνοικτό μέ σχιστά κρεμασμένα μανίκια, φ ο υ σ τ α ν έ λ λ α πολύπτυχη (μέ σοῦφρες, δίπλες, πιέτες, λαγγιόλια) κοντή ἐπάνω ἀπό τά γόνατα, ὅποτε ἐλέγετο κ λ έ φ τ ι κ η ἤ κάτω ἀπό τά γόνατα, ἡ ἀστική τῶν πόλεων φουστανέλλα, πού φοροῦσαν οἱ κοτζαμπάσιδες καί οἱ λοιποί κάτοικοι τῆς ἡρεμῆς ζωῆς τῶν πόλεων μέ ἀφάνταστη μεγαλοπρέπεια, ἀφοῦ οἱ δίπλες τῆς ἐφθάναν ἕως τετρακόσιες καί τό φάρδος τῆς τριάντα πῆχες.

Τήν ὄλη ἀμφίεση συμπλήρωναν κάλτσες ὑφαντές ἢ τ ὕ ρ κ ι α ἀπό τούς μηρούς ὡς τούς ἀστραγάλους καί τσαρούχια πλεχτά. Ἡ ἀνδρική αὐτή φορεσιά ἦταν γνωστή μέ τό ὄνομα τ σά μ ι κ α.

Κατά τή γνώμη¹ μας ἡ φορεσιά ἔχει τήν καταγωγή τῆς ἀπό τήν Ἡπειρο, τό χῶρο, πού ἐντοπίζεται ἀνάμεσα ποταμοῦ Σκούμπη καί τῆς Πρεβέζης. Ἐκεῖ ἐφορέθηκε, κυρίως στίς περιφέρειες Χειμάρρας, Λιαμπουριάς καί Τσαμουριάς (Θεσπρωτίας) ἀδιακρίτως ἀπό Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες σάν κοινό ἔνδυμα τῆς ἡπειρωτικῆς καταγωγῆς τους πρό τοῦ ἐξισλαμισμού, σάν ἐξέλιξη τοῦ ἀρχαῖκου χιτῶνα.

Ἄπ' ἐδῶ τά τ σά μ ι κ α διαδόθηκαν καί στή λοιπή Ἑλλάδα, ὅμως ἱστορικοί ἀντίλαλοι δέν παύουν νά θυμίζουν τήν ἀρχική προέλευση.

Σέ ἡπειρωτικές ἐποικίσεις τῆς νότιας Ἑλλάδος, δέν εἶναι μόνον οἱ τοπωνυμίες, δέν εἶναι μόνον τά πατρογονικά παρανόμια, ἡ ἡπειρωτικές διάλεκτοι καί τά ἔθιμα, μά καί τά τ σά μ ι κ α ἢ κ ι ά μ ι κ α — ὅπου ὁ ἡπειρωτικός τ σ ι τ α κ ι σ μ ό ς δύσκολα συνηθίζεται—

πού διαλαλοῦν τή μακρινή ἐστία.

Ἐνα τραγούδι,² πού τραγουδιόταν στήν Ἠλεία ἀναφέρεται στή Λαλόπουλα.

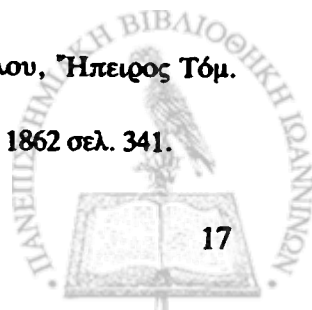
Κίνησαν τά Λαλόπουλα,
τά καπέτανόπουλα
καί πᾶν τό πέρα μαχαλᾶ
πού 'ν' τά κορίτσια μοναχά.
Τή στράτα πού πηγαίνανε,
τή σκάλα π' ἀνεβαίνανε,
ἐκεῖ τά πιάνει μιά βροχή,
μιά σιγαλή μιά ταπεινή,
κι ἐβράχηκαν τά τ σά μ ι κ α
καί τά ψηλά πουκάμισα.
Μαζῶτε, κ ι ο ὕ π α ι ς (τσιούπαις) χάχαλα
νά πυρωθοῦν τά τ σά μ ι κ α

Σημειώνομε τήν ἡπειρωτική μορφολογία τῶν ὠραίων δημοτικῶν στίχων, τούς γενιτσάρους τοῦ Λάλα πού πρέπει νά 'χουν ἡπειρωτική προέλευση, ἀφοῦ φοροῦν τ σά μ ι κ α, ἐξισλαμισμένοι σῶν παλιῶν καιρῶν τή θολούρα καί αὐτά τά τσάμικα, δηλ. τό ἐθνικό τους ἔνδυμα, πού κολλοῦσε στό πεσι τῶν παλιῶν ἀνθρώπων καί δέν ἀποβάλλονταν, ὅπως δέν ἀποβάλλονταν ἡ γλώσσα, τά ἦθη καί ἔθιμα.

Ἄς μᾶς συγχωρηθεῖ νά συνεχίσωμε τήν παρέκβαση μέ ἕνα ἄλλο παλιό τραγούδι,¹ πού τραγουδιέται στήν περιοχὴ τῶν Καλαβρύτων, ὅπου οἱ ἡπειρωτικές ἐποικίσεις Ἐλαμπαν σάν ἀστερισμοί καί πρῶτα ἀπ' ὄλα στή Σουδενά τῶν ἠρωϊκῶν Πετμεζάδων:

1. Βλ. Ἄλ. Χ. Μαμμοπούλου, Ἡπειρος Τόμ. Α' σελ. 60-62.

2. Βλέπε Πανδώρα τόμ. ΙΓ' 1862 σελ. 341.

Οί κάμποι θρέφουν ἄλογα καί τά βουνά λεβέντες
κι ὁ δόλιος ὁ ξερόκαμπος ταῖς Κλουκιουνιωτοπούλες²
δπου φοροῦν γραφτά³ βρακιά καί κόκκινα τσεμπέρια
καί πᾶν γιά ξύλα στό Χελμό καί παίζουν ταῖς ἀμάντζαις

Μά πῆγα καί ρογιάστικα σ' ἓνα παλᾶ κοπέλι
νά τοῦ φυλάξω πρόβατα, νά τοῦ φυλάξω γίδια
καί ρόγα δέν τοῦ γύρεψα μά οὐδέ τή δούλεψή μου,
παρά τή θυγατέρα του γυναίκα νά τήν πάρω.

Καί ἐκεῖνος δέν τήν ἔδωκε ὁ παλιοτραγογένης.
Μ' ἐπῆρε τό παράπονο κι ἡ ἀντροπή τοῦ κόσμου.
μά ἐδιάβκα καί τά στένεψα σ' ἓνα στενό μπογάζι
περνᾶνε οἱ Κλουκιουνιώτισσες κι οἱ Κλουκιουνιωτοπούλες.

Περνάει κι ἡ κιούπα (τσιούπα) τοῦ παλᾶ μέ δυό ἄλλες μαυρομάτες
κι ἡ μιά τήν ἄλλη ἔλεγε, κι ἡ μιά τήν ἄλλη λέει:

— Πῶς τά περνᾶς, Ἀγγελική, μέ τά πεθερικά σου;
Μή σέ μαλλώνει ἡ πεθερά κι ἡ σκύλλα ἡ ἀντραδέερφη;

— Τόν ἄντρα, πού μοῦ δώσανε κουφός καί κασιδιάρης.

— Ἐλα νά τοὺς ἀφήσωμε τοὺς παλιομασκαράδες,
νά πάρωμε ἀπ' τά Σουδενά, πού 'ναι λεβεντοχώρι
δπου φοροῦν τά τ σ ἄ μ ι κ α καί τά πλεχτά τσαρούχια.

Τσάμικα λοιπόν φορούσανε καί στό ἡπειρωτικό λεβεντοχώρι τῶν Σουδενῶν τῶν Καλαβρύτων, ὅπως καί σέ πολλά ἡπειρωτικά λεβεντοχώρια τῆς Πελοποννήσου, πού ὅταν γίνεῖ ἡ ἀπογραφή τῶν ἡπειρωτικῶν δυνάμεων, ὅλων τῶν ἀντιστασιακῶν ἀνυπότακτων στοιχείων, πού δέν ὑπέφεραν τοῦ κατακτητοῦ τόν ζυγό, παρά σκορπίσαν, ὅπου βουνό καί ράχη, πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως, στοὺς διαφόρους κατατρεγμούς, τότε θ' ἀποδειχθεῖ πῶς ἡ Ἡπειρος ἔδωκε πλούσια τήν προσφορά τῆς σέ σφαχτάρια στό τραπέζι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Καί τέλος γιά νά ὀπλίσωμε περισσότερο τοὺς ἰσχυρισμούς μας ὅτι θεωροῦμε τή φουστανέλλα ὡς ἐντοπισμένο¹ ἡπειρωτικό ἔνδυμα (Τσαμουργιά καί κατά συνεκδοχή ὅλη ἡ Ἡπειρος) εἶχαμε τήν περιέργεια νά ρωτήσωμε τοὺς Τσάμιδες καί τσαμογέννητους τοῦ τηλεφωνικοῦ καταλόγου. Ὁμῶντα σ' ἕνα ἐκατό μᾶς ἀποκρίθηκαν ὅτι ζῆ στίς οἰκογε-

νειακές τους παραδόσεις ἡ ἀνάμνηση φουστανελλοφόρων προγόνων μέ καταγωγή τήν Ἡπειρο, πού στροβιλίζονται στόν κόσμο τοῦ ὄνειρου μέ τή φουστανέλλα τους καί τραγουδοῦν τό τσάμικο τραγούδι καί χορεύουν τόν ἀγαπημένο γιά ὄλους τοὺς Ἑλληνες τσάμικο χορό.

Ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Ἄνδρος, τά ὄρεινά τῆς Τριπολιτσᾶς καί τῆς Γορτυνίας, ἡ Ναύπακτος τῆς Ρούμελης ἔχουν τοὺς Τσάμιδες τους καί τά τσάμικά τους.

Τέλος τσάμε στήν ἡπειρωτική διάλεκτο σημαίνει φουστανέλλα. Τσάμικος εἶναι ὁ χορός τῶν φουστανελλοφόρων τσάμιδων, πού διεδόθηκε πρό πολλῶν ἐτῶν στήν προεπαναστατική Ἑλλάδα καί ἐχορεύθηκε καί χορεύεται ἀκόμη ὡς χορός τῆς ἑλληνικῆς

λεβεντιάς και δίνει χάρη στή φουστανέλλα καθώς εκείνη άνεμίζεται και κάνει τίς γραφικές φουρλίγκες² (στροφές) της.

Οί γαμπροί στή Βόρειο Ήπειρο, μέχρι πρό όλίγων ετών, άννειρεύονταν τήν ώραν του γάμου τους φορώντας φουστανέλλα και πόθος τών Ήπειρωτών ήταν νά ταφούν μέ τήν φουστανέλλα σάν νεκραλλαξιά.

Ή φουστανέλλα, πού είναι τό πρώτο βιολί στήν όρχήστρα τής έλληνικής λαϊκής ένδυμασίας «κάνει τόν άντρα παλληκάρι και κιοτής (δειλός) κι άν είναι». ακριβώς όπως ένα ταπεινό ραβδί έκανε τόν άπειρο Έλληνα πολεμιστή γενναίο στή μάχη τών Δερβενικών μέ τήν προτροπή του Κολοκοτρώνη.

Ή παραστατική όμορφιά της τήν έκανε νά ξεχωρίζει. Ξένοι περιηγητές τή σημειώνουν και καθαγιάζεται, όπως είπαμε, στους καπνούς τών μαχών τής έλληνικής επαναστάσεως και τότε βέβαια έχανε τή λευκότητά της, όπως τήν έχανε συχνά κατά τίς ποικίλες χρήσεις τής καθημερινής ζωής, άφου οι πολεμιστές έσκούπιζαν μ' αυτήν και τά όπλα τους, και έγίνετο λερή.

Λερή από τή μπαρούτη τής μάχης, στό Χάνι τής Γραβιάς, τήν είδε μέ τής φαντασίας του τά μάτια και ό Γ. Ζολοκώστας:
Λάμπουν όπλα χρυσά
και λερή φουστανέλλα μαυρίζει...

1. Βλέπ. Πανδώρα Τόμ. ΙΓ' 1862 σελ. 301.
2. Κλουκίνα: χωριό τών Καλαβρύτων.
3. Γραφτά: ζωγραφισμένα, κεντημένα.

Βλέπε 'Αλ. Χ. Μαμποπούλου «Ήπειρος» Τόμ. Α' σελ. 60-62.

2. Φουρλίγκα = Τό άνέμισμα, ή αναδίπλωση, πού κάνουν τά λαγγιόλια (οί δίπλες, οί σουφρες), συχνά τριακόσια - τετρακόσια, καθώς ό νέος χορεύει συστρεφόμενος. Είναι γνωστό τό ανέκδοτο του Καραϊσκάκη, πού καθώς έχόρευε, άθελά του, έσόκαρε, γράφε ντρόπιασε, πρόσβαλε, τήν εποχή εκείνη τόν Μουχτάρ τό γιό τ' Άλή Πασιά, διότι ή φουρλίγκα ήταν γερή κι έκαμε νά φαίνωνται τ' άποκατινά του. Παραπονεμένος τούτος κατέφυγε στον πατέρα του, πού αντίθετα τό βρήκε πολύ άσειο και έζήτησε από τόν κατόπι στρατάρχη τής Ρούμελης νά τό επαναλάβει μπροστά του μέ τά λόγια:

— Πώ, όρέ Καραϊσκο, πώς τώκαμες, για κάν' το πάλι;

ΟΔΥΣΣΕΙΕΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΟΙ ΣΑΡΔΕΛΛΕΣ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. ΣΤΑΜΑΤΗ

— Μπά, δέν σās άρέσουν οι σαρδέλλες του βαρελιού και του λόγου σας θέλετε του κουτιού; φώναξε θυμωμένος ό κύρ Θανάσης, καθώς του άνοιξα τήν πόρτα του μαγαζιού του και μπήκε μέσα, ένώ μιά βαριά μυρωδιά κρασίλας βγήκε από τά ρουθούνια του και μου στόμωσε τήν άναπνοή, καθώς μέ πλησίασε.

— Βέβαια, είστε καλομαθημένοι από τά χωριά σας... Δέν τό είχα προσέξει νά σας ταϊζω χαδιάρη και τούς δύο...., συνέχισε και πλησίασε στό πάγκο του μαγαζιού, πού άπέναντι του ήταν άνοιγμένο ένα μικρό κουτί σαρδέλλες και τό πήρε, τό πλησίασε στή μύτη

του, τό μύρισε κι' έπειτα τό άφησε στό τραπέζι...

— Ποιός τ' άνοιξε; ρώτησε άγριεμένος, από τούς δύο σας;

— Ό Κώστας, ψέλλισε, φοβισμένος ό Βαγγέλης, τό μεγαλύτερο παιδί του μαγαζιού. Δέν μπορεί νά φάει από τίς άλλες του βαρελιού, γιατί μάτωσε ή γλώσσα του, κι' είπε νά άνοιξωμε αυτό, του είπε.

Ό κύρ Θανάσης, πού ήταν έδω και σαράντα μέρες μεθυμένος μέρα νύκτα από τό κακό του, γιατί ή γυναίκα του είχε γεννήσει κορίτσι κι' όχι άρσενικό παιδί, όπως περίμενε και τό ήθελε, έφερε μιά γύρα στό μαγαζί,

κύτταξε μήπως είχαμε πάρει και τίποτε άλλο φαγώσιμο, μᾶς στόλισε ακόμα με κάμποσες χοντρές θρυσίες, θρόντησε δυνατά τήν ανοικτή πόρτα, κι' ἔφυγε μονολογώντας ἀκατάληπτες λέξεις. Ἦταν δυό ἡ ὥρα μετά τά μεσάνυχτα και μεθυσμένος καθώς ἦταν πήγε τρικλίζοντας ἀπό τά πιotá στό σπίτι του, πού ἦταν ἀπέναντι ἀπ' τό μαγαζί γιά ὕπνο.

Ἐμένα, πού ὅσο ἦταν ἐκεῖ ἤμουν ἄφωνος, μόλις ἔφυγε, μέ ἔπιασε τό παράπονο. Ἐνας κόμπος ἔκλεισε τό λαρύγγι μου και μέ πήραν βουδά κλάματα. Οὔτε ὁ Βαγγέλης μπόρεσε νά φάη ἔπειτα ἀπό ὅσα μᾶς ἔψαλλε τ' ἀφεντικό...

Ἐτσι ἀμίλητοι και μουτζοκλαίγοντας, στρώσαμε τά χοντρά τσουβάλια ἀπάνω στά σιδερένια τραπέζια τοῦ μαγαζιοῦ, πήρε ὁ καθένας τήν κουβέρτα του και πέφτοντας ἀνάσκελα προσπαθήσαμε νά κοιμηθοῦμε. Οἱ λυγμοί και τῶν δυό μας και οἱ βαρεῖες ἀνάσες μας, δυσκόλευαν τήν ἀναπνοή μας.

Ἐκείνη τή χρονιά εἶχα τελειώσει τό σχολαρχεῖο. Γιά νά πάω στό χωριό, χρειαζόταν κάπου τρακόσες δραχμές. Κάτι τό εἰσητήριο τοῦ ἠλεκτρικοῦ γιά τόν Πειραιᾶ, τά βαρκαριάτικα, τό εἰσητήριο τοῦ караβιοῦ, ἄλλα βαρκαριάτικα στήν Κόπραινα και τό ἀμάξι γιά τήν Ἄρτα, ξεπερνοῦσαν τό ποσό αὐτό.

Και ὁ μπάρμπαρ μου, Θεός σχωρέστον πού ἔμεινα σπίτι του, δέν διέθετε αὐτό τό ποσό, οὔτε τοῦ πατέρα τοῦ περισέσεν γιά νά μοῦ τά στείλῃ. Ἐπειτα ἔπρεπε νά ἔχω και χρόνο γιά διάβασμα. Στό γυμνάσιο ἔδιναν ἔξετάσεις εἰσαγωγικές. Γι' αὐτό σκέφθηκε κι' εἶπε στόν κύρ Θανάση τό συγχωριανό μας νά μέ πάρῃ νά ἐργασθῶ τό καλοκαίρι στήν μπακαλοταβέρνα του, πού ἦταν κάπου ἐκεῖ στήν ὁδό Σαλαμίνος στήν Ἀθήνα.

Τό μισό μαγαζί ἦταν μπακάλικο. Στό ἄλλο μισό εἶχε μιά μικρή μηχανή γκαζιοῦ και μαγείρευε γιά τούς φοιτητάς, πού κάθονταν ἐκεῖ γύρω στήν σινοικία κι' ἔτρωγαν μέ πίσωσι, ὥσπου νά ἔρθουν τά ἐμβάσματα ἀπό τούς γονεῖς των. Τά βράδνα στά πεζοδρόμια ἔβγαζε τραπέζια γιά τίς παρέες τῶν ἀμαξάδων, τῶν τραμδαγιέρηδων και τῶν ἄλλων τῆς γει-

τονιάς. Ἐρχονταν και μερικοί συμπατριῶτες ἔργατες κι' ὑπάλληλοι, πού ἔτρωγαν μέ διβλιάρια πιστωτικά, ὡς τήν ἡμέρα τῆς πληρωμῆς των.

Ὁ ἴδιος ὁ κύρ Θανάσης ἔδινε τά εἶδη τοῦ μαγαζιοῦ στούς πελάτες. Και μαγείρευε φαγητά γιά τίς παρέες πού οἱ περισσότεροί κρασοπόιναν τά βράδνα ὡς και πέρα ἀπό τά μεσάνυχτα. Εἶχε και τό Βαγγέλη, ἕνα παιδί ἀπό ἄλλο χωριό τῆς περιοχῆς. Τρία τέσσερα χρόνια μεγαλύτερον ἀπό ἔμένα γιά τό σερβίρισμα. Ἐγώ θά κατέβαινα στό ὑπόγειο, κάπου δέκα πέντε σκαλοπάτια, νά πιάνω τό κρασί τῶν πελατῶν και νά τό πηγαίνω στά τραπέζια σέ κατοστάρικα και μισές. Σπανίως και σέ ὀκάδες ακόμα. Θά μάζευα τά πιάτα, τά κουταλοπήρουνα και θά καθάριζα τά τραπέζια, ὅταν οἱ παρέες θά ἔφευγαν, και τίς νύχτες θά τά μάζευα μέσα, στό μαγαζί γιά νά μή τά κλέψουν.

Ὡς ἀμοιβή μου, συμφώνησε μέ τό μπάρμπαρ μου νά μοῦ πάρῃ ἕνα παντελόνι ντριλίνο, γιά νά μή χαλάω τό δικό μου, ἕνα ζευγάρι πέδιλα και μιά ναυτική φανέλλα. Κι' ὁ,τι φάω, ὅσες μέρες θά ἐργασθῶ. Γιά μετρητά; Ὅσες τρῦπιες δεκάρες μοῦ ἄφηναν οἱ παρέες στά τραπέζια θά τίς μοιραζόμουν μέ τό Βαγγέλη κάθε βράδυ. Ἄλλο τίποτε. Ἦ ἐργασία ἄρχιζε στίς ἑπτὰ τό πρωί, πού ἔπρεπε νά σκουπίσουμε τό μαγαζί. Μιά μικρή διακοπή τό μεσημέρι, γύρω στίς τρεῖς, πού ἔφευγαν οἱ τελευταῖοι πελάτες. Ἐπειτα ἀνοίγμα κατά τίς ἔξι και ἔπειτα μέχρις ὅτου μετά τίς δώδεκα φύγουν και οἱ τελευταῖοι πελάτες. Οἱ ἀμέθυστοι ἔφευγαν νωρίτερα. Ὁ Βαγγέλης και ἐγώ κοιμώμαστε μέσα στό μαγαζί, ἐπάνω στά τραπέζια, γιατί τό πάτωμα ἦταν γιομάτο βρωμιά και χῶματα.

Πρῖν φύγει τό ἀφεντικό μᾶς κανόνιζε τί θά φάμε. Ἄν περισσεύει ἀπό τούς πελάτες τίποτε μαγειρευμένο θά τρώγαμε. Ἄλλοιῶς κάτι πρόχειρο και ντομάτες, ὅσες ἔμεναν ἀπό τούς πελάτες. Ἦ τίποτε ὑπόλοιπα τῶν πιάτων.

Εἶχε ἀνοίγει ακόμα τότε ἕνα μικρό βαρελάκι σαρδέλλες ἀνάποδα. Κι' ἦταν και κακῆς

ποιότητας κι' οί πελάτες ούτε τίς αγόραζαν για τὰ σπίτια, ούτε οί παρέες τίς έτρωγαν. Όταν τούς σερβίραμε απ' αυτές για τό κρασί, τίς άφηναν απείραχτες οί λιγώτεροι χωρίς νά πούν τίποτα, από ντροπή. Οί περισσότεροι όμως μās φώναζαν.

— Πάρτε τις απ' έδω, αυτές τίς βρωμοσαρδέλλες και δώσε τις του άφεντικού σας νά τίς φάη.

Δέν τίς έτρωγε όμως ό κύρ Θανάσης και μās έλεγε νά τίς τρώμε έμεις. Γι' αυτό ό κύρ Θανάσης μās υπεχρέωνε, σχεδόν κάθε βράδυ, όταν δέν περίσσευε φαγητό, νά τρώμε απ' αυτές μαζί μέ ντοματοσαλάτα μέ λίγο λάδι και μπόλικο κρεμμύδι μέσα για νά μή τρώμε πολλές ντομάτες.

Έμένα είχε ματώσει ή γλώσσα μου από τὰ άλάτια των, και μέ έτσουζε πολλές φορές. Γι' αυτό εκείνο τό βράδυ είπα στό Βαγγέλη, σάν μεγαλύτερο, ν' ανοίξουμε ένα μικρό κουτί, απ' αυτές του λαδιού, πού είχαμε στά ράφια. Είχα διατηρήσει μία καλή γευστική άνάμνησι, από την εποχή, πού στον κάμπο του Κομποτιού, φυλάγαμε τὰ άρνιά μας μέ τὰ άλλα παιδιά των τσοπαναραίων.

Έρχονταν εκεί στον κάμπο, πού ήταν τότε όλος λειβάδια κι' έπαιρναν δεμάτια χορτάρι, άξιωματικοί του Στρατού και στρατιώτες από τὰ Γιάννινα, πού ήταν για τὰ ζώα του στρατού.

Έως ότου οί στρατιώτες ετοιμάσουν τὰ δέματα, αυτοί κάθονταν στίς πρασινάδες για νά φάνε. Είχαν για ψωμί γαλέττες. Και για προσφάϊ άνοιγαν κάτι κουτιά, πού είχαν μέσα κάτι μικρά ψαράκια, σάν αυτά πού ψαρεύαμε έμεις στό ποτάμι, και τὰ έλεγαν σαρδέλλες. Από περιέργεια τούς πλησιάζαμε και τούς ρωτούσαμε γι' αυτά τὰ περιέργα ψάρια πού ήταν στά κουτιά.

Τότε αυτοί μās έδιναν από κανένα κουτάκι, ή μās τό άνοιγαν και τό τρώγαμε εκεί μέ καλαμποκίσιο ψωμί από τό φτωχό σακουλάκι μας. Καμμιά φορά πέταγαν κανένα μισογεμάτο κι' έμεις τὰ μαζεύαμε. Ήταν νόστιμες και τίς τρώγαμε μέ λαιμαργία χωρίς νά χορταίνουμε. Από τότε λοιπόν είχα νά ξαναφάω

σαρδέλλα του κουτιού, όπως τίς έλεγαν για νά γίνεται διάκρισις απ' τίς σαρδέλλες του βαρελιού, πού ήταν άρμυρές και γιομάτες άλάτια.

Και πάντοτε τίς λαχταρούσα. Λογάριαζα πότε θά πιαστώ από χρήματα ν' αγοράσω ένα όλάκερο κουτί νά τό φάω μονάχος μου μέ ζεστό ψωμί. Και την λαχτάρα μου αυτήν την πλήρωσα μέ κλάματα, άναστεναγμούς, επιάλτες και άυπνία όλη την ύπόλοιπη εκείνη νύχτα. Τί είχε συμβεί. Ο κύρ Θανάσης, είχε άνοιξει στή μία πόρτα του μαγαζιού, μία στρογγυλή τρύπα. Και κάθε φορά πού έφευγε νύχτα, χωρίς έμεις νά τό ξέρουμε, κάθονταν απόξω και, έως ότου σθήσουμε τὰ φώτα και πέσουμε νά κοιμηθούμε, μās παρακολουθούσε για νά ιδη τί θά φάμε, μή πάρουμε τίποτε άλλο από αυτό πού μās είχε ξεχωρίσει ό ίδιος, μή φάμε καμμιά σοκολάτα, από τίς λίγες πού είχε και τίποτε άλλο. Τό ίδιο έκανε και κείνη τή νύχτα. Και μόλις είδε ότι κατεβάσαμε τό μικρο κουτάκι μέ τίς σαρδέλλες απ' τό ράφι του μαγαζιού, τή στιγμή πού τό άνοίγαμε, βρόντησε την πόρτα, λέγοντας: Άνοιξτε, άνοιξτε. Κι' έτσι μās βρήκε χωρίς έμεις νά ξέρουμε, ότι μās παρακολουθούσε κάθε νύχτα. Τό πρωί, όταν ήρθε ό κύρ Θανάσης κι' άνοιξαμε τό μαγαζί, τὰ μάτια μου ήταν κατακόκκινα και πρισμένα από τό κλάμα και την άγρύπνια και τό κεφάλι μου ήταν βαρύ και άσήκωτο, και τὰ αυτιά μου βούϊζαν σάν ξεκομμένο μελίσι.

Τό κουτί μέ τίς σαρδέλλες, ήταν άνοιχτό άκόμα άπάνω στό τραπέζι. Είχαμε μαζέψει τ' άλλα φαγώσιμα, χωρίς νά τὰ φάμε. Ο κύρ Θανάσης, πήρε τό κουτί, τό ξαναμύρισε κι' είπε:

— Νά πάρτο έσύ, νά τό φās τό γιόμα....

Άλλά πού όρεξη νά τό φάω... Τό πήρα, τό φύλαξα σ' ένα συρτάρι, χωρίς νά του πω τίποτα. Και δέν τό έφαγα. Τό πέταξα στά σκουπίδια μαζί μέ τ' άλλα άποφάγια των πελατών, όταν τό μεσημέρι μάζεψα τὰ πιάτα απ' τὰ τραπέζια. Την ώραία γευστική άνάμνησι πού είχα απ' τον κάμπο του Κομποτιού, μου την έσθησε ή συμπεριφορά του κύρ Θανάση.

ΕΛΕΝΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

καί τό Κληροδότημά της στό Γιάννενα

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΡΑΚΗ

Μία μεγάλη μορφή στό πάνθεο τών Ευεργετών της Πατρίδας μας καί ιδιαίτερα τής Ήπειρου πού λάμπρυναν μέ απαράμιλλα έργα κοινωφελούς σκοπού είναι ή Έλένη Ζωγράφου.

Η άείμνηστη Έλένη Σόλωνα Χρηστάκη Ζωγράφου τό γένος Λυσάνδρου Καυταντζόγλου, καταγόταν από τή Θεσσαλονίκη καί μέ τή διαθήκη της, είχε αφήσει στό πρώην Δημοτικό Νοσοκομείο Θεσ/νίκης «Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ», πού μετά τήν κρατικοποίησή του λέγεται Γενικό Νοσοκομείο Θεσ/νίκης «Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» τό μισό τής περιουσίας της (ώς έκ του γένους της) καί τό άλλο μισό αὐτῆς στό πρώην Δημοτικό Νοσοκομείο Ίωαννίνων «Η ΑΓΑΠΗ» (λόγω καταγωγῆς του άντρα της από τήν Ήπειρο).

Σκοπός τής παραπάνω διαθέτιδας ήταν νά κτιστεῖ καί νά διατηρεῖται πτέρυγα στά πιά πάνω Νοσοκομεία, πού νά φέρει τό όνομα «Πτέρυγα Έλένης Σόλωνα Χρηστάκη Ζωγράφου - Καυταντζόγλου» καί όπου θά νοσηλεύονται οἱ φτωχοί άρρωστοι δωρεάν.

Από τήν περιουσία της ανήκει σήμερα στό Δῆμο Ίωαννιτών, στόν όποιο περιήλθε τό Κληροδότημα Έλένης Ζωγράφου, ύστερα από τήν κατάργηση του Δημοτικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων μέ τό 250/1983 Προεδρικό Διάταγμα, τό 27,5% καί τό 25% αντίστοιχα τών κτιρίων, πού βρίσκονται στή γωνία τής Πλατείας Όμοιοίας καί Αγίου Κωνσταντίνου 2 καί στήν Πλατεία Όμοιοίας 10 τής Αθήνας, ένα (1) οικόπεδο στή Ίερά όδό Αθηνών έκτασης 7.000 μ² περίπου, τό κτίριο, πού χτίστηκε μέ χρήματα του Κληρ/τος

στά Γιάννενα στις όδους Αβέρωφ καί Κωλέτη 4 τά δύο (2) μεγάλης αξίας τιμαλφή, τό ιερό λείψανο (δείκτης) του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού καί 28.000.000 δρχ. περίπου.

Η Έλένη Ζωγράφου είχε πεθάνει τό έτος 1937 στήν Αύστρία. Η περιουσία καί τά τιμαλφή της προέρχονταν κυρίως από τόν άντρα της Σόλωνα Ζωγράφο καί τόν πατέρα του Χρηστάκη Ζωγράφο, οἱ όποιοι είχαν πεθάνει πρό τής Έλένης Ζωγράφου στό Παρίσι.

Ο Σόλων καί ο Χρηστάκης Ζωγράφος κατάγονταν από τό χωριό Κεστοράτι Λιούντζης Αργυροκάστρου τής Βορείου Ήπειρου.

Ο Σόλων Ζωγράφος μέ τόν άδελφό του Γεώργιο έδωκαν τήν πρώτη καί κύρια ώθηση στήν έπιστημονική καί έντατική καλλιέργεια τών μεγάλων τους κτημάτων στή Θεσσαλία Λαζαρίνα καί Ζωγράφεια, ενώ ο πατέρας τους Χρηστάκης Ζωγράφος είχε άναδειχθεί ένας από τούς πρώτους τραπεζίτες τής Κωνσταντινούπολης καί είχε ιδρύσει άγαθοεργά καί εκπαιδευτικά καταστήματα όπως τό Ζωγράφειο γι' αυτό καί τό Πατριαρχείο τόν είχε άνακηρύξει μεγάλο Ευεργέτη του Γένους καί τής Έκκλησίας.

Τά μεγάλης αξίας τιμαλφή του Κληρ/τος Έλένης Ζωγράφου είναι ένα (1) καρβάκι (μπιμπελό) χρυσό μέ ίστία γεμάτο διαμάντια καί ένα (1) κύπελλο (ζάρφι) χρυσό μέ ρουμπίνια καί διαμάντια.

Τά τιμαλφή αυτά προέρχονται από δωρεά του Σουλτάνου Αζίζ προς τήν οικογένεια Ζωγράφου καί σήμερα φυλάσσονται στο Θησαυροφυλάκιο του Κεντρικού Καταστήματος τής Έθνικής Τράπεζας τής Ελλάδος σέ ειδική θυρίδα.

Τό λείψανο του Αγίου Κοσμά, πού βρισκόταν στήν οικογένεια Ζωγράφου σέ ειδική έπάργυρη λειψανοθήκη, ή άείμνηστη ευεργετίδα μέ ιδιαίτερη παράγραφο στή διαθήκη της τό άφησε στο Νοσοκομείο Ίωαννίνων, γιά νά κοσμήσει τήν αίθουσα Έλένης Ζωγράφου, έπειδή ο Άγιος είναι ο προστάτης όλης τής Ήπειρου.

Ύστερα από τό κλείσιμο του πρώην Δημοτικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων τό παραπάνω λείψανο παραδόθηκε στην Ίερά Μητρόπολη Ίωαννίνων για φύλαξη και εκτίθεται για προσκύνηση από τούς πιστούς της πόλης τή μέρα της γιορτής του (24 Αύγουστου), καθώς και κατά τή λιτάνευση της εικόνας Αὐτοῦ τήν παραμονή τό βράδυ της γιορτής στην κεντρική πλατεία τῶν Γιαννίνων.

Ἡ Διοίκηση (Ἀδελφάτο) του πρώην Δημοτικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων για νά τιμήσει τή μεγάλη εὐεργέτιδα του και για νά τονίσει περισσότερο τήν παρουσία αὐτῆς και του ἄντρα της στό χώρο του Ἰδρύματος εἶχε ἀναθέσει σέ γνωστό ζωγράφο τή φιλοτέχνηση τῶν πορτραίτων τους, τά ὅποια και εἶχαν γίνει και για πολλά χρόνια στολίζαν τό γραφεῖο του Διοικητικοῦ Διευθυντῆ του Νοσοκομείου.

Σήμερα τά πορτραῖτα της Ἐλένης και του Σόλωνα Ζωγράφου βρίσκονται στό Δῆμο Ίωαννιτῶν και στολίζουν μέ τήν ἀρχοντιά τους τό γραφεῖο του κ. Δημάρχου Ίωαννίνων. Κάθε χρόνο ὁ Δῆμος Ίωαννιτῶν και τό πρώην Δημοτικό Νοσοκομείο Ίωαννίνων. τελοῦσαν μνημόσυνο στή μνήμη τῶν εὐεργετῶν του Δήμου και της μεγάλης εὐεργέτιδας Ἐλένης Ζωγράφου πού ἀπό φέτος, λόγω καταργήσεως του Δημοτικού Νοσοκομείου θά τελείται ἀπό τό Δῆμο.

Ἐπίσης ἡ Διοίκηση του πιά πάνω ἰδρύματος, σάν Διαχειριστική Ἐπιτροπή του Ζωγραφείου Κληροδοτήματος εἶχε προκηρύξει καλλιτεχνικό διαγωνισμό και ἀνατέθηκε σέ γλύπτη καλλιτέχνη ἡ κατασκευή τῶν προτο-

μῶν της Ἐλένης και του Σόλωνα Ζωγράφου, οἱ ὁποῖες αὐτή τή στιγμή γίνονται και θά τοποθετηθοῦν στην Παιδική Χαρά του κήπου του πρώην Δημοτικού Νοσοκομείου σέ ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης πρὸς τή μεγάλη εὐεργέτιδα τῶν Γιαννίνων και του ἄντρα της.

Ἡ τοποθέτηση τῶν παραπάνω προτομῶν σέ περίοπτη θέση τῶν Γιαννίνων θά προκαλέσει τό ἐνδιαφέρον τῶν ἐπίδοξων εὐεργετῶν του σήμερα και του μέλλοντος για εὐεργεσίες, γιατί θά εἶναι βέβαιοι ὅτι οἱ εὐεργετούμενοι δέν θά τούς ξεχάσουν ποτέ.

Ύστερα ἀπό τό κλείσιμο του Δημοτικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων τό Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν μέ σχετική του ἀπόφαση βεβαιώνει ὅτι, ὁ σκοπός της ἀείμνηστης Ἐλένης Ζωγράφου δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτό και ἀποφασίζει ὅτι τά περιουσιακά στοιχεῖα του Κληρ/τος πρέπει νά διατεθοῦν για τούς παρακάτω κοινωφελεῖς σκοπούς: α) για τή δημιουργία και λειτουργία στην πόλη τῶν Γιαννίνων σύγχρονου Οἴκου Εὐημερίας δυνάμει 100 κρεβατιῶν, μέ ἀναρρωτήριο κ.λ.π. και β) κατά ποσοστό 20% τῶν ἐτήσιων ἐσόδων ἀπό τά μισθώματα, για τήν ἐνίσχυση του Γενικοῦ Νοσοκομείου Ίωαννίνων «Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ».

Αὐτό λοιπόν εἶναι τό Κληρ/μα Ἐλένης Ζωγράφου πού σήμερα περιήλθε στό Δῆμο Ίωαννίνων, ὁ ὁποῖος καλεῖται νά φροντίσει για τήν ἐκτέλεση του νέου σκοποῦ του πρὸς ὄφελος της πόλης τῶν Γιαννίνων και νά γίνει περισσότερο γνωστή ἡ μορφή της μεγάλης εὐεργέτιδας και τό Κληροδοτήμα της στην πόλη μας για νά εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη της.

Φίλε Ἀναγνώστη,

Τό Δελτίο της «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» στέλλεται σέ πνευματικούς ἀνθρώπους μέ μικρή αὐτοπροαίρετη συνδρομή, γιατί δέν εἶναι ἐκδοτική ἐπιχείρηση και δέν ἀποβλέπει σέ κέρδη. Ἀποβλέπει στόν Ἡπειρωτισμό.

Ἐάν νομίζετε ὅτι στό περιβάλλον σας εἶναι ἕνας - δυό συμπατριῶτες, σάν ἐσᾶς, πού ν' ἀξίζει νά πάει στά χέρια τους, στείλτε μας τήν διεύθυνσή τους.

Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Πόλεμο τοῦ 1940

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΝΤΟΥΛΑ

ἀρχιάτρου ἐ.ά.

Ἄρχισε νὰ βραδυάζει. Ἡ φούρια τῆς μάχης εἶχε πάψει. Στὸ δεξιό μονάχα, μακριά, ἀκουγόταν ἀραιές ντουφεκίες καὶ τὸ τὰκ-τὰκ τοῦ πολυβόλου. Σέ λίγο ἀπόλυτη σιωπή. Οἱ τραυματιοφορεῖς ἀρχισαν τὴν περισυλλογὴ τῶν τραυματιῶν. Γιά τούς νεκρούς θά φρόντιζε τὸ Σύνταγμα τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ. Ἀκόμη καλύτερα γι' αὐτούς. Θά χαιρόνταν ἀκόμη ἓνα βράδυ, τὸ τελευταῖο βράδυ, στὸν ἀπάνω κόσμο. Κι' ἄξιζε, εἶναι ἀλήθεια, νὰ χαρεῖ κανεὶς τὴν ἀποψινὴ νύχτα.

Ἦταν τόσο ὑποβλητικὴ μέ τὴ φρικαλέα τῆς σκηνογραφία. Οἱ ἀχτίδες τοῦ γιομάτου Γεναρίσιου φεγγαριοῦ, περνώντας ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, πού ριγοῦσαν στὸ μακάβριο θέαμα, κεντοῦσαν ἓνα λευκὸ κατάλευκο σάβανο στὸ κρουστό χιόνι.

Τ' ἀμέτρητα ἀστέρια μέ τὸ χλωμό τους φῶς ἀναψαν στὸν πολυέλαιο τοῦ ἀσημένιου οὐρανοῦ σέ τόπο νεκρικῶν κεριῶν. Τὸ βραδυνὸ ἀγέρι ἔγερνε μιὰ δῶ καὶ κεῖ τίς κορυφές τῶν δέντρων πού μοιάζαν σὰ μοιρολογίστρες. Τὸ αἷμα ἀπὸ τούς νεκρούς καὶ τραυματίες φιλοτέχνησε πάνω στὸ χιόνι παπαροῦνες καὶ πορφυρὰ τριαντάφυλλα.

Περασμένα μεσάνυχτα. Ἐνας πού φαινόταν νεκρὸς ἀναδεύτηκε κάποια στιγμή, ἀνασηκώθηκε στούς ἀγκῶνες κι' εἶδε μέ φρίκη τούς σκόρπιους νεκρούς. Τὸ δεξί του πόδι ἀρχισε νὰ τοῦ πονάει δυνατὰ στὴν παραμικρὴ κίνηση. Κάποια στιγμή μιὰ ἀνθρώπινη σκιά φάνηκε νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν μορφὴ τοῦ λόφου ἔχοντας δεμένο τὸ χέρι του μέ ἐπίδεσμο κρεμασμένο ἀπὸ τὸ λαιμό.

Συνάδελφε... Συνάδελφε. Ἡ ἀνθρώπινη σκιά διευθυνόταν πρὸς τὸ μέρος του καὶ τοῦ μίλησε Ἰταλικά. Ἦταν Ἰταλός. Μὰ ποιὸς τώρα κατέχει τὸ λόφο αὐτό. Ἄντρακλας Ἰσα μέ κεῖ ἀπάνω ὁ Ἰταλὸς γονάτισε, τὸν βοήθησε νὰ

καθήση, τοῦ ἐπέδεσε τὸ τραῦμα τοῦ ποδιοῦ του κι' ἔτσι ἀδυνατούλης καθὼς ἦταν ὁ τραυματίας μας ἀρπάχτηκε ἀπὸ τὸ λαιμό τοῦ Ἰταλοῦ καὶ κόλλησε τὸ σῶμα του στὴ ρωμαλέα του πλάτη. Δύο καρδιές ἀδελφωμένες χτυποῦσαν στὴ νεκρικὴ γαλήνη. Τὸ ἀνθρώπινο αὐτὸ σύμπλεγμα πῆρε γιὰ ὁδηγὸ τ' ἀχνάρια πού ὄλο καὶ πλήθαιναν. Τὸ μονοπάτι αὐτὸ σίγουρα θά ὁδηγοῦσε στὴ ζωὴ, κοντὰ σέ ζωντανούς ἀνθρώπους καὶ δέν γελάστηκαν.

Στὸ τέρμα τῆς χαράδρας ἀκουσαν ἀπὸ μακριὰ ἀνθρώπινες φωνές κι' εἶδαν σέ λίγο μιὰ φωτισμένη μεγάλη σκηνή μ' ἓνα ἐρυθρό-σταυρὸ πού κυμάτιζε ψηλά. Σταθμὸς ἐπίδεσης. Ἑλληνικὸς ἢ Ἰταλικός;

Δέν ἔχει σημασία. Ὁ ἐρυθρὸς σταυρὸς κι' οἱ γιατροὶ ὄλου τοῦ κόσμου περιποιοῦνται χωρὶς καμιὰ διάκρισι ἐχθρούς καὶ δικούς τους. Μέσα στὸ φῶς τῆς ἀσειτιλίνης γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Λάμπρος – ὁ τραυματίας μας – ἀντίκρουσε τὸν Ἰταλὸ. Μέ τί στοργὴ ἀντάμωσαν τὰ βλέμματά τους σάν νᾶταν χρόνια φίλοι, σὰ νᾶταν ἀδέρφια. Κι' ὅμως λίγες ὥρες νωρίτερα ἦταν ἀντίπαλοι καὶ – ποιὸς ξέρει – μπορεῖ ἢ σφαῖρα τοῦ ἑνὸς νὰ χτύπησε τὸν ἄλλον.

Ἐδῶ Καλπάκι. Τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖο Μονῆς Βελλᾶς πού χρησιμοποιεῖται γιὰ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο τῆς Στρατιᾶς τὸ ὁποῖο εἶχε τὴν τιμὴ νὰ διευθύνῃ ὁ ὑπογράφων, ἀρχίατρος τότε. Σέ μιὰ τεραστία τετράγωνη ὑγειονομικὴ σκηνὴ τοποθετοῦνται σέ φορεῖα, οἱ καινούργοι τραυματίες γιὰ νὰ γίνῃ ἢ διαλογῇ. Ποιούς θά κρατήσουμε καὶ ποιούς θά προωθήσουμε γιὰ τὰ Γιάννινα. Οἱ δύο τραυματίες μας δίπλα δίπλα ἀγκαλιάζονται μέ τὸ βλέμμα καὶ πιάνονται χέρι χέρι. Αὐστηρὴ ἢ διαταγὴ, ὠρίζε οἱ Ἰταλοὶ τραυματίες νὰ νοσηλεύονται στὰ Γιάννινα τοῦ «Βελισσαρίου» πού ἔγινε νοσοκομεῖο. Τὸ ἀντιλαμβάνεται ὁ τραυμα-

τίας μας κι' ἐξανίσταται.

—'Αφήστε τό σωτήρα μου μαζί μου. Κι' ὁ Ἰταλός κάτι καταλαβαίνει κι' ἀρχίζει τό ὠραῖο αὐτό καί ρωμαλέο ἀγόρι μ' ἐκείνη τήν γλυκειά Ἰταλική προφορά, πού θαρροῦσες πώς τραγουδοῦσε κάποια ἄρια, νά διαμαρτίρεται. Ὁ φαρμακοποιός τοῦ νοσοκομείου πού εἶχε σπουδάσει στήν Ἰταλία μᾶς ἐξήγησε τήν παράκλησί των.

Μπροστά σ' αὐτή τή μεγάλη συναισθηματική κι' ἀνθρωπίνη ἐκρηξι οἱ διαταγές ἀτονοῦν. Νά μείνει προσωρινά. Σ' αὐτό βοήθησε μέ μιὰ σημείωσι στό φύλλο νοσηλείας ὁ διευθυντής τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς φίλος κ.

Ἄλέκος Μάνος τό κορυφαῖο νυστέρι στό ἐλληνικό χῶρο ἀπό τότε ὡς σήμερα ἀκόμα. Πλαῖ πλαῖ σέ διπλανά κρεβάτια οἱ δύο φίλοι. Ὅταν γινόταν μιὰ ἀλλαγὴ στόν ἕνα κι' ἔδειχνε στό πρόσωπό του τό μορφασμό τοῦ πόνου ἀντανακλαστικά διαγραφόταν καί στόν ἄλλον ἢ ἔκφραση ἑνός ψυχικοῦ πόνου. Σέ λίγες μέρες ὁ Ἰταλός ἐτοιμάζεται νά διακομιστεῖ. Ἐσφιξαν τά χέρια καί φιλήθηκαν.

—'Αριβιτέρτσι Λάμπρος, ψιθύρισε ὁ Ἰταλός.

— Στό καλό Τζοβάνι τοῦ λέει ὁ Λάμπρος.
Δύο ἄνθρωποι ἀντάμωσαν καί χώρισαν...

Ἀνθρώπινα δικαιώματα

(Ἀπό σελίδα 5)

στα καί τῶν Χριστουγέννων, ἐνθυμούμεθα πλέον ἐντόνως τό χρέος μας, ἔθνικόν καί ἀνθρωπιστικόν, ἐναντι τῶν Ἀδελφῶν μας Βορειοηπειρωτῶν μαρτύρων καί νά συμβάλωμεν ἕκαστος ἐκ τῆς θέσεως του καί κατά δύναμιν, διά τήν ἀνακούφισιν των, διά τήν ἀπολύτρωσιν των καί κυρίως διά τήν ἐφαρμογὴν καί εἰς αὐτούς τῶν ἐξαισιῶν προνοιῶν τῆς Διακηρύξεως καί τῶν Διεθνῶν Συμβάσεων τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΣΤΕΦΑΝ. ΚΑΛΛΟΣ

Μέλος τῆς Κ.Ε.Β.Α. καί ἀντιπρόσωπος
εἰς τοὺς Διεθνεῖς Ὄργανισμούς
τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἐν Γενεύῃ

Ἡ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

(Ἀπό σελίδα 8)

Διά τήν βραδύτητα τῆς Δικαιοσύνης δέν ἔχετε ἀσφαλεῖς πληροφορίας, καί δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι θγαίνουν αἱ μηνύσεις σ' ἕνα χρόνο. Εἰδικῶς μάλιστα ἐδῶ ἀπό πέρυσι εἴμεθα τελείως συγχρονισμένοι καί αἱ ποινικαὶ ὑποθέσεις ἐκδικάζονται μέ τήν μεγαλυτέραν δυνατήν ταχύτητα, πολύ συντομώτερα ἀπό ἄλλα μέρη, ὁ δέ ἀνακριτής κ. Λογαράς ἀποτελεῖ σέμνωμα διά τήν Δικαιοσύνην καί γιά μᾶς τοὺς συναδέλφους του διαθέτει ἦθος καί ἰκανότητος πού θά τόν ἀναδείξουν σύντομα εἰς τήν δικαστικὴν ἱεραρχίαν.

(Συνεχίζεται)

ΟΙΚΟΣ ΜΕΞΗ

(Ἀπό σελίδα 36)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

1. Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τῆς νήσου τῶν Σπετσῶν.
2. Περί Θεοδώρου Ἰω. Μέξη γενάρχου τῆς Οἴκου. Μέξη τῶν Σπετσῶν,
3. Περί τοῦ Χατζηγιωάννου Θεοδώρου Μέξη, καί τῆς πατριωτικῆς δράσεως αὐτοῦ πρὸς καί κατά τήν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἐθνικῆς παλιγγενεσίας.
  - α) Συμμετοχὴ τῶν πλοίων του εἰς τὰς ναυτικὰς ἐκστρατείας καί χρηματικαὶ εἰσφοραὶ αὐτοῦ κατά τήν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος.
  - β) Ἱστορία τῆς πρὸ τῶν Σπετσῶν ναυμα-

χίας τῆς 8ης Σεπτ. 1822. Ἡρωικὴ στᾶσις τοῦ Χατζηγιωάννου διά τήν σωτηρίαν τῶν Σπετσῶν.

γ) Ἄλλαι ὑπηρεσίαι τοῦ Χατζηγιωάννου κατά τήν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος.

δ) Μετά τήν ἀνεξαρτησίαν χρόνοι μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος τῷ 1844.

ε) Ἡ ἐν Σπέτσαις ἀρχοντικὴ οἰκία αὐτοῦ ἀνακηρύσσεται ἔθνικόν κειμήλιον.

ζ) Περί τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδωράκη υἱῶν καί ἀπογόνων αὐτοῦ.

4. Περί τῆς οἰκογενείας Μέξη τοῦ Πόρου. Πολεμικὴ δράσις τοῦ Στρατηγοῦ Χριστόδουλου Μελετίου Μέξη

5. Περί τῆς οἰκογενείας Μέξη τῶν Θηβῶν.

ΠΕΝΘΗ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΣΤΑΥΡΟΣ Μ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε στο άκριτικό χωριό ΠΩΓΩΝΙΣΚΟΣ της επαρχίας ΚΟΝΙΤΣΗΣ τό 1899/1900.

Όρφανός πατρός, από ηλικία 4 ετών, έλαβε τά πρώτα γράμματα στή γενέτειρα του από τόν Ίερομόναχο Δωρόθεον, έγκρατέστατον τών Έλληνικών γραμμάτων, ό όποιος τόν έμύησε καί στόν χριστιανικό - έκκλησιαστικό βίο καί τοῦ ένεφύσησε τήν φλόγα τής πίστεως καί τής φιλοπατρίας, ιδανικά τά όποια ό ίδιος υπηρέτησε σ' όλον τόν μακρόν βίον του.

Ήταν από τή φύση προορισμένος γιά τό λειτούργημα τοῦ Δασκάλου, τό όποιο υπηρέτησε επί 40 καί πλέον χρόνια ώς πραγματικός λειτουργός καί ιεροφάντης. Άρχισε τό διδασκαλικό έργο, σέ ηλικία 16-17 ετών ώς κοινοτικός διδάσκαλος στά παραμεθόρια χωριά τής σκλαθρωμένης Βορ. Ήπειρου, σέ έποχή κατά τήν όποία ή πρώτη έθνική ανάγκη στίς Νέες Χώρες ήταν ή λειτουργία σχολείων. Άργότερα, μετά τήν άφυπηρέτηση του από τό Στρατό (Μικρά Άσία) συνεπλήρωσε τήν παιδιαγωγική του κατάρτιση, μετεκπαιδευθείς στό Διδασκαλείο Ίωαννίνων (στήν περίοδο τής ιδιαίτερης άκμής του, μέ Δ/ντή τόν φωτισμό προοδευτικό γιά τήν έποχή του Ήπειρώτη παιδαγωγό Εύριπ. Σούρλα). Άλλά καί σ' όλο του τόν βίον έκαμε κανόνα ζωής τήν «διά βίου παιδείαν»...

Υπηρέτησε επί 25ετίαν περίπου σέ πολλά χωριά τής επαρχίας Κονίτσης όπου μέ τήν άφοσίωση στό δασκαλικό καθήκον αλλά καί μέ τήν πλούσια έξωσχολική-πολιτιστική δραστηριότητα του άφησε άριστη φήμη. (ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ καί ΓΕΡΑΣΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ). Όλοι οί κάτοικοι τών Χωριών όπου υπηρέτησε - αλλά καί τής εύρύτερης περιοχής- τόν ένθουμούνται (καί τόν επισκέπτονταν μέχρι τελευταία) ώς τόν φωτεινό καί θερμοουργό δάσκαλό τους.

Ή Ιστορική γιά τό έλληνικό έθνος ήμέρα τής 28ης Όκτωβρίου 1940 βρήκε τόν Στ. Γκατο. Πρωταγωνιστή επί τών έθνικών επάλξεων στό άκριτικό χωριό ΜΟΛΥΒΔΟΣΚΕΠΑΣΤΟΣ. Ή μεγάλη αύτή ήμέρα υπήρξε σταθμός καί στή ζωή του Στ. Γκ. καί τής οικογενείας του. Γιατί μετά τήν κατάρρευση (Άπρίλης 1941) άναγκάστηκε, διωκόμενος από τούς Ίταλούς εισβολείς (πού τόν καταδίκασαν έρήμην εις θάνατον), νά καταφύγει στήν ΑΘΗΝΑ (Κηφισιά), όπου κατέφθασε καί ή πολυμελής οικογένειά του μετά από περιπετειώδη διαδρομή 40 ήμερών «δίκην άθιγγάνων» όπως συνήθιζε νά λέγει ό ίδιος.

Άπό εκεί καί πέρα - καί έν μέσω τών δυσβαστάκτων κακουχιών τής «Κατοχής» άρχίζει τό δεύτερο στάδιο τής διδασκαλικής του ζωής, τό όποιο διήνυσε στήν Κηφισιά (Δ/ντής τοῦ 1ου Δημ. Σχολείου επί σειράν ετών), όπου επίσης διεκρίθη (επί μιά είκοσαετία περίπου) γιά τήν πολυσχιδή δραστηριότητά του καί άπελάμβανε τής καθολικής εκτίμησης τόσο τής Κοινωνίας τής Κηφισιάς, όσο καί τοῦ εύρύτερου διδασκαλικού Σώματος.

Μετά τήν συνταξιοδότησή του (1958) έπεδόθη συστηματικά στή μελέτη Ιστορικών θεμάτων καί μνημείων τής Ήπειρου, έρευνώντας μέ άκαταλόγητη έπιμονή καί δειοδοτικότητα άρχεία, βιβλιοθήκες, στήν Άθήνα καί στό Οίκουμενικό Πατριαρχείο. Συγγράψε Ίστορικές Μονογραφίες («ΣΤΑΥΡΟΠΗΑΚΗ ΜΟΝΗ ΜΟΛΥΒΔΟΣΚΕΠΑΣΤΟΥ», «Η ΜΟΣΧΟΠΟΛΙΣ» έκδοση έταιρ. Βορεισηπειρωτικών έρευνών, (ΜΑΤΘΑΙΟΣ Μητροπολίτης Μυραίων») καί δημοσίευσε πλήθος άρθρων καί διατριβών (Ιστορικών - έθνονολογικών - λαογραφικών) σέ έγκριτα Ήπειρωτικά περιοδικά καί έφημερίδες. Έγραψε επίσης διδακτικά καί έθνικά σχολικά βοηθήματα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

(Από τό βιβλίο του στραγητού
Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ
«Η ΗΠΕΙΡΟΣ ΠΡΟΝΑΧΟΥΣΑ»

6' Έκδοσις Δ.Ε.Κ. του
Γ.Ε.Σ. Στρατού, 1982)
(σελ. 16)

Ἡ Μεραρχία, παρακολουθοῦσα ἀγρύπνως τὰς κινήσεις τῶν Ἱταλικῶν Στρατευμάτων ἐντός τοῦ Ἀλβανικοῦ ἑδάφους δι' ἐμπίστων πρακτόρων αὐτῆς, ἦτο εἰς θέσιν ἀνά πᾶσαν στιγμήν νά γνωρίζῃ πού εὐρίσκονται ταῦτα καί πού κατευθύνονται.

Καί οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλά καί τὰς ἀπωτέρας προθέσεις αὐτῶν ἐγνώριζε καί δῆ τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως αὐτῶν, ἐκ τῶν ἐκδοθεισῶν αὐτῆς Διαταγῶν, τῶν ὁποίων ἡ κυρία ἔννοια καί αἱ κατευθύνσεις περιῆλθον εἰς γνώσιν τῆς Μεραρχίας.

Ἐξαιρετον δρᾶσιν ἐσημείωσε τότε καί προσέφερε πολυτίμους ἐθνικάς ὑπηρεσίας, ὁμᾶς πρακτόρων ὑπό τόν δραστήριον Διδάσκαλον τοῦ Παραμεθορίου Χωρίου ΜΟΛΥΒΔΟΣΚΕΠΑΣΤΟΣ (Δυτ. τῆς συμβολῆς ΑΩΟΥ καί ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ) κ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ, ἤδη Διευθυντήν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Κηφισσίας.

Ὁ φιλόπατρις καί ἐνθουσιώδης οὗτος ἀνὴρ, εἶχεν ὀργανώσει, ἐξ ἰδίας αὐτοῦ πρωτοβουλίας καί ὅλως ἀνιδιοτελῶς, ἐπίλεκτον ὁμάδα Πρακτόρων, ἦτις, εἰσερχόμενη λάθρα εἰς τό Ἀλβανικόν ἑδαφος, συνέλεγεν ἀκριβεῖς καί θετικές πληροφορίες περὶ τῶν κινήσεων καί προθέσεων τῶν Ἱταλικῶν Στρατευμάτων, ἃς ἐγκαίρως μετεβίβαζεν εἰς τὴν Μεραρχίαν, παρέχων οὕτω μεγίστην συνδρομήν εἰς τό ἔργον τῆς.

Ὁ φλογερός οὗτος Πατριώτης, ὁ τιμῶν τόν Διδασκαλικόν κλάδον, δέν ἐφείσθη ποτέ κόπων καί μόχθων καί δέν ὑπελόγησε ποτέ τούς συναφεῖς κινδύνους ἀλλ' εἰργάσθη πάντοτε μέ ἐνθερμον ζῆλον ὡς ἀληθῆς Στρατιώτης τῆς πατρίδος.

Κατά τὰς πρωινὰς ὥρας τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 μέ προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς

του, ἐπέτυχε νά ἀποκόψῃ τὰς τηλεφωνικάς Γραμμάς τῶν Ἱταλικῶν Μονάδων, συντελέσας οὕτω εἰς τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς Ἱταλικῆς εἰσβολῆς.

Ἡ Μεραρχία ἐκτιμῶσα τό Πατριωτικόν τοῦ ἀνδρός ἔργον, ἐπρότεινε ὅπως τῷ ἀπονεμηθῆ τό «Μετάλλιον ἑξαιρέτων Πρῶτων» διά τὰς πρὸς τὴν Πατρίδα ἑξαιρέτους ὑπηρεσίας του.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ Σ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

I. ΒΙΒΛΙΑ (ἐκδεδομένα)

1. «Ἱερά Βασ. Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Μολυβοσκεπάστου» (1965)
2. «ΜΟΣΧΟΠΟΛΙΣ» (1979. Ἐκδοσις Ἑταιρ. Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν)
3. «ΠΥΞΙΔΑ σχολικῶν ἑορτῶν» 1957
4. Σχολικά βιβλία ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Δ' τάξ. Δημοτ. Σχολείου (1951) ἐγκεκριμένα ἀπό τό ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ.
5. Ποιητικὲς Συλλογές (γιὰ χρῆση σχολ. ἑορτῶν) «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ» (1947 καί «ΟΧΙ» (1949)

II ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ σέ Περιοδικά (τά σημαντικότερα)

- A) Στὴν «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»
1. ΜΑΤΘΑΙΟΣ Μητροπολίτης ΜΥΡΑΙΩΝ ἐκ Παγωνιανῆς
  2. Ὁ Οἶκουμ. Πατριάρχης ΑΝΘΙΜΟΣ
  3. Ἀρχιεπισκοπὴ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
  4. Ἡ πάλαι ποτὲ ἀκμάσασα ἐν Ἠπειρῷ πόλις ΔΙΠΑΛΙΤΣΑ.
- B) Στὴν «ΚΟΝΙΤΣΑ»
1. Ἡ Κόνιτσα (ἱστορικὴ πραγματεία)
  2. Ἡ Ρουμανικὴ προπαγάνδα ἐν Ἠπειρῷ ἐπὶ Τουρκοκρατίας
- Γ) Δ Ε Κ Α Δ Ε Σ ἄρθρων στὴν ἐφημερίδα «ΗΠΕΙΡ. ΜΕΛΛΟΝ» - «ΕΡΕΥΝΑ» Ἰωαννίνων - «ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ» Ἰωαννίνων - «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΒΗΜΑ».

Ἡπειρωτική Πνευματική Ζωή καὶ Κίνηση

Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Ἵτι τὰ πάντα γίνονται «ὑπερβολή» σ' αὐτόν τόν τόπο, πολιτιστικά, φεστιβάλ, φολκλорικά παντός εἶδους μέ πολύπλοκα ὀνόματα εἶναι κοινός τόπος. Ἵτι ὁ πυρετός τῆς κουλτούρας ἔχει φθάσει στούς 41 βαθμούς καὶ μᾶς ἔχει πιάσει ὄλους εἶναι ἐπίσης γνωστό. Ἵτι ὄλοι προσπαθοῦμε νά ... ἐπιστρέψουμε.. στίς ρίζες μας, πού δέν ξέρουμε ἀπό πού κρατάνε! εἶναι ὁμοίως κοινό μυστικό. Ἵν πείς δέ γιά τή Λαϊκή μας Τέχνη καὶ Παράδοση, αὐτό εἶναι προσφιλέστατο θέμα εἰδικῶν καὶ μὴ εἰδικῶν, ἀπό τόν τελευταῖο μεταπωλητή κακόγουστων μοντέλων τουριστικῆς διαδόσεως τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς τήν καλλιτεχνική Συνεργατίδα τοῦ Περιοδικοῦ Μόδας, πού θεωρεῖται ἀθηντία σά τῆς Λαϊκῆς Τέχνης.

Τώρα τί τεκμηρίωση χρησιμοποιεῖται σ' αὐτές τίς μελέτες μή ρωτᾶμε. Στόν τόπο αὐτόν ἐπιτρέπονται τὰ πάντα. Ἵπιτρέπεται καὶ ἡ μή τεκμηρίωση, ὅταν αὐτή ἀποσκοπεῖ στό νά δείξει τήν πολυμάθεια τοῦ «Εἰδικοῦ» πού πραγματεύεται τό θέμα. Ἵ «Εἰδικός» ἀδίστακτα μπορεῖ νά σπαράξει μιά μελέτη ἄλλου. Νά πάρει, ὄ,τι θέλει νά πάρει. Νά τό χρησιμοποιήσῃ κατά τό δοκοῦν καὶ νά μή ἀναφέρει τήν πηγή προελεύσεως τῶν στοιχείων του, γιά νά γίνει ἀξιόπιστος τουλάχιστον. Ἵ τόπος αὐτός στόν τομέα τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας εἶναι «ἐλευθέρω Κέρκυρα χέζ' ὄπου θέλεις».

Ἵφορμή στήν ἐκτύλιξη τῶν σκέψεων αὐτῶν μᾶς ἔδωκε ἕνα μικρό Ἵμερολόγιο, ἐκδόση τοῦ ἄλλοτε Ἵκπαιδευτηρίου τοῦ ἀλησημονήτου Καπεσοβίτη Φιλίππου Δούκα «ἀφιερωμένο στήν ἑλληνική Λαϊκή Φορεσιά».

Τώρα τί εἶδους «ἀφιέρωμα» στό γενικό θέμα τῆς Λαϊκῆς Φορεσιάς μπορεῖ νά εἶναι 43 σελίδες, 0,12Χ0,85 καταλαβαίνει κανεῖς εὐκολα.

Ἵσον ἀφορᾶ στίς φορεσιές τῆς Ἵπειρου ἀναφέρει μιά (ἀριθ. 1) καὶ ἐξοφλεῖ κάθε ὑποχρέωση. Φυσικά γίνεται ἀναφορά στήν Ἵγγελική Χατζημιχάλη. Ἵλλοίμονο ἄν τήν ξεχνούσαν. Θά ἀποδείκνυαν ὄτι ἀγνοοῦν τό Α' τῆς Ἵλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης, ἐνῶ τό Α' τό γνωρίζουν χωρῖς νά μπορέσουν νά προχωρήσουν πιό πέρα ἀπ' αὐτό. Χωρῖς τήν Ἵγγελική Χατζημιχάλη δέ γίνεται τίποτε. Καί θά θυμηθῶ ἔδῶ τήν παροιμία, πού ἔχω ἀπό τὰ χεῖλη τῆς ἄλλης ἰέρειας τῆς Ἵλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης, τῆς Ἵθηνᾶς Ταρσοῦλη.

— Ἵς λείπαν τὰ πιπέρια μου, νά ἴδεις τήν μαγερεία σου!

Καί τὰ πιπέρια τὰ παίρνουν χωρῖς νά μνημονεύουν ἀπό τό ταπεινό ἔργο μας «Ἵπειρος Α' καὶ Β' Τόμοι, πού τή γνησιότητά τους καὶ τήν πρωτοτυπία τους καὶ τήν πρώτη καταγραφή ἀναγνώρισαν τὰ χρόνια ἐκεῖνα τῆς ἐκδόσεως καὶ οἱ δύο μεγάλες Ἵλληνίδες καὶ τὰ καθιέρωσαν μέ τό κύρος τῆς ὑπογραφῆς τους.

ἽΩ Τεμπορα. ἽΩ Μορες. Εἶναι νά λυπᾶται κανεῖς.

ΕΚΛΕΚΤΙΚΕΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΕΣ

Σημ. Συντάξεως

Σεβαστός Συνεργάτης, ό γνωστός δικηγόρος τών Ίωαννίνων κ. Βασ. Γιαννάκος μās συγκινεί πάλι μέ έκμυσηρέυσεις, μέ συγχαρητήρια, μέ συναισθηματισμούς πού μās χαρακτηροποιούν καί φέρουν έρúθημα για τήν ύπερβολή τους.

Ή έργασία στην Ήπειρωτική ΄Εταιρεία» όπως όλοι γνωρίζουν, σ' αυτό τό ήσυχο καί γαλήνιο λιμανάκι της ... ΄Αθηναϊκής ΄Ηπειρου είναι συλλογική. Χειρωνακτικά καί πνευματικά μοχθούμε όλοι νά φέρουμε εις πέρας τό έργο μας, καί ν' ανταποκριθούμε σ' αυτό τό μεγαλειό της ΄Αγάτης καί της ΄Εμπιστοσύνης τών Συμπατριωτών μας. Ποιός λίγο, ποιός πολύ κανείς μας δέν είναι αναντικατάστατος, ό πολύ περισσότερο ό Α.Χ.Μ.

Ήκείνο πού χαιρόμαστε στόν κ. Γιαννάκο είναι ή πατριωτική του αγρύπνια, ή θαλερότητα του, ή έννημέρωση του. Όσο για τήν αποδημία είμαστε έτοιμοι. Άς κοπιάσει ό Κουρτσάρος της νύχτας. Ούτε άποσκευές έχομε νά πάρουμε μαζί μας για νά τόν καθυστερήσουμε. Όμως ύπόσχομαι στόν συνοδοιπόρο καί συναθλητή της Ζωής κ. Γιαννάκο νά κάνουμε μαζί πεζή τό γύρο του Νησιού τήν άνοιξη, όπως τόν έκαμα μέ τό Γιατρό Γιαβάνη πέρυσι, ν' ακούσουμε μαζί τούς κρωγμούς από τίς φαλαρίδες καί τό άνοιξιάτικο άηδονολάλημα.

Υ.Γ. Όσο για τήν κοπελιά του τεύχους 86 του Νοεμβρίου καλά τή θυμάται Είναι ή Πολυτσανίτισσα κι έπειτα Γιαννιώτισσα ή σημερινή ήθοποιός Άννα ΄Ιασωνίδου πού ό δαίμονας του Τυπογραφείου μετέβαλε εις ΄Ιωαννίδου.

΄Ιωάννινα 14/12/1983

΄Αγαπητέ μου κ. ΄Αλεξ. Χ. Μαμμόπουλε ή Α.Χ.Μ. ΄Αθήνας

—Είμαι από ήμερών κάτοχος του τεύχους του Νοεμβρίου 1983 του θαυμασίου δελτίου της ΄Ηπ. ΄Εταιρείας μέ τήν περίφημη έξωτερική φωτογραφία της κοπέλας της Λιουντζουριās, ή όποία κοπέλα μου φαίνεται κάπως γνωστή μου, χωρίς νά ένθυμούμαι τήν ταυτότητα της, λόγω της προχωρημένης ήλικίας μου. Σέ συγχαίρω όλόθερμα για τό περιεχόμενο του Δελτίου, τό όποιο έγώ θεωρώ περισσότερο δικό σου καί λιγώτερο της ΄Εταιρείας καί φρόντισε νά μείνης επί πολύ αυτού πού είσαι για νά τό καθοδηγής, διότι μετά τή, , ό μή γένοιτο, αποδημία σου, δηλώνω μέ θάρρος ότι πολύ άμφιβάλλω, εάν ό άγαπητός μας Στάθης, θά δυνηθεί νά σέ αναπληρώσει προπόντως σέ όλα. Πολύ μέ ένθουσιάζουν προσωπικώς τά περιεχόμενα του Δελτίου, τά κατά τό πλείστον άναγόμενα σέ παλαιά καί στίς έκ τούτων άναμνήσεις, διότι μέ πολλή συγκίνησι ένθυμούμεθα οί παλαιοί, ποιό είμαστε κάποτε. Πολύ ώραία τά περιεχόμενα στό άνά χείρας μου τεύχος μέ τίς έπιγραφές, Δικαστ. ΄Ηπειρ. ΄Αναμνήσεις του έκ Λευκάδος Είσαγ. ΄Εφετών κ. Χριστοφόρου Λάζαρη, τά Γιάννινα του Λ. Μελά, οί λαϊκές φορεσιές σου, ό Δεσπότης Σπυρίδων, ό Άνδρέας Χατζής, πραγματικό καταστάλλαγμα, όπως ήταν καί άλλα άκόμη. Αισθάνομαι τήν άνάγκη ιδιαιτέρως νά σημειώσω καί έξάρω τήν περίφημη έπιστολή του έπιτίμου ΄Αρεοπαγίτη κ. ΄Ιωάννου Κουσουλού, έκτός της ΄Ηπειρου άνθρωπο, νά πάσχη από τόσο ΄Ηπειρωτισμό.

—΄Ιδιαίτερα, κ. Μαμμόπουλε, σέ συγχαίρω για τήν πολλή σου ήθική κατατόπιση καί ένίσχυση στό θέμα της ανεγέρσεως έν Ζίτηση του τόσο άναγκαιούντος ιδρύματος Σπαστικών Παιδιών καί τόν συναγωνισμό προσφορās διά τουτο των αιωνίων μεγάλων ΄Ηπειρωτών ευεργετών. ΄Εκπλήσεται κανένας νά βλέπη προσφορά έκ 50 χιλ. δρχ. για 4η φορά του διακεκριμένου Γυμνασιάρχη μας κ. Νικολάου Παπασωτηρίου, ως των Εύθυμίας Σιάπικα, Μιχαήλ Μίνου καί ΄Αντωνίου Παππά έκ δρχ. 10 χιλ. Αυτή κατά έμέ θά είναι μάλλον της ΄Αλεξάνδρας ΄Αντ. Παππά καί των λοι-

πῶν ἄλλων μέ ὀλιγώτερα ποσά.

Γιά τήν προσφορά τοῦ ἐκ Ζίτσης Ἱατροῦ κ. Γεωργίου Γύρα γιά τό ἴδρυμα Σπαστικῶν Παιδιῶν, αἰσθάνομαι τήν ἀναγκή νά τή σημειώσω, ὅπως ἰδιαιτέρως καί διότι ἡ προσφορά αὐτή, ἐκ γηπέδου καί 9 ἑκατομμυρίων δραχ. εἶναι Ἡγεμονική καί πρέπει νά τή διαλαλήσουν οἱ καμπάνες ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἡπείρου ἀπάσης, ἀλλά καί διότι εἶναι ἀπό πολλοῦ χρόνου στενός φίλος μου καί ἤθελα νά τόν τιμήσω ἰδιαιτέρως. Ἐπ' αὐτοῦ ὑστερογράφως στέλλω καί ἰδιαίτερο τι σημειώμα μου, τό ὁποῖο παρακαλῶ νά τό δώσητε στά χέρια του, ἐάν σᾶς ἔρχεται αὐτοῦ, ἄλλως νά τό ἀνακοινώσητε ἀπό τηλεφώνου.

Μέ πολλή φιλία καί ἐκτίμησι
Βασίλειος Ἰ. Γιαννάκος
ἐπίτ. Δικηγόρος
Ἰωάννινα.

Υ.Γ.

1. Δύνασαι καί νά τή δημοσιεύσεις τήν ἐπιστολή μου αὐτή ἐάν θέλης καί τήν βρῖσκεις

δημοσιεύσιμη.

2. Ἐχεις πολλούς χαιρετισμούς καί ἀπό τή σύζυγό μου Τασία, κόρη τοῦ διδασκάλου Θωμά Παπῶ/λου ἀπό Βουλιαράτες.

Γ. ΛΥΡΙΤΖΗΣ

Καί ἀπό τόν κ. Γιαννάκο ἄς πάμε ἀνατολικά, στήν Κοζάνη, τόν κ. Γ. Λυριτζή ἱστορικό συγγραφέα, ἀλκιμον στά 86 του κατά πνεῦμα καί κατά σάρκα. Τροπαιοῦχοι τῆς φθορᾶς τοῦ Χρόνου. Ἀνέγγιχτοι καί χαμογελαστοί. Σοφία καί χιοῦμορ, καί πάνω ἀπ' ὅλα ἐπιθυμία γιά ζωή. Παραθέτουμε ὀλόκληρη τή δυζαντινοπρεπῆ ἐπιστολή του νά ἴδουν οἱ ἀναγνώστες τό ἀτρομο χέρι του. Ἄν μπορούσε ὁ μακαρίτης Φώτης Κόντογλου, θά τήν ὑπέγραφε χωρίς νά τή διαβάσει νομίζοντας πῶς εἶναι δική του. Ὅσο γιά τ' ἀποσταλέντα καί ἰδιαίτερα ἡ λιθογραφία θά ἀποτελέσουν θέμα γιά τό Δελτίο τοῦ Φεβρουαρίου.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Δημοτικό Σχολεῖο Πόδας (1924-25) με διευθύντη του ἀπό Ἀρθούνη Β. Ἡπειροῦ Γ Ράπτη

(Φωτογρ. Γ. Κοῦνδρουρου)

Βοζάνη 2 Δ/βρεί 1984

Αγαπητέ με Κύριε Μαχμόπαλε,

Σ' ένα ανυπόγραφο επιφυλλιδιογραφικό δημοσίευμα της εφημερίδας «Ελληνικός Βορράς» της Θεσσαλονίκης (φ. 4618/259/29-5-1969) πού διαφέρεται στη Μικρασιατική Έκστρατεία με τίτλο «'Από την έποποιία στην καταστροφή», περιλαμβάνονται κ' μερικά στοιχεία για τη δράσι τ' Θύμιου Γάκη.

Το φύλλο της εφημερίδας διατηρῶ στο ἀρχεῖο μου.

Ἐπίσης κατέχω κ' φωτογραφία μιᾶς λαϊκῆς λιθογραφίας, ὅπου εἰκονίζεται τὸ ζύγισμα τῆς Βασιλεχόντισσας ἀπὸ τοὺς λησᾶς, προκειμένου ν' ἀποτιμηθοῦν τὰ λύβρα εἰς βάρος χρυσῶ, ἴσου μὲ τὸ βάρος λυτῆς.

Ἡ λιθογραφία αὕτη, ἂν θυμάμαι καλά, ἐκυκλοφόρησε κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία τῶ ἀΐως μας.

Ἐσωκλείω ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς εφημερίδος καὶ τὴ φωτογραφία τῆς λιθογραφίας, ἀνσᾶς χρειάζονται γιὰ τὸ Δελτίο, ὡς μία προσθήκη στὸ ἰσόρημα τοῦ κ. Καρατζένη, τὸ σχετικὸ μὲ τὸ Θύμιο Γάκη κ' τὴ Βασιλεχόντισσα, πού ἐδημοσιεύθη εἰς τὴ τελευταία τεύχη τῶ Δελτίου.

Μὲ ὄλη με τὴν ἀγάπη
κ' ἰδιαιτέρα ἐκτίμησι
Γεώργιος Θ. Λυσιτζῆς

ΥΓ: Ἡ φωτογραφία ἀνεῦ ἐπιστροφῆς.

ΡΙΟΝ

Έπαναφέρεται σέ δημόσια συζήτηση καί μάλιστα από Ήπειρώτη καθηγητή του Πανεπιστημίου Πατρών τό πολυθρόλυτο ζήτημα τής ζεύξεως μέ γέφυρα του Πορθμού Ρίον - Άντιρριον σέ εποχιακές καταιγίδες πού «στήνονται» ζωντανόι καί πεθαμένοι περιμένοντας νά κοπάσει ή θάλασσα.

Έχουν γραφεί τόσα πολλά πού μόνο δργή προκαλεί ή επαναφορά του θέματος κατασκευής μιās γέφυρας στον πολυτάραχο σεισμοπαθή Κορινθιακό πού όποια καί άν είναι ή δομή της δέν θά πάψει ν' αποτελέσει ένα άθυρμα στα χέρια του Έγκέλαδου, αλλά καί των συγχρόνων καταστροφικών μέσων σέ περίπτωση συρράξεως.

Καί έρχεται νά σκεφθει κανείς πόσο μεγάλη είναι τά συμφέροντα κατασκευαστών ή μελετητών καί πόσο ισχυροί είναι εκείνοι πού θέλουν νά κρατήσουν δέσμια στον Μολώχ του Ρίου - Άντιρριου τήν όδική επικοινωνία τής νοτιανατολικής Ελλάδας μέ τήν Αιτωλο-

καρνανία - Ήπειρο - Έπτάνησα, αλλά καί τή δυτική πύλη (Ήγουμενίτσα) προς τήν Εύρώπη όλης δηλ. τής άθιναϊκής Ελλάδας των τεσσάρων εκατομμυρίων, πού ντέ καί καλά πρέπει νά περάσει από τό Ρίον!

Καί αυτό γίνεται άκόμα ποιό φανερό μέ τήν αντιπαράθεση:

α) τής λύσης του δρόμου Άλεποχώρι - Μέγαρο - Ίτέα πού παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια αλλά καί χρόνο καί δαπάνη μικρότερη άπαιτεί.

β) τής άδήριτης ανάγκης νά ύπάρχει ασφαλής λεωφόρος προς τό δυτικό διαμερισμα τής Ελλάδος, όπως μās δίδαξε τό έπος του 40 καί πού από τότε έπρεπε νά προταθει από τό Υπουργείο Έθνικής Άμύνης.

γ) του ύψηλου δείκτη άτυχημάτων πού φέρνει στην πρώτη θέση τήν έθνική όδό Κορίνθου Πατρών λόγω τής φορτισεώς της σέ παντοειδή όχηματα.

δ) τής οικονομίας πού θά προκύψει (δαπάνες κινήσεως, διοδίων, ναύλων αυτοκινήτων κ.λ.π.) από τό νέο έθνικό δρόμο.

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Παναγιώτα Σαρόνια Ζαρούσια

(Άρχείο Άλεξ. Χ. Μαρμπούλου)

ΜΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΑΛΜΑΤΙΑ ΩΣ ΣΤΙΣ ΣΠΕΤΣΕΣ ΕΡΑΝΙΣΜΑ

ΤΟΥ ΒΑΣ. ΜΕΞΗ ΚΑΙ Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ

Ὁ Βαρῶνος Θεόδωρος Δημητρίου Μέξης (1857-1939) ἀνεψιὸς ἐκ τῆς μητρὸς του, τοῦ Ἐθνικοῦ εὐεργέτου Εὐαγγέλου Ζάππα. Ἐγεννήθη ἐν Θήβαις καὶ ἐγκατεστάθη ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς Ρουμανίαν, ἐνθα ἔζησεν μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου του.

Εὐφύεστατος καὶ δημιουργικὸς ἀπέκτησεν τεραστίαν περιουσίαν, ἔχοντας εἰς χεῖρας σημαντικὸν μέρος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, ἰδιαιτέρως σίτου, ξυλείας καὶ ἄλλων προϊόντων τῆς χώρας αὐτῆς. Πολλὰ ὑποκαταστήματα διετήρει ἐν Ρουμανία καὶ χώραις τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Διὰ τῆς πλουσίας κοινωνικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς αὐτοῦ δράσεως, ἀπελάμβανε τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ Ρουμανικοῦ Λαοῦ. Παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ρουμανίας δέ, τῷ ἀπενεμήθη τίτλος εὐγενείας ὡς καὶ ἄλλαι τιμητικαὶ διακρίσεις διὰ τὴν πολυσχιδῆ ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν ἐν Ρουμανία. Ἐξ ἰδίων του, εἰς κτηματικὴν αὐτοῦ ἔκτασιν, ἐδημιούργησεν ὀλόκληρον πρότυπον κωμόπολιν, φέρουσαν τὸ ὄνομά του. Ἀπέθανεν ἄκληρος. Ἐκληροδότησεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ Ρουμανικὸν ἔθνος, μέρος δέ αὐτῆς διέθεσε διὰ τὴν ἰδρυσιν ἐπαγγελματικῶν καὶ τεχνικῶν σχολῶν εἰς Θήβας, Κέρκυρα καὶ Λάμποβον Β. Ἡπείρου, αἱ ὁποῖαι ἐματαιώθησαν καὶ οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθησαν λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος μεγάλου πολέμου. Σχετικὴν περικοπὴν ἐκ φύλλου τῆς ἐφημ. «Βραδυνή» τῆς 26ης Ἰουνίου 1940, παραθέτομεν ὧδε, ἀναφερομένην εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι κληροδοτήματα τοῦ Θεοδώρου Μέξη.

«Εἰς τὴν διεύθυνσιν Ἐθνικῶν Κληροδοτημάτων ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ ἀποδιώσας κατὰ Δεκέμβριον 1939 ἐν τῇ Κοινότητι Μπουζάνη τοῦ Νομοῦ Βλάσκας τῆς Ρουμανίας Ἑλληὺ Θεόδωρος Δ. Μέξης, ἀνεψιὸς τῶν ἐθνικῶν

εὐεργετῶν Εὐαγγέλη καὶ Κωνσταντίνου Ζάππα διὰ τῆς διαθήκης του κατέλιπεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον τὸ 1/3 τῆς περιουσίας του, ἵνα ἰδρυθῆ ἐπαγγελματικὴ σχολὴ ἐν Κερκύρα, ἐν ἣ θὰ διδάσκονται εἰς ἀπόρους ἐσωτερικοὺς μαθητὰς αἱ πρακτικαὶ τέχναι. Τὸ μερίδιον τοῦ Δημοσίου ἀνερχόμενον εἰς 15.000.000 περίπου λέει παρελήφθη ὑπὸ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας καὶ πρόκειται συντόμως νὰ ἀποσταλῆ εἰς Ἑλλάδα ἵνα διατεθῆ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ φιλογενοῦς διαθέτου.

Ὁ αὐτὸς διαθέτης κατέλιπεν εἰς τὸν Δῆμον Θηβῶν λέει 60.000 ἵνα ἰδρυθῆ ἐν Θήβαις σχολὴ οἰκονομικῆς θηλέων.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας Ἐθνικῶν Κληροδοτημάτων κ. Νομικὸς εἰσηγήθη εἰς τὸν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν τὴν λήψιν τῶν κατὰ τὸν νόμον μέτρων διὰ τὴν συμφώνως πρὸς τὰ ἐντολὰς τοῦ διαθέτου διαχείρησιν τῆς περιουσίας ταύτης».

Πληροφορίαι Εὐγενῶς προσφερθεῖσαι παρὰ τῆς Εὐφροσύνης Μέξη.

Ἡ Εὐφροσύνη Μέξη εἶναι ἐγγονὴ τοῦ Πέτρου Μέξη, ὅστις ἐλθὼν εἰς πρῶτον γάμον μετὰ τῆς Ἀργυροῦς Ζάππα, καὶ ἐνός δευτέρου μετὰ τῆς Σωτήρας Οἰκονόμου, ἔσχεν τοὺς Ἀπόστολον, Χρῆστον, Ἰωάννην, Σίμον, Κυριάκον καὶ Ἀντώνιον.

Τὰ τέκνα τοῦ Ἀποστόλου, Ἀλέξης καὶ Βιργινία ἀπεδήμησαν εἰς Ρουμανίαν ὃ δέ Ἀντώνιος τοῦ Πέτρου εἰς Ἀμερικὴν.

Ἐπίσης ὁ Πέτρος ἔσχεν τρεῖς θυγατέρας τὴν Χρυσούλαν, Ζωὴν καὶ Σουζάνα, θυγατέρα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Εὐφροσύνη, σύζυγος τοῦ Ἀποστόλου Χρήστου Μέξη. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Μέξης γεννηθεὶς ἐν Λαμπόδω τὸ 1897.

Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Κων/λει Σχολὴν τοῦ Γένους καὶ ἐν Παρισίοις γενόμενος διδάκτωρ Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν. Διετέλεσεν πρόξενος τῆς Ἀλβανίας ἐν Σκοπίοις, Μπάρι, Κων/λει καὶ Σόφια καὶ ὡς Διευθυντῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀλβανίας. Κατὰ τὴν Ἰταλικὴν κατοχὴν ἐν Ἑλλάδι εἶχεν διορισθῆ διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἰταλικὴν Πρεσβείαν.

Ἀθανάσιος Μέξης τοῦ Νικολάου. Γενικὸς Εἰσαγγελεὺς ἐν Τιράνους. Πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Κων/νου. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Κων/λει Σχολὴν τοῦ Γένους καὶ Νομικὰς Ἐπιστήμας ἐν Παρισίοις.

Γαβριήλ τοῦ Θωμᾶ. Καθηγητῆς φιλόλογος καὶ πρῶην ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλλην. στρατοῦ ἐν Μ. Ἀσία. Ἀδελφὸς αὐτοῦ εἶναι ὁ Εὐάγγελος πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐν Ἀλβανία. Ἐγεννήθη τῷ 1890. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις.

Ἐκ τοῦ Λαμπόδου κατήγοντο οἱ Ἀδελφοὶ Βασίλειος καὶ Ἀθανάσιος Μέξης, ἰατροὶ ἐν Ρουμανία. Ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν Πολυξένη ἐνυμφεύθη τὸν Ἀπόστολον Ζάππα, ἀνεψιὸν τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Εὐαγγέλου Ζάππα. Μετ' αὐτῶν τῶν οἰκογενειῶν συγγενεὺς καὶ ὁ ἐν Ρουμανία Θεόδωρος Δημητρίου Μέξης, ἐπίσης ἀνεψιὸς ἐκ μητρὸς τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα.

Πλουσιωτάτη ὑπῆρξεν ἡ πατριωτικὴ καὶ κοινωνικὴ δρᾶσις τοῦ Γεωργίου Μέξη ἐν Ἀλβανία ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς ἱατροῦ, συγγραφέως καὶ δημοσιογράφου.

ΟΙΚΟΣ ΜΕΞΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

1. Περί καταγωγῆς
2. Σύντομος ἱστορικὴ ἀναδρομὴ περὶ τῶν δωρικῶν φύλων τῆς Ἠπείρου. Ἐπιμιξίαι μετὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ δημιουργία Ἑλληνο-αλβανικῶν φατριῶν περὶ τὸν 10 μ.χ. αἰῶνα. Κάθοδος Ἑλληνο-Ἀλβανῶν εἰς κυρίως Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. Τοπωνύμια.

3. Σύντομος ἱστορικὴ ἀναδρομὴ περὶ τοῦ Ἑλληνο-Ἀλβανικοῦ οἴκου Μπούνα, ἐξ οὗ πιστεύεται ὅτι οἱ Μέξη ἀποτελοῦν ἀρχέγονον κλάδον.
4. πρῶτη διασπορά καὶ μετοικήσεις μελῶν τῆς Οἴκογ. φυλῆς τῶν Μέξη. Περί ἐπωνύμου. Αἷτια παραφθορῶν καὶ μεταβολῶν αὐτοῦ. Δημιουργία Οἰκογενειακῶν κλάδων με καθιέρωσιν νέων ἐπωνύμων, μεταβολαὶ ἐπίσης εἰς τό θρησκεύμα.
5. Διατριβὴ περὶ τοῦ ἵππικοῦ σώματος τῶν Στρατιωτῶν, ἀποτελουμένου ἀπὸ Ἑλληνο-Ἀλβανούς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἑνῶν. Πολεμικὴ δρᾶσις αὐτῶν ἐν Ἀνατολῇ καὶ Δύσει.
6. Δρᾶσις στρατιωτῶν προερχομένων ἐκ τῆς Οἰκογενειακῆς φυλῆς τοῦ Μέξη.
  - α) περὶ Νικολάου Μέξη. Μνεῖα περὶ τοῦ εὐγενούς οἴκου Μεζν ἢ Mezzan τοῦ Felte τῆς Βενετίας.
  - β) περὶ τῆς οἰκογένειας Μέξη-Μποζίκη. Πολεμικὴ δρᾶσις τοῦ Μέξη Μποζίκη καὶ ἀδελφῶν αὐτοῦ Ντούμα, Πύρρου καὶ Γεωργίου. Ἀδελφοὶ Βρεττός, Ρεστόσης. Δομένικος Μποζίκη. Ἀπόγονοι αὐτῶν.
  - γ) περὶ τῶν στρατιωτῶν Μάξη, Γκερμπέση - Μέξη καὶ Κλόζα-Μέξη
  - δ) Μνεῖα περὶ τοῦ εὐγενούς οἴκου Μέξα τῆς Δαλματίας.
7. Λάμποδον, πατρίς τῶν Μέξη.
  - α) Περί Εὐαγγέλου Μέξη ἢ Μεξικοῦ, Πέτρου Παναγιώτη Μέξη καὶ Ἐμμανουήλ Μέξη.
  - β) Καταστροφὴ Χορμόδου καὶ Λαμπόδου ὑπὸ Ἀλῆ Πασσᾶ. Δευτέρα διασπορά μελῶν ἐκ τῆς οἴκογ. φυλῆς τῶν Μέξη.
  - γ) Περί μελῶν οἴκογ. Μέξη τοῦ Λαμπόδου, διαβιούντων ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ εἰς τοὺς πρό τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου χρόνους.
Βιογραφικὰ σημεῖα.
  - δ) Περί Σωτηρίας Ζάππα.
8. Οἰκογένεια Παναγιωτίδη - Μέξη
9. Οἶκος Μέξα τῆς Κερκύρας.
10. Μνεῖα περὶ τοῦ εὐγενούς οἴκου Μέξη τῆς Τεργέστης. Συνέχεια στή σελίδα 27

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἀναφύσεως στο θρόνο τοῦ Σουλτάνου Ἀβντούλ Χαμίτ Χάν Β΄ (19.8.1906) μπροστά στο Διοικητήριο Ἰωαννίνων, ὅπου σήμερα ἡ Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη καί τό Δημαρχεῖο

(Ἄρχεῖο Κων. Φωτοπούλου)

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» ἐκπύπτουν στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήματος.

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κάτι, πού δέν ἔχει εὐκόλα προηγούμενο. Εἶναι τὸ δημοψήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους τῆς, τὰ Μέλη καὶ τοὺς Ὑποστηρικτὰς τῆς καὶ αὐτῶν, πού ἀνταποκρινόμενοι, τὴ στηρίζουν μέ τίς πάσης φύσεως αὐτοπροαίρετες εἰσφορὲς τους. Καὶ τονίζομε πῶς κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας εἶναι αὐτοπροαίρετη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπάνθρωπους καιροὺς, πού ζοῦμε εἶναι αὐτὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Δρχ.	
Ὁ Ἰατρός κ. Νικόλαος Γύρας καὶ ἡ κυρία Ἀντιγόνη Γύρα ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας εἰς μνήμην τοῦ Τάσου Τρίμμη	3000
καὶ τοῦ Πινδάρου Σκουρογιάννη	3000
Ὁ κ. Κώστας Ἐξαρχος ὁμοίως εἰς μνήμην Ἀθηνᾶς Γεωργίου Ἐξαρχοπούλου, τὸ γένος Παπαπέτρου	2000
Ὁ δικηγόρος κ. Νικόλ. Τάτσης γιὰ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς εἰς μνήμην τῶν Γονέων τοῦ Γεωργίου καὶ Αἰκατερίνης καὶ τῶν ἀδελφῶν του Ἰωάννου, Αἰκατερίνης καὶ Κωνσταντίνου ἀποβιωσάντων πρὸ πολλῶν ἐτῶν	2000
Ὁ Ἰατρός κ. Ἰωάννης Παπαπέτρου εἰς μνήμην τοῦ Τάσου Τρίμμη	3000
Ὁ κ. Ἡρακλῆς Γιούνης εἰς μνήμην τοῦ Τάσου Τρίμμη	1000
Ὁ κ. Κώστας Μαντᾶς συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	700
Ἡ κυρία Πιλίτσα Βαλαβάνη - Κωνσταντάτου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ συμβολαιογράφος κ. Ἀλέξ. Δημητριάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000

Ὁ κ. Λεωνίδας Πάντος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	1500
Ὁ κ. Νικόλ. Ἀναγνωστόπουλος ἀντίτιμο 2 βιβλίων Ἀλεξ. Τσουκανέλη «Χαρ. Κατοιμήτρος»	600
Ὁ κ. Ντίνος καὶ ἡ κυρία Ἑλλη Ντίνου Δημητροπούλου εἰς μνήμην τοῦ Τάσου Τρίμμη	5000
Ὁ συμβολαιογράφος καὶ λαογράφος κ. Ἰωάν. Παπαϊωάννου	1000
Ἡ κυρία Ἑλλη Κέρκ τὸ γένος Δευτεραίου γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ κ. Γεώργ. Παπᾶς τραπεζικὸς συνταξιούχος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κεραμίστας καλλιτέχνης Θανάσης Δουρδούφης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ τραπεζικὸς συνταξιούχος κ. Κώστας Τσοφόπουλος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ Λυκειάρχης κ. Φώτιος Οἰκονόμου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ματίνα Ἀθανασίου ὁμοίως	500
Ὁ κ. Εὐάγ. Ἀγγελίδης γιὰ τὸ Δελτίο	500
καὶ τὸ βιβλίον Ἀθαν. Τσεκούρα	1000
Ὁ κ. Σπύρος Τσατσόπουλος Γεν. Ἐπιθεωρητῆς γιὰ ἐνίσχυσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	300
Ὁ ἱερέας κ. Κων. Μελάς ἀπὸ Πεστᾶ Ἰωαννίνων ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Νίτσα Κοκκίνη, τὸ γένος Παπαζῆση γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ λογοτέχνης κ. Ἀρσένης Γερωντικός ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	1000
Ἡ κυρία Μαρίκα Βραδῆ Κυρκώφ γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασ. Λαμπρίδης Πρόεδρος Ἐφετῶν γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Βασ. Βαλαώρας, ὁ τακτικὸς τῆς	

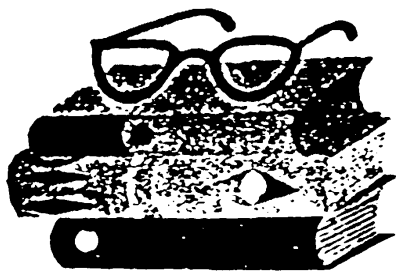
'Εταιρείας χορηγός, μαζί με τόν καλό λό-
 γος, πού δέ θγαίνει εύκολα από τ' ανθρώ-
 πινα χείλη «Μέ θερμές εύχές, για τίς γιορ-
 τές και τό δώρο για τήν προκοπή τής
 'Ηπειρωτικής 'Εταιρείας, τό παράδειγμα
 και τό καμάρι τών 'Ελληνικών Σωμα-
 τείων. Μέ άπειρη εκτίμηση» 2000
 'Η 'Αδελφότητα Ζιτσαίων για τό Δελ-
 τίο 700
 'Η κυρία Λουκία Καλλίδη εις μνήμην του
 πολυαγαπημένου Συνεργάτη μας Χριστο-
 δούλου Καλλίδη 2000
 'Η κυρία 'Αλίκη Μοναστηριώτου για τό
 Δελτίο 1000
 'Η κυρία Μαρία Μεγγλίδου, τό γένος
 Βουλοδήμου από τό Καπέσοβο μαζί με τήν
 άγάπη της καταθέτει για τούς σκοπούς τής
 'Εταιρείας 10.000
 και για τό Δελτίο 1000
 'Ο συνταξιούχος Τραπεζικός και δημο-
 σιολόγος κ. Νικηφόρος Δρόσος για τούς
 σκοπούς τής 'Εταιρείας «εις μνήμην τής
 'Ηγεσίας του 'Εθνους μας κατά τήν 28ήν
 'Οκτωβρίου 1940, τών συντελεστών τής
 Νίκης και τών πεσόντων εις τήν Βόρειαν
 'Ηπειρον κατά τό έπος 1940-41» 3000
 'Ο κ. Μιχ. Κατσένης για τό Δελτίο 500
 'Ο κ. Δημ. Κοράκης για τό Δελτίο 500
 'Η κυρία Σοφία Τρίμμη, τό γένος Χρησι-
 δη για τούς γενικωτέρους σκοπούς εις
 μνήμην του άειμνήστου συζήγου της Τά-
 σου Τρίμμη 5000
 'Ο 'Ιατρός κ. Στέφανος Χρησιτίδης από
 Φιλαδέλφεια 'Αμερικής, τό ισότιμο
 50δολλαρίων εις μνήμην του γαμπρου του
 άειμνήστου Τάσου Τρίμμη 4600
 'Ο κ. 'Αναστάσ. Πανταζής για τό βιβλίο
 του 'Αλεξ. Τσουκανέλη. «Χαρ. Κατσιμή-
 τρος, πρόμαχος τής 'Ηπείρου 300
 'Ο κ. Κων. Κοντόπουλος εις μνήμην τών
 Γονέων του για τούς σκοπούς τής 'Εται-
 ρείας 1000
 και για τό Δελτίο 500
 'Ο κ. 'Αθαν. Βαδήμας για τό Δελτίο 1000
 'Η κυρία Δάφνη Λούτση-Χρηστοβασίλη
 για τούς γενικώτερους σκοπούς τής 'Εται-

ρείας 2000
 και για τό Δελτίο 1000
 'Ο 'Ιατρός κ. Γεώργ. Γύρας, δ ανάδοχος
 του φιλανθρωπικού έργου 'Ιδρύματος
 Σπαστικων Παιδιων τής 'Ηπείρου εις μνή-
 μην τής άξεχαστης γυναίκας του 'Ελένης
 Γύρα για τούς σκοπούς τής 'Εται-
 ρείας 3000
 'Η κυρία Καλλιρρόη Ματσάγγα για τό
 Δελτίο 500
 'Ο Σύλλογος Μονοδεντριων διά του κ.
 Νούλη-Χάριν του Δελτίου 1000
 'Ο κ. 'Ιωάν. Σκούτας όμοίως 600
 'Ο 'Αρεοπαγίτης Δελβινακιώτης κ.
 'Ηλίας Κάμτσιος για τό Δελτίο 1000
 'Ο κ. Νεοκλής Μουδόπουλος όμοίως 500
 'Ο τ. Πρωθυπουργός κ. Γεώργ. Ράλλης
 χάριν τών γενικωτέρων τής 'Εταιρείας
 σκοπων 5000
 'Ο κ. Θρασ. Λέτσιος τακτικός χορηγός
 του Πνευματικού έργου τής 'Εταιρείας
 για ένίσχυσή του 3000
 και τό Δελτίο 2000
 'Ο Πολιτικός μηχανικός κ. Σταύρος
 'Ιωαννίδης ύπερ τών γενικωτέρων σκο-
 πων 5000
 'Η κυρία Λίτσα Κωστάκη - Δημητριάδη
 όμοίως 5000
 'Ο κ. Μιχ. Παπακώστας για τό Δελ-
 τιο 500
 'Η κυρία Μαρία Βαλτᾶ για τό Δελτίο 500
 'Η κυρία 'Αλεξάνδρα Ζωΐδη για τό Δελ-
 τίο 1000
 'Ο 'Ιατρός και λογοτέχνης κ. Κων. Κω-
 στοβασίλης εις μνήμην του πατέρα του
 Χρήστου Κωστοβασίλη και τής συζύγου
 του Μιλαΐδης 2000
 'Η κυρία Ρωξάνη Φασιλάκη για τό Δελ-
 τίο 1200
 'Ο κ. Πέτρος Οικονόμου όμοίως 1000
 'Ο κ. Δημ. Ζέρβας όμοίως 1000
 'Η τακτική από έτών χορηγός τής 'Εται-
 ρείας κυρία Εύγενία Σόμπολα για τίς
 άνάγκες τής 'Εταιρείας εις μνήμην του πο-
 λυαγαπημένου συζύγου της Βασιλείου
 Σόμπολα 5000

'Ο 'Ιατρός κ. 'Ιωάννης Τζόγιας ὑπέρ τῶν
 γενικωτέρων σκοπῶν τῆς 'Εταιρείας εἰς
 μνήμην τῶν προσφιλῶν Γονέων του Δημη-
 τρίου καί Εἰρήνης Τζόγια 5000
 'Η Ποιήτρια Χρυσάνθη Ζιτσαία γιά τό
 Δελτίο 500
 'Ο κ. Κλεάνθης Ρόκος γιά τό Δελτίο 1000
 'Ο κ. Στέφανος Πελεκούδας ὁμοίως 500
 'Ο κ. 'Ανδρ. Σερωπῆς ὁμοίως 500
 'Ο κ. Μιχ. Γάτσιος ὁμοίως 500
 'Ο Πρόεδρος κ. Γεώργ. Καλούτσης ὑπέρ
 τῶν 'Εθνικῶν σκοπῶν τῆς 'Εταιρείας καί
 τό Δελτίον τῆς 3000
 'Η κυρία Παγωνή Δεληδημήτη γιά τούς
 γενικώτερους σκοπούς 2000
 'Ο ὑποστράτηγος κ. Νικόλαος Οἰκονόμου
 ὁμοίως 2000
 'Ο ζωγράφος - Χαράκτης κ. Γεώργ. Δουρ-
 δούφης Δελβινακιώτης οἰκονομική ἐνί-
 σχυση τῆς 'Εταιρείας 3000
 'Η Πανηπειρωτική 'Ενωσις τοῦ Νομοῦ
 Καβάλας ἀπό τίς τιμητικές ἐξαιρέσεις χά-
 ριν τοῦ Δελτίου 2000
 'Ο Γεν. 'Επιθεωρητής κ. Κων. Στ. Γκα-
 τσόπουλος γιά τό Δελτίο 500
 'Ο Τ. Εἰσαγγελέας 'Εφετῶν κ. 'Αθαν.
 Γκαζέτας ὁμοίως 1000
 'Ο κ. Χρῆστος Εὐαγγέλου ὁμοίως 500
 'Ο ἱεροκῆρυξ τῆς 'Επισκοπῆς Δρυϊνουπό-
 λεως - Κονίτσης κ. 'Ανδρ. Τρεμπέλας γιά
 τό Δελτίο 500
 'Η κυρία 'Αγγελική Φίτσου ὁμοίως 500
 'Η κυρία Βασιλεία Πετσαλίτη ὁμοίως 500
 'Ο Πανηπειρωτικός Σύνδεσμος Ν. Λαρίσ-
 σης ὁμοίως 500
 'Ο καθηγητής καί ἡ Κυρία 'Αννα Νικολ.
 Παπαχαραλάμπους στή μνήμη τοῦ Τάσου
 Τρίμμη 3000
 'Ο κ. Δημ. Κομπάρως γιά τό Δελτίο 500
 'Ο 'Ιατρός κ. Γεώργ. Σιωμάλας ὁμοί-
 ως 1000
 'Η κυρία Βασιλική Νεράντζη - Βαριάξη
 ὁμοίως 1000
 'Η Ποιήτρια κ. Μαρία 'Αρκαδίου ὁμοί-
 ως 1000
 'Ο κ. Κώστας Ρούκας δι' ἐνίσχυσιν τῶν

σκοπῶν τῆς 'Εταιρείας εἰς μνήμην τῶν Γο-
 νέων του 'Ιωάννου καί 'Αγγελικῆς Ρού-
 κα 2000
 εἰς μνήμην τοῦ Χριστοδ. Καλλίδη 1000
 'Ο κύριος καί ἡ κυρία Χριστίνα 'Αθανα-
 σίου Γκρόζα τό γένος 'Ιωάννου ἐκ Κ/
 πόλεως γιά τούς σκοπούς τῆς 'Εταιρείας
 εἰς μνήμην τῶν Γονέων των 2000
 'Ο κ. Γεώργιος Κούνδρουρος ὑπέρ τῶν
 αὐτῶν σκοπῶν εἰς μνήμην θείου του Μέ-
 λους τῆς 'Εταιρείας 'Αθανασίου Κουν-
 δούρου 1000
 καί τοῦ Εὐεργέτου τῆς Πόβλας Σπύρου
 Τσίγκου 1000
 'Η κυρία Ματίνα Κουνδούρου εἰς μνήμην
 τοῦ συζύγου τῆς 'Αθανασίου, τέσσερα
 χρόνια ἀπό τό θάνατό του καί 1000
 εἰς μνήμην τῶν ἀδελφῶν τῆς 1000
 'Ο φαρμακοποιός ἀπό τά Γιάννινα κ.
 'Ιωάν. Γεωργάτης καί πάλι πρός ἐνίσχυση
 τοῦ ἔργου τῆς 'Εταιρείας 2000
 'Ο κ. Μιχ. Τζιόβας γιά τό Δελτίο 500
 'Ο κ. 'Εμμ. Παπάζογλου ὁμοίως 500
 'Ο κ. Κων. Βασιλείου ὁμοίως 500
 'Ο κ. Χρῆστος Σταματελόπουλος γιά τούς
 γενικωτέρους σκοπούς 2000
 'Ο κ. Χαρίλαος Ξάνθος γιά τό Δελτίο 1000
 'Ο κ. 'Αγίς 'Αθανασάκος γιά τό Δελ-
 τίο 750
 'Ο κ. 'Αχιλ. Μπουκουβάλας γιά τό Δελ-
 τίο 500
 'Ο κ. Κώστας Τισσανάκης γιά τό Δελ-
 τίο 1000
 'Ο κ. Κώστας Πάκος γιά ἐνίσχυση τῆς
 'Εταιρείας 1000
 'Ο κοσμητῶρ τῆς 'Εταιρείας κ. Εὐθύμιος
 Νίκου πέραν τῆς συμβολῆς μαζί μέ τούς
 ἄλλους ἐργάτες - χειρῶνακτες καί πνευμα-
 τικούς συντρόφους καί χρηματική ἐνίσχυ-
 ση εἰς μνήμην τῶν Γονέων του 2000
 'Η κυρία Ρίτα Σάσση γιά τό Δελτίο 1000
 'Η κυρία Κοραλία Σιούρτη γιά τό Δελ-
 τίο 1000
 'Ο Πρόεδρος τῆς Συντεχνίας 'Αρτοποιῶν
 κ. Προκ. Κατσέλης χάριν τῶν γενικωτέ-
 ρων σκοπῶν 2000

1) ΒΙΒΛΙΑ ΕΞ ΑΓΟΡΑΣ

- Στρατηγού Μακρυγιάννη 'Απομνημονεύματα. (Τόμος πρώτος). 'Εν 'Αθήναις 1907.
- Νίκου Γκατζογιάννη: 'Ελένη. 'Αθήναι 1983.
- Στρατηγού Μακρυγιάννη: 'Οράματα και θάματα. (Είσαγωγή, κείμενο, Σημειώσεις 'Αγγέλου Ν. Παπακώστα) 'Αθήναι 1983.
- Νίτσας Σινίκη-Παπακώστα: ή 'Ηπειρος, 'Εκκλησίες και Μοναστήρια. ('Εκδόσεις: Δωδώνη) 'Αθήνα 1983.
- Στρατηγού Μακρυγιάννη: 'Οράματα και Θάματα. (Φωτομηχανικό όμοιότυπου του χειρογράφου) 'Αθήνα 1983.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- Δελτίο 'Αναγνωστικής 'Εταιρείας Κερκύρας. 'Ετος 19. 'Αριθμός 19. Κέρκυρα 1982
- Πανεπιστήμιο Κρήτης: Βενετσιάνικα Μνημεία του Νομού Ρεθύμνου. Ρέθυμνο 1980.
- Γιασμίνας Στυλ. Μωυσεΐδου: 'Η 'Αργυροχοΐα στην 'Ηπειρο. 'Αθήνα 1983.
- Δημοσθένη Γ. Γούλα: Στρατηγός 'Ιωάννης Α. Κωνσταντίνου. 'Αθήναι 1971.

ΔΩΡΕΑ ΚΥΡΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΑΣ Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

(Είς μνήμην του συζήγου της) 5 τόμοι λαμπρής τυπογραφικής εμφάνισης από τον γνωστό έκδοτικό οίκο του 'Ηπειρώτη Βίκτ. Παπαζήση.

— Δημήτρη Στ. Σαλαμάγκα: 'Απαντα. Τόμος 1. Λαογραφικά. Τόμος 2. 'Ιστοριοδιφικά. Τόμος 3. Θρησκευτικά. Τόμος 4. Λογοτεχνικά. Τόμος 5. Ποικίλα. (Φωτοτυπική ανάπτυσις από τό πρωτότυπο) 'Εκδόσεις Παπαζήση. 'Αθήνα 1983.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Δ/ντής: Καθ. Βασ. Α. Κύρκος

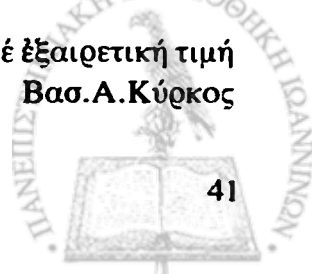
Γιάννινα, 27-II-83

'Αγαπητέ κ. Παπαθεοδώρου,

Σας ευχαριστώ για τό βιβλίο σας «Μνήμη των Πρωτεργατών για την Άλωση των 'Ιωαννίνων». Θα ήθελα νά σας εκφράσω τή συγκίνηση πού ένιωσα διαβάζοντας σιγά-σιγά στην άρχή και μέ αδιάπτωτο ενδιαφέρον, και ύστερα μέ ένταση τό χρονικό τής άπελευθερώσεως τής πόλεως των 'Ιωαννίνων από τή μακραίωνη δουλεία στους Τούρκους. Είμαι βέβαιος πώς όποιοσδήποτε αναγνώστης θά νιώση βαθιά συγκίνηση και ρίγος διαβάζοντας τό βιβλίο αυτό. Μέ ύφος λιτό και συνάμα γλαφυρό, μέ ακρίβεια έπιστημονική, άρτια τεκμηρίωση δώσατε συνοπτικά αλλά και μέ πληρότητα τήν ιστορική στιγμή τής λύτρωσης, άναστήσατε μνήμες ιερές και ανακαλέσατε ώρες άγωνίας και χαράς.

'Οπως είναι γνωστό βέβαια, δέν είναι διόλου εύκολο νά άποκαταστήσει κανείς ιστορικά γεγονότα πού τά επικαλύπτει ό θρύλος. Μόνο μέ αντικειμενική και πολύχρονη μελέτη των πηγών, μέ βασανιστικό έλεγχο των πληροφοριών και πολλήν άγάπη για τό θέμα μπορεί ό μελετητής ιστορικός νά προσεγγίσει τήν ιστορική αλήθεια. Στο βιβλίο σας αυτό διακρίνει ό καλόπιστος αναγνώστης αυτή τήν άρετή. Μέ τό μόχθο σας και τό ενδιαφέρον σας για τά Γιάννινα προσφέρατε ένα σημαντικό και άξιόλογο έργο στην ιστορία τής Πόλεως.

Μέ έξαιρετική τιμή
Βασ. Α. Κύρκος

ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ

Ἄγγελάματα ἔχομε καί ἀπό τρίτο Μέλος τῆς ἀθάνατης Γεροντιᾶς μας, ἀπό τό Σπῦρο Μουσελίμη πού βαδίζει φέτος τά 86 του.

Νά τοῦ εὐχηθοῦμε νά τά ἑκατοστήσει; Μά γιατί νά τσιγουνευθοῦμε;

Ὅταν ὁ ἀπό Ἰωαννίνων Σπυρίδων, ὁ κατόπιν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐόρταζε τήν Ὀγδοηκονταετηρίδα του καί οἱ φίλοι του πολυχρονίζοντας τοῦ εὐχονταν νά τά ἑκατοστήσει τούς ἀπαντοῦσε:

— Γιατί σᾶς βλάφτει νά πάω καί παραπάνω;

Ὁ Σπῦρος Μουσελίμης μοῦ γράφει:

«Φίλτατε.

Σοῦ στέλλω τό τελευταῖο τῆς ζωῆς μου ποιητικό Ἔργο τίς «Ἀναδρομές» καί καλήν ἀντάμωσιν στοῦ... Χάρου τό τσαντίρι».

Ἄλλ' αὐτό, εἶμαι βέβαιος ξαίροντας τό χαρακτήρα τοῦ Σπύρου, δέν εἶναι ἀπαισιοδοξία, εἶναι εἰρωνική ἀντιμετώπιση τοῦ τέλους, ὅποιο καί ἂν εἶναι, ὅποτε κι ἂν ἔρθει.

Καί θά τοῦ θυμίσω ἐδῶ τά νεανικά του περπατήματα, ὅπως τᾶβλεπε ὁ Χρῆστος Χρηστοβασίλης στήν «Ἐλευθερία» του (6.7.1931). Ὁ Χ. Χρηστοβασίλης, πού εἶχε μεταγγίσει στή δημοσιογραφία τήν Λογοτεχνική χάρη.

6.7.1931 Ἐλευθερία Ἰωαν.

Ἀφίκετο ἐκ Ποπόδου τῆς Παραμυθίας ὁ δημοτικός Ποιητής τῆς Χρύσως ὁ μόνος Τσάμης ποιητής καί συλλέκτης δημοτικῶν ἀσμάτων δημοδιδάσκαλος Κορίτιανης κ. Σπ. Μουσελίμης, ζωηρός καί ὡς πάντοτε ἀκμαῖος, καί ἐπισκεφθεῖς τά ἐνδιαφέροντα αὐτόν πρόσωπα, ἐπανεκάμψεν εἰς τό χωριό του.

Ἄξιότιμε Κύριε Πρόεδρε,

Αἰσθάνομαι ὑπερήφανος καί δέν ἔχω τήν δύναμιν νά βρῶ λόγους γιά νά σᾶς ἐκφράσω τίς εὐχαριστίες μου γιά τήν ἰδιαίτερη τιμή πού μοῦ ἔκανατε, ἐναντι τῆς ἐλαχίστης μου προσφορᾶς, νά μοῦ χαρίσετε τό βιβλίο τοῦ ἀειμνήστου Στρατηγοῦ Χ. Κατσιμήτρου «**Η ΗΠΕΙΡΟΣ ΠΡΟΜΑΧΟΥΣΑ**».

Τό βιβλίο αὐτό, οἱ πράξεις ἡρωϊσμοῦ πού περικλείει στίς σελίδες του καί ἡ πρωτοφανής γιά τήν Πατρίδα μας ἐργώδης καί σκληρή προσπάθεια τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Λαοῦ καί τοῦ Λαοῦ μας γενικώτερα μαζί μέ τόν Στρατόν, γιά νά ἀποδείξουν πῶς κερδίζεται, πόσο στοιχίζει καί πῶς κρατιέται ἡ Ἐλευθερία.

Μετά πλείστης τιμῆς

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

Πρόεδρος Συντεχνίας Ἀρτοποιῶν

Ἀθήναι τῷ 12/12/1983

Κύριε Πρόεδρε

Παρακαλῶ δεχθῆτε τās θερμότερας εὐχάς, ὑμεῖς προσωπικῶς καί οἱ ἐκλεκτοί Συνεργάτες σας ὅπως διέλθετε τίς γιορτές τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ Νέου Ἔτους μετά τῶν Οἰκογενειῶν σας, χαρούμενες καί εὐτυχισμένες.

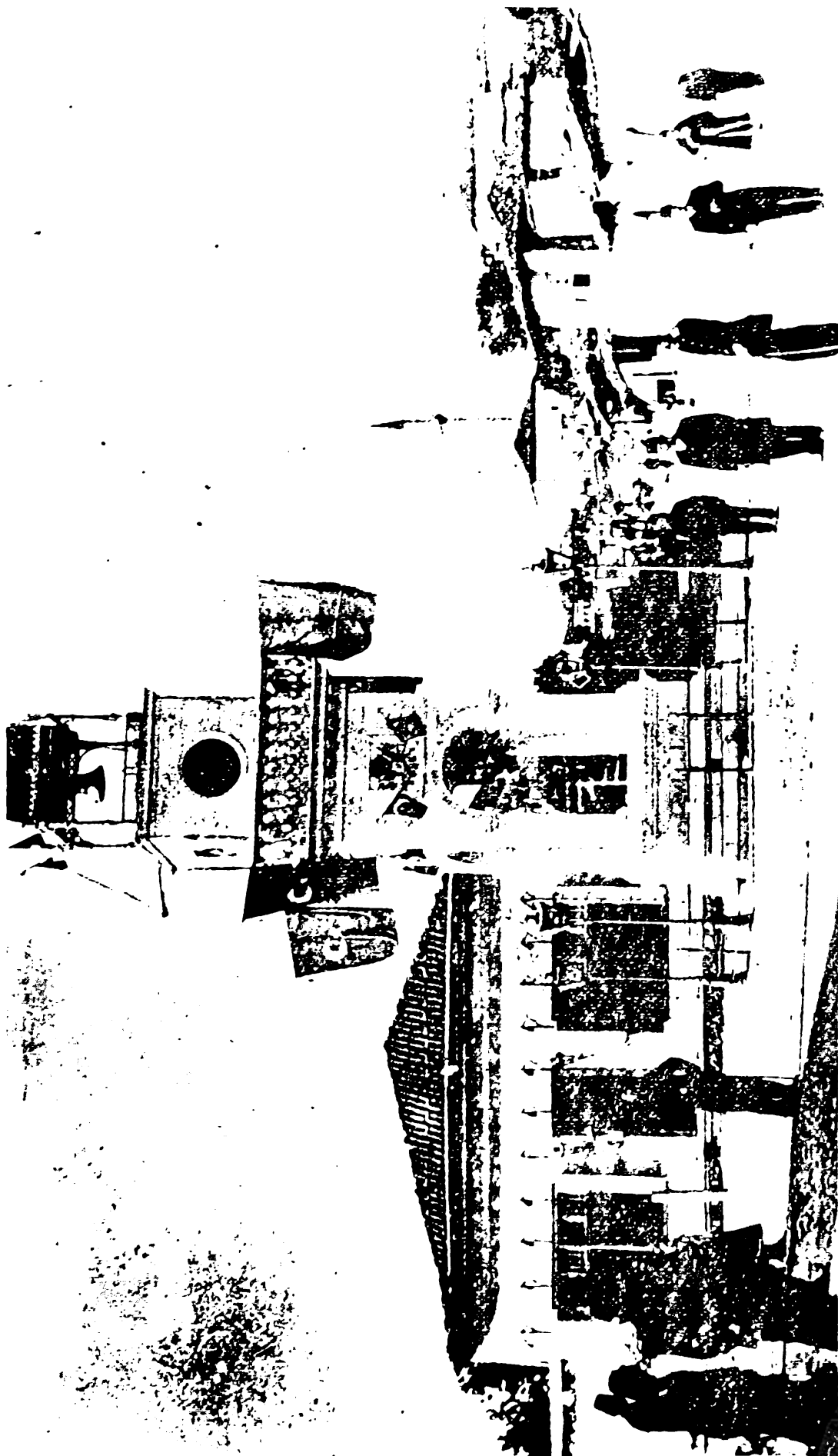
Ἐπίσης εὐχομαι ἐπιτυχία εἰς τās προσπάθειας τῆς «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**» πρὸς ἐπίτευξιν τῶν πνευματικῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας καί τήν συνεχή ἀνέλιξη τοῦ ὠραίου καί εἰς καλλιτεχνικήν ἐμφάνισιν, ἀλλά καί εἰς τό πνευματικόν περιεχόμενον ἱστορικοῦ - Λαογραφικοῦ Περιοδικοῦ μας.

Μετά τιμῆς καί ἀγάπης

ΔΗΜ. ΠΙΕΡΡΟΥΤΣΑΚΟΣ

Ἐποστράτηγος

Τὸ Ὁρολόγι τῶν Ἰωαννίνων στὴν κεντρικὴ πλατεία. Πίσω του τὸ παλιὸ καφενεῖο τοῦ Ἰχσάν Ἐφέντη, ὅπου κατόπι τὸ ξενοδοχεῖο « Ἀβέρωφ ». Τὸ φρόνολογι εἶναι σηματοπολι-
σιμένο μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῆς ἀναρρήσεως στὸ θρόνο τοῦ Σουλτάνου Χαμίτ
Χάν τοῦ Β' (19.8.1906)

(Ἀρχεῖο Κων. Φωτοποῦλου)

4 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

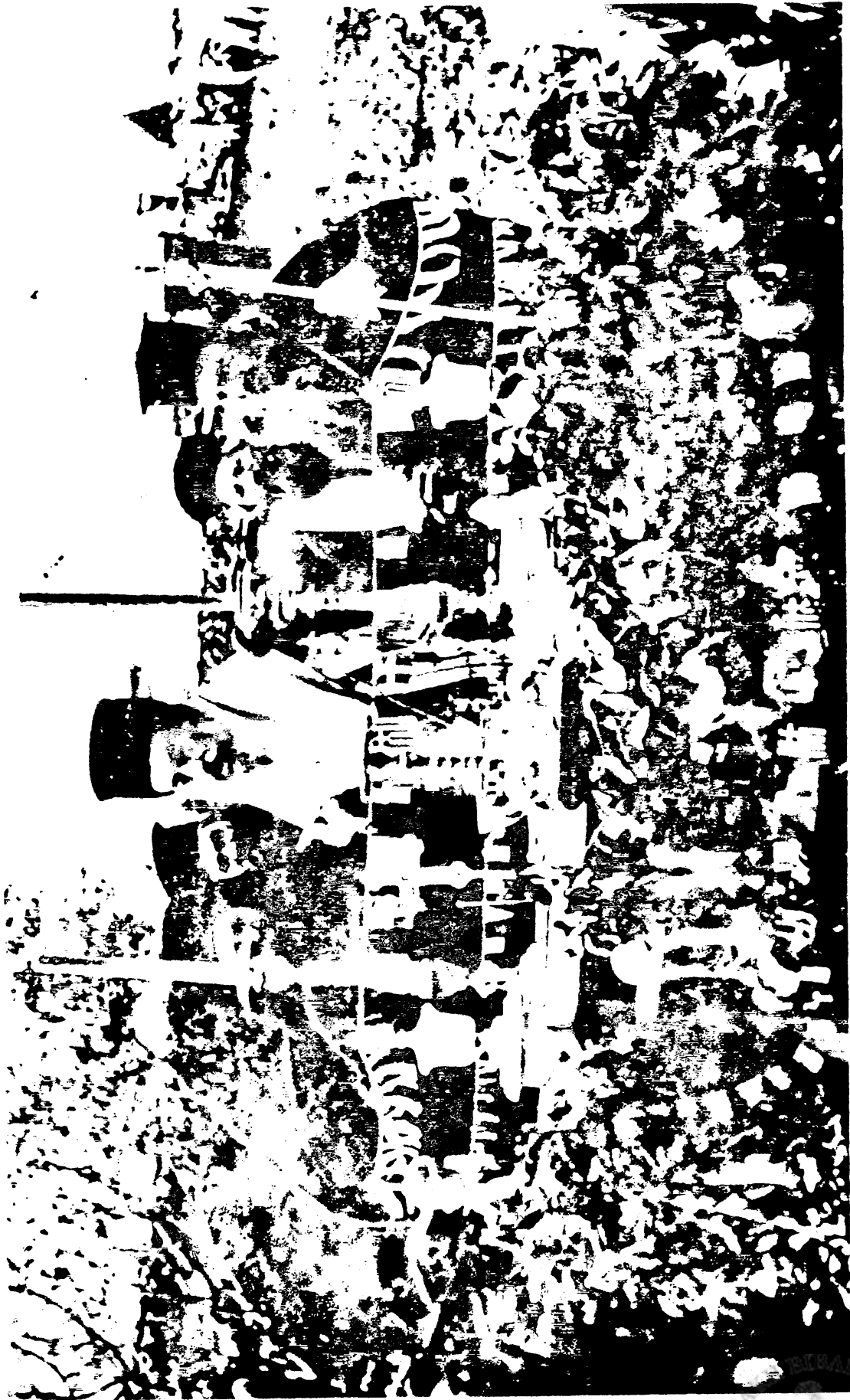
Στο δρόμο Ίερινών - Μιτσώου, όταν κατασκευάζονταν
(Άρχιτέκτονας: Αλέξ. Ν. Μαυροπούλου)

Παναγία ή Λαμποβίτισσα. 'Επί τής εικόνας: επάνω «'Η κυρία' ή Λαμποβίτισσα 1684». 'Αριστερά: «Ποίημα 'Εμμανουήλ 'Ιερέως Τζάνε λεγομένου Μπούνιαλη τού εκ Ρεθύμνης. Δέσις τής δούλης τού Θεού Νεονίλας τής κατά κόσμον Κομιτά 'Ηγουμένης τής Θεοτόκου Λαμποβίτισσα». Δεξιά: Δικέφαλος μέ τήν ένδειξη Α.ΧΠΔ (Βυζαντινό Μουσείο. Συλλογή Διονυσ. Λοβέρδου μέ τήν άδεια κας 'Ιωάννας Βασιλειάδου - Κουμπάρη άριθ. 10)

§ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων 2. τριόδου, ό κλητός Άρχιεπίσκοπος Άθηνων μαζεύει
στα Γκαβιά του Μητροπολιτικού Μουσείου Ιωαννίνων
(Άρχιεπίσκοπος Άγιος Μηνάλαος)

ΕΠΕΤΕΛΟΣ ΘΕΣΜΑΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝΟΝ ΑΝΑΡΧΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΣΟΥ ΤΑΝΟΥ
ΔΙΔΑΧΑ ΚΑΙ ΤΗ ΧΑΝ ΤΟΥ Β? ΕΝ ΤΙΣ ΝΝΙΝΙΣ ΤΗ 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1906

Ο Όσμάν Πασάς με τό Έπιτελείο του μερός στο Διοικητήριο Ίωαννίνων (19.8.1906)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Διδάσκοντες καί διδασκόμενοι - Τελευταία τάξη Ζωσιμαίας (1918). Μεταξύ άλλων: Καθηγητές Άλκ-Κυρούσης Σακελλίαν, Σιαγγούνης, Στούπης, Άράτης, Καλούδης - Χατζηγιάννης - Νικολαΐδης, Ψαρδοβασίλης. Μαθητές: Ρέκας, Μπότσης, Γ. Σιωμόπουλος, Π. Στάμου, Θ. Καζαμίας, Άλιεύς, Ήρ. Μπάτζιος, Τούχος, Χρυσσοχοΐδης, Έπιστάτης, Στ. Πανούρης Λ. Μελάς.

(Άρχεϊον Κ. Έξάρχου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		
Πρόσκληση	1	Τά τσάμικα έθνικό ένδυμα του	
Βιογραφικά του δμιλητή	2-3	Άλεξ. Χ. Μαρμπούλου	16-18
Χριστουγεννιάτικο μήνυμα καί		Οί σαυδέλες του Κ. Σταμάτη	19-21
άνθρώπινα δικαιώματα του		Έλένη Ζωγράφου του Δημήτρη	
Στέφ. Κάλλου	4-5	Κοράκη	21-24
Δικαστικές ένθυμήσεις από την		Άναμνήσεις από τον πόλεμο του 40	
Ήπειρο του Χριστοφ. Λάζαρη	6-7	του Κώστα Ντούλα	26
Ίστορικές Οικογένειες των Ίωαν-		Σταύρος Γκατσόπουλος	28
νίνων του Λεοντ. Ι. Μελά	9-11	Ήπειρωτική Πνευματική Ζωή καί	
Ήροκλής Βασιιάδης καί ή εποχή		Κίνηση	30
του. Του Θωμά Κ. Δέρβου	12-16	Οίκος Μέξη	30-35

